

In 't schipperskwartier. Deel 1

Domien Sleeckx

bron

Domien Sleeckx, *In 't schipperskwartier. Deel 1*. H.J. Van Kesteren, Amsterdam / C.J. Mienikus, Antwerpen / Willem Rogghé, Gent / Ferdinand Claassen, Brussel 1861

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/slee003ints01_01/colofon.php

© 2016 dbnl

Digitized by Google

I.**Waar ik werd geboren en hoe opgevoed. - Flip Keusters.**

Waar ik geboren werd en wie eigenlijk mijne ouders waren, zoude ik, om de waarheid te zeggen, niet met juistheid kunnen opgeven. Zooveel is zeker, dat ik een jongen ben van het zoogenaamde *Schipperskwartier*, dat is, van de wijk nabij de haven en de dokken gelegen, alwaar sinds eeuwen dat gedeelte der Antwerpsche bevolking huist, hetwelk in de scheepvaart zijn bestaan vindt. Zoover mij heugt, heb ik nooit andere bloedverwanten gehad, dan een oud vrouwtje, welk ik *moeitje* noemde, en dat, op de Citernebrug, regt over de oude Leeuwenrui, met een kraampje kersen en krieken, appels en peren zat, of andere lekkernij, al naar 't saizoen het medebragt.

Wij woonden op een zoldertje, in een gang der Oudemanstraat, waar het des zomers zeer heet en des winters fel koud was. Eten kreeg ik in nog al tamelijke maat, want

moeitje had veel te doen, en genoot eene zekere befaamdheid bij de snoepzieke jeugd van het Schipperskwartier, zoowel voor hare *karamellen* en *babbelaren*¹⁾, als voor hare *smoutebollen*²⁾, welke zij, volgens het oordeel zelfs van meer bejaarde personen, zeer smakelijk wist te bakken, en zonder dat zij noodig had spaansche zeep te gebruiken om het beslag te doen rijzen.

Dat mijn naam JAN SAVOIR was en dat moeitje BELLEKEN SAS heette, wist ik al vroeg. Hoe mijn vader, een arme *metserdiender*³⁾, het ongeluk had, één jaar na mijne geboorte, van eene stelling op de Kalkbrug dood te vallen, hebben de jongens uit onze straat mij meer dan eens verweten. Mijne moeder, eene zustersdochter van moeitje, overleefde hem niet meer dan drie maanden, hetwelk oorzaak was dat ik bij BELLEKEN SAS in huis of liever op zolder kwam, en er bleef tot aan den dood van het brave wijveken, die, ik herinner het mij zeer wel, voorviel eenige weken nadat ik, in de Predikheerenkerk, mijne eerste Communie had gedaan, en door de zorg van Mijnheer Pastoor en sommige godvruchtige personen, in eene vest en broek van rossen diemit was gestoken. Ik herinner mij deze omstandigheid te beter, daar ik omtrent dien tijd bijna dagelijks kloppartijen hield met gemelde jongens uit mijne straat, die weken lang nadat ik mijn nieuw kostuum had gekregen, mij gedurig plaagden met het verwijt, dat mijn moeitje mij *uit de kapel*, dat is door de kerk, had laten kleeden.

- 1) Zoowel als de eerste eene soort van gemeen suikergebak.
- 2) Meelgebak, dat wel iets heeft van het zoogenaamde broedertje.
- 3) Opperman.

Wat zal ik u zeggen van de wijze waarop dit eerste gedeelte van mijn levensloop voorbijvlood? Weinig of niets. Verpligt gansche dagen achter haar kraampje te zitten, kon BELLEKEN SAS zeker niet veel op mijnen handel en wandel letten. Ik wil gelooven, dat ik, zoolang ik niet uit de voeten kon, haar trouw gezelschap hield; doch later speelde ik meer op de kaaijen aan den *bassin* en de *werf*¹⁾, dan in de nabijheid van de Citernebrug. Bij zomertijd kreeg ze mij zelden te zien, dan op het uur van eten en slapen. Het overige van den dag kuijerde ik langs de haven, de vlieten en de dokken, speelde op de vlotten in den achterbassin, roezemoesde tusschen de balken en de planken die aan het Oostersch huis²⁾ gestapeld lagen, ging in den *Derde* en den *Zevenste*³⁾ buiten de Roode Poort zwemmen, of zag schepen lossen en laden, met andere vluggen⁴⁾ van mijne soort. Des winters vlugtte ik wel eens onder het zeil van haar kraampje om te schuilen, als het hard regende of sneeuwde, en liep nu en dan de handen aan haren *lollepot*⁵⁾ warmen; doch was het weder droog, dan ging ik op de stadsvesten en de Koeikensgracht baantjeslieren en schaatsenrijden. Iets waarin ik, buiten eten en slapen, haar immer trouw ter zijde stond, was het stellen en wegkruijen van haar kraampje, des morgens vroeg en des avonds bij schemerdonker. Van mijn

- 1) De haven.
- 2) Vroeger het stapelhuis der Hanzesteden.
- 3) Twee te Antwerpen wel bekende zwemplaatsen.
- 4) Kwade jongen, straatjongen. Bij KILIAEN komt het voor in den zin van iemand die gaarne in de zon luijert.
- 5) Vuurpot, vuurtest.

zevende tot mijn twaalfde jaar, dat is, van zoodra ik de noodige magt had, tot aan haren dood, heb ik dat nooit een enkelen dag verzuimd, gelijk het arme BELLEKEN op haar sterfbed nog de goedheid had te herhalen.

Ik hoef niet te zeggen dat ik, met die levenswijs, bitter weinig leerde van lezen, schrijven of rekenen. Dan, BELLEKEN SAS bekreunde zich daarom niet het minst. Integendeel. ‘In heel onze familie,’ plagt ze altoos te zeggen, ‘heb ik maar één geleerde gekend, mijn jongsten broêr, en die heeft ons allen schande aangedaan door zijn luijaardij.’ Die broêr, moet gij weten, was scheepmaker van beroep, en kon een goed daggeld verdienen, doch speelde zoolang den *verloren kost*¹⁾, dat hij op den duur naar 't bedelaarsgesticht te Hoogstraeten werd gevoerd, en aldaar een paar jaar nadien overleed. Hij kon nogtans lezen als een advokaat en zelfs met zijne teenen schrijven, wat, lijk ieder weet, het *nec plus ultra* der geleerdheid is voor lieden van de werkende klas. Geen wonder dus zoo BELLEKEN er niet bijzonder aan hield, dat ik de lessen in de armschool, toen de zoogenaamde *Broeikenskapel*, in de Keizerstraat, zoude volgen. Wat het aanleeren betreft van een ambacht, daaraan hechtte zij al niet veel meerder prijs. ‘Al mijne kennissen,’ zegde zij nog, ‘leven bij scheepvaart en schipperij, en JAN'S vader heeft bij de uitoefening van een *stiel*²⁾ een vroegen dood gevonden.’ Aan de dokken was, dacht zij, altoos geld te winnen voor iemand die wilde arbeiden, en dat ik mettertijd, zoo-

1) Deugniet.

2) Ambacht, handwerk.

wel als een ander, *sjouwerman* of *natiegast*¹⁾ zoude worden, was hare vaste overtuiging.

In afwachting liet zij mij aan den bassin en de werf ravotten naar hartelust. Hoe ik van die vrijheid een deftig gebruik maakte, heb ik alreede gezegd. Ik leefde letterlijk aan het water, en kende op mijn tiende jaar schier niets, dan hetgeen met scheepvaart en matrozenleven in verband stond. 't Is waar ook, daarin was ik te huis als de beste. Zoodra er van schepen of scheepsvolk werd gerept, voelde ik mij op mijn terrein; de rivier was mijn element. Ik kende den vorm en de waarde van alle soort van vaartuigen, en wist den naam van de meeste masten en stengen, zeilen en touwen. Al de verschijnsels van ebbe en vloed kon ik bijna zoo naauwkeurig als een beslagen loods voorspellen en verklaren. Het ging zoo verre, dat ik eindigde met mijzelf niet wel rekening meer te kunnen geven van een leven, welk niet bij of op het water werd geleefd, en ten slotte mij inbeeldde, dat werkelijk voor een jongen geen andere broodwoningen bestonden dan die, welke van verre of nabij betrekking hadden tot den *matrozenstiel*.

Het spreekt van zelf, dat ik, gedurig aan den waterkant verblijvende en van kindsbeen aan mijzelf overgelaten, dikwerf in gevaar moest verkeerden te verdrinken, of op eene andere wijze te verongelukken. Zoo herinner ik mij, onder vele, een geval, waarin ik mijn einde zeer na kwam en voorzeker in de Schelde mijn graf zoude gevonden hebben, indien een mijner jeugdige makkers niet tijdig ware toege-

1) Scheepsslosser, Scheepslader.

schoten, om mij te redden. Daar de omstandigheden, waarvan die gebeurtenis vergezeld ging, eenigen invloed uitoefenden op hetgeen ik verder omtrent mijn leven te vertellen heb, zoo acht ik het noodig, het voorval hier mede te deelen, zoo als het plaats greep.

Ik kon negen à tien jaar oud wezen, toen ik, zekeren zomerdag - ik zal 't nimmer vergeten - met eenige mijner gezellen mij aan de werf bevindend, op de Tavernierskaai, een allerliefst nieuw bootje bemerkte, dat tegen den wal lag en eerst onlangs moest zijn te water gelaten: geen onzer die 't kende. Ik heb later vernomen dat een rijk partikulier het had laten bouwen, om er op de rivier meê te gaan spelevaren. Hij had de bewaking er van toevertrouwd aan den brughouder der Brouwersvliet, die 't bij middel van eene ketting met slot en sleutel moest vastleggen. Dien dag had de brughouder vergeten het te bevestigen en zich bevredigd de ketting een paar malen rond een paal te winden, zoodat elkeen het bootje konde losmaken. Hoe het kwam, moge de drommel weten; maar het schoone weder, de sierlijkheid van het vaartuijge en de gelegenheid misschien - 't was middag: er bevond zich weinig volk op de kaai - verleidden zoowel mij als de overige snaken en wij besloten, kost wat kost, een toertje op de Schelde te wagen. Wij voorzagen, dat, tien tegen een, de togt met eene duchtige rossing voor een, misschien wel voor een paar onzer zoude eindigen; doch zulks boezemde ons weinig vrees in, althans niet genoeg, om ons van de uitvoering van ons voornemen te doen afzien: wij wilden en zouden varen. Zoo gezegd, zoo gedaan. In min dan een ommezien, was het bootje

los, zaten of stonden wij op de roeibanken, staken van wal en lieten ons dood op ons gemak met de ebbe de rivier afdrijven, zonder verder ons te bekommeren over de gevolgen, welke de dolle streek konde na zich slepen.

Alras bevonden wij ons te midden der Schelde. Hadden wij ons kunnen stil houden, en ons vergenoegd met ordelijk te varen, het ware nog niet zoo erg geweest. Wij wisten allen meer of min met booten om te gaan en zouden ons, vooral bij zulk kalm weder, ligt uit den slag hebben getrokken en veilig terug aan land zijn gekomen. Edoch de duivel der moedwilligheid, die ons de eerste gedachte onzer ongeoorloofde spelevaart had ingefluisterd, bragt ons nu op het denkbeeld, ook wat kunstjes op het water te beproeven. De makker, die zulks voorsloeg, was zekere FLIP KEUSTERS, een knaap van mijnen ouderdom, die insgelijks in de Oudemanstraat woonde, drie huizen van mijnen gang, alwaar zijne ouders, in *'t Zeemans welvaren*, een logement of eene slaapsteê hielden voor stuurluî en andere sloopsoversten. Die FLIP was een echte waterrot. Hij kon eene boot besturen, een roeispaan hanteren, als een bevaren matroos. Zeer natuurlijk: door de zeeliê, die in zijn huis verkeerden, was hij dikwijler dan een onzer in de gelegenheid zich op het water te bevinden; en daar hij niet minder dan wij allen verzot was op het varen, nam hij die gelegenheid gaarne waar. Ook heb ik nooit een stouteren bengel op het water gezien. Hij week letterlijk voor niets terug, wanneer het gold zijne liefhebberij te voldoen, en zoude, zoo jong als hij was, bij welkdanig weder, in de eerste boot de beste, zich op de Schelde hebben durven wagen.

FLIP nu stelde voor kunstjes te doen. Onder die kunstjes was er een waarvan ik weinig hield, niet wijl het mij afschrikte, maar omdat het mij onaangename gewaarwordingen veroorzaakte en ik er altoos duizelig van wierd. En 't was juist datgene, welk mijn makkers 't meeste toelachte. Ik wist het zeer wel, en vreezende, dat zij, naar loffelijke gewoonte, er zouden de voorkeur aan geven, begon ik met hen te doen opmerken, dat wij te verre van de kaai verwijderd waren, om ons aan grootere gevaren bloot te stellen. Mijne opmerking deed allen besluiten, het kunstje, welk ik afraadde, te beproeven. Ziehier waarin het bestond: twee of meer jongens gingen op de roeibanken regt staan en bragten, door nu regts, dan links met de voeten te drukken, de boot in eene wiegelende beweging, die heel plezierig was voor de nederzittenden, maar tevens zeer gevaarlijk, daar het ranke vaartuig, bij elke sterke wiegeling dreigde om te slaan en de gansche bemanning in het water te storten. Dit was ook wat deze reis gebeurde. Naauwelijks waren wij een paar minuten aan het wiegelen, of de beweging van het bootje was zoo groot geworden, dat het omsloeg, het onderst boven keerde, met de kiel in de hoogte begon te drijven, en wij allen in het water lagen te spartelen.

Hoe het mijnen makkers verging, hoorde ik slechts daarna. Wat mij betreft, ik zwom nog al goed en poogde in den eersten mij naar de kaai te rigten. Het was zoo gemakkelijk niet. Ik had eene dikke broek aan en die belemmerde zeer mijne bewegingen. Eer ik een half dozijn zwemstreken gedaan had, begreep ik dat het mij nimmer zoude gelukken den wal te bereiken. Ik haastte mij naar het bootje te

keeren en met alle magt er mij aan vast te klampen, in de hoop dat men spoedig mijn hachelijken toestand zoude bemerken en met eene andere boot ter mijner hulp snellen.

Daarin bedroog ik mij. 't Was, zoo als ik gezegd heb, op 't uur van den middag, en daarbij stikkend heet. Er was niet alleen weinig volk aan de kaai, maar zelfs schier niemand op de rivier. Ook had ik schoon om hulp te roepen en te schreeuwen, geen mensch zag mijnen nood. Daar werden mijne handen, die den boord van het omgeslagen vaartuig vastgeklemd hielden, allengs moede, en voelde ik, dat spoedig de kracht mij zoude ontbreken, om langer vast te houden en boven water te blijven. Ik verloor den moed en geloofde mij zeker van eenen onvermijdelijken dood. Dit vooruitzicht bedroefde mij niet zoo zeer voor mijzelven, als voor het goede BELLEKEN SAS, die, meende ik, zeker grootelijks om mij zoude hebben getreurd.

Mijne handen en armen verlamden al meer en meer. Ik was op het punt los te laten en eene laatste poging tot zwemmen te beproeven, - poging, die mij zeker evenmin zoude gelukt zijn, - toen ik eensklaps een welbekende stem van den wal mij hoorde toeroepen geduld te nemen en nog een oogenblik vast te houden. Het was de stem van FLIP KEUSTERS. De weergasche jongen, die zwemmen kon als een eend, en gelukkig zoo'n zware broek niet droeg, als die waarmede mijn moeitje mij begiftigde, had zich spoedig weten te redden. Toen hij veilig op de kaai stond, was het eerste wat hij deed, naar de boot omzien. Hij bemerkte, hoe al de overigen, met meer of min goed gevolg, zich al zwemmende naar den kant rigtten, en hoe ik al-

leen op die wijze niet aan het gevaar scheen te kunnen ontsnappen. Zonder aan iets anders te denken, rukte hij zijne natte kleederen van zijn lijf, sprong terug in het water, riep mij toe nog niet los te laten, en kwam naar mij toe zwemmen. Weldra had hij mij bereikt. 't Werd hoog tijd. Eene sekonde later ware de boord van het vaartuig aan mijne handen ontglipt. De kleine bengel vatte mij bij de kraag, raadde mij, met mijne eene hand op zijnen schouder te leunen en met de andere pogingen tot zwemmen aan te wenden. Zoo deed ik. Een oogenblik later werden wij beiden in de boot van een schipper opgenomen, die eindelijk ons gevaar had gezien, ons aan wal bragt en op de kaai nederlegde, te midden van eene talrijke schaar nieuwsgierigen, op het geschreeuw van FLIP, van den schipper en van de geredde knapen, uit de naburige straten toegesneld. Ik en FLIP, wij lagen allebei in onmagt.

Toen wij tot onszelven terugkwamen, vernamen wij, dat slechts een enkel onzer kameraden werd vermist. Al de andere waren gelukkig al zwemmende aan de kaai geland. Drie dagen daarna werd het lijk van onzen verdronken makker opgevischt.

II.**Belleken Sas sterft. - Trees Nollekens. - Ik word kajuitjongen.**

Het schoone gedrag van den moedigen FLIP KEUSTERS, die mij, met gevaar van zijn eigen leven, van een gewissen dood had bevrijd, kon niet nalaten mij eene groote achting voor dien braven makker in te boezemen. Ook liet ik sinds geene gelegenheid voorbijgaan, zonder hem mijne dankbaarheid te betoonen. Zoo begon ik van lieverlede hem eene ware vriendschap toe te dragen, die sedert nooit is verkoeld. Voortaan verkoos ik zijn omgang boven dien van andere knapen, en werd hij de gezelschap, wien ik mij bij voorkeur aansloot, om rond de bassins en langs de kaaijen te drentelen, iets wat ik bij voortduring bleef doen, alleen met dit verschil, dat ik mij niet meer zoo ligt in bootjes waagde, en, wanneer het nog gebeurde, mij wel in acht nam, zoo roekeloos niet meer te laten wiegelen. Om overigens een

denkbeeld te geven van den graad van gehechtheid, tot welken mijne erkenenis voor FLIP eerlang was geklommen, zal het genoeg wezen het volgende aan te stippen:

't Gebeurde in dien tijd meermalen, dat de jongens van het Schipperskwartier, niet tevreden onder elkaâr te vechten en te *borstelen*¹⁾, noodig oordeelden, waarschijnlijk om zich te beter in den krijg te oefenen, een grooten, algemeenen veldtogt te ondernemen tegen de knapen van eene andere wijk der stad, ik zal maar eens zeggen tegen die van het St. Jakobskwartier, aldus genaamd omdat het de parochie van St. Jakobskerk in zich bevat. Onder het zingen van

Wij zijn hier, wij zijn hier,
Jongens van het Schipperskwartier,

en andere krijgsvuchtige liederen, togen dan een paar honderd of meer snaken van onzen kant tegen den vijand uit, werden slaags met dezen, na de onvermijdelijke voorloopige schermutselingen, klopten of werden geklopt, zoodanig, dat er soms zwaar gewonden op het slagveld achterbleven. Ja, wat zal ik u zeggen? Het was wreed en slecht; maar aan wien de schuld? Keizer NAPOLEON I was korts te voren op St. Helena gestorven, en de tijding van zijnen dood had allerwege de herinnering aan zijne ontelbare zegepralen opgewekt. De lieve jeugd hoorde zoo veel van Marengo en Austerlitz, van den oorlog van Spanje en den togt naar Rusland spreken; zij hoorde den onvermoeibaren menschenlagter een zoo groot man noemen, en het zoo zeer betreuren, dat hij, de dappere krijgsman, een zoo jammerlijken dood

1) Plukhairen.

op een rotsachtig eiland der Atlantische zee moest vinden, dat het den straatjongens ligt te vergeven was, indien zij, de ooren vol geraasd van belegeringen en veldslagen, van triomfen en overmeesteringen, op hunne beurt voor oorlogsroem ontvlamden en lauweren zochten in te oogsten. De politie was echter met dergelijke veldtogten weinig in haar schik, en liet niet na telkens een of meer overwinnaren en overwonnelingen bij de lurven te vatten. Dat ongeval trof eens mijn vriend FLIP, toen wij, dat is de jongens van het Schipperskwartier, een luisterrijke zegepraal hadden behaald, dicht bij de Ossenmarkt. Een politieman greep hem bij de kraag, en wilde hem met alle geweld naar den *Amigo*¹⁾ voeren. Het smartte mij geweldig, en ik aarzelde niet het den vertegenwoordiger van den heer kommissaris te kennen te geven. Ik bad en smeekte den bewaarder der openbare rust zoo roerend en zoo lang, FLIP los te laten en mijzelf in diens plaats mede te nemen, dat de brave man werd bewogen, - hij had misschien zelf jongens, die in eene andere wijk ook kleinen oorlog speelden - en eindigde met mijn kameraad de vrijheid weêr te schenken, op voorwaarde, dat wij, als er later een nieuwe krijg uitborst, zouden onzijdig blijven. Wij beloofden 't *op ons zieltje* en mogten naar huis gaan.

BELLEKEN SAS had van het voorgevallene met de boot, zoo min als van dat met den politieman iets vernomen. Het goede vrouwtje was verschrikkelijk doof, konde weinig met

1) Spaansch woord, waarmede te Antwerpen en te Brussel de stadsgevangenis wordt aangeduid.

de buren praten en dus van deze niet veel vernemen. Ten andere was het verdrinken of aanhouden eens jongens van het Schipperskwartier een te onbeduidend voorval, om de aandacht dier buren bijzonder te vestigen. Mijn gedrag, mijne bezigheden bleven diensvolgens volstrekt dezelfde als te voren, en ik ging voort geheele dagen langs de straat en vooral langs den waterkant te slieren, zonder mij aan de toekomst en al het overige veel gelegen te laten. Ik hoef naauwelijks te vermelden, dat ik meer dan ooit zelden alleen kuijerde of speelde, daar ik als de schaduw was geworden van den zoon uit *het Zeemans welvaren* en men buiten 's huis ons onvermijdelijk te zamen zag dreutelen. Ik zal er zelfs bijvoegen, dat ik voortaan schier nooit meer alleen het blikken doosken met karamellen op moeitjes kraam ledig roofde, en FLIP mij, zoowel bij deze verrigting als bij vele andere van mijn straatjongensleven, getrouwelijk de behulpzame hand leende.

Na een jaar of twee kwam echter een merkelijke verandering in mijn toestand, die wel verdient gemeld te worden, aangezien zij den grondslag legde van heel mijn later bestaan. Ik moet vooraf nog zeggen, dat ik eenige maanden te voren mij van mijn waarden makker had zien scheiden, daar deze, met toestemming van zijne ouders en door de voorspraak van een stuurman hunner kennis, op een fraaijen Antwerpschen driemast, kajuitjongen was geworden, en voor zijne eerste reis een togt naar de Oostindiën had ondernomen.

't Was juist zes weken na mijne eerste Communie, en de rosdie midden broek en vest, welke ik van M. Pastoor had

gekregen, waren nog niet versleten, toen ik, zekeren avond van den bassin huiswaarts keerende, BELLEKEN SAS op de Citernebrug niet meer vond. De plaats was ledig en van haar kraampje geen spoor te zien. Niet wetende wat te denken van eene zoo ongewone omstandigheid, bleef ik eerst besluiteloos staan. Ik was zoozeer gewoon alle avonden het kraampje mede te helpen wegvoeren, dat het mij scheen alsof ik zonder een stuk of wat van hetzelfde niet konde naar huis gaan. Ik moest er eindelijk wel toe besluiten. Juist daar ik den hoek van het Falkonsplein omdraaide, kwam eene buurvrouw uit ons gangskén, die ik als eene vriendin van BELLEKEN kende, mij te gemoet. De vrouw - TREES NOLLEKENS was haar naam - had de tranen in de oogen. Zij greep mij bij den arm en bezag mij met zooveel medelijden, dat ik er puur benaauwd van wierd.

‘Arme JAN! arme jongen!’ sprak zij. ‘Ik wilde juist u opzoeken. Gij zult dezen nacht bij mij, op mijn kamerken slapen; want uw moeitje is niet te huis en zal welligt niet ras terug komen. Ik heb uw stroozakskén al van het zolderken gehaald en ga u seffens uw avondeten geven, gelijk BELLEKEN het mij heeft verzocht, kom!’

Ik volgde werktuigelijk TREES NOLLEKENS. In ons gangskén stonden een aantal burenen bijeen en klaptén met veel vuur. Toen zij mij zagen aankomen, zwegen zij schielijk stil, en stuurden mij blikkén toe, die eveneens van diep medelijden getuigden.

Ik was wonderlijk te moede. Tot dan toe had ik geleefd *gelijk God in Frankrijk*, dat is, zonder mij over iets te bekommeren, wat kinderen van mijn ouderdom zich anders al

ligt aantrekken. Het medelijden van moeitje's vriendin en de overige buren deed mij, geloof ik, voor de eerste maal denken. Zonder te weten wat er gebeurd was, zonder zelfs te weten of er iets was gebeurd, begreep ik dat een groot ongeluk mij had getroffen. Ook kon ik met moeite de roggens boterhammen eten, welke de buurvrouw mij goedgehartig voorsneed, en deed den ganschen nacht geen oog toe van louter onrust.

Des anderdaags was ik al vroeg te been. Na mij met meer dan gewone zorg te hebben aangekleed en mij zoo zindelijk te hebben gemaakt als doenbaar was, kondigde BELLEKEN'S vriendin mij aan, dat wij zamen zouden uitgaan, om mijn moeitje te zien. Die tijding, welke mij hadde moeten verblijden, vermits ik inderdaad het brave vrouwtje, dat mij tot moeder verstrekte, zeer lief had, joeg mij een kouden schrik op het lijf. Ook had ik weêr dezelfde moeite, als den vorigen dag, om mijn eten binnen te krijgen. Daarbij had ik rust noch duur, en alle oogenblikken vroeg ik de buurvrouw, of het nog niet haast tijd zoude wezen, naar moeitje te gaan.

't Werd eindelijk tijd en wij verlieten het gangskan. Onderweg vertelde mij TREES NOLLEKENS hoe wij ons naar het gasthuis begaven. Bij 't hooren van het woord *gasthuis*, begon ik te huilen; ik verstond, dat moeitje erg ziek was. De buurvrouw deed haar best om mij te troosten. Nadat ik bedaard was, kwam ik te weten, waarom BELLEKEN SAS zich in het gasthuis bevond. In den nanoen van den vorigen dag was het paard van een brouwerswagen op het Falkonsplein op hol geraakt en regt op het kraampje van BELLEKEN

gelopen. Het arme vrouwtje had daarbij heel haar winkeltje zien verbrijzelen, en zelve zoo zware wonden bekomen, dat men was verplicht geweest haar naar het gasthuis te voeren. Hier hadden de geneesheeren verklaard, dat zij misschien den nacht niet zoude doorkomen, en thans gingen wij zien, de buurvrouw en ik, of ze nog in leven was; want daags te voren, te midden van de hevigste pijnen, had ze zoo onophoudelijk gejammerd, om mij nog eens te zien, dat men haar had moeten beloven mij des anderdaags bij haar te brengen.

Ik was een straatslijper, een kwade jongen, een *bassinlooper*, een *vlug*, een *verloren kost*, indien gij wilt; maar dat ik een hart had, werd ik duidelijk gewaar, toen de buurvrouw mij dat alles vertelde. De onrust, de droefheid, welke ik sedert den vorigen avond had gevoeld, begreep ik nu maar al te wel. Men zoude zich moeijelijk een denkbeeld kunnen vormen van de smart, welke het verhaal van TREES mij veroorzaakte. Ik was radeloos, en niet zonder reden. Slechts twee wezens hadden zich mijner aangetrokken, hadden mij bemind, zoo verre mijn geheugen reikte, namelijk moeitje en FLIP KEUSTERS. Den laatste had ik reeds verloren, en dat ik de eerste ging verliezen, daarvan was ik overtuigd, zoodra ik het woord gasthuis hoorde uitspreken. Die overtuiging maakte mij op eenmaal eenige jaren ouder, en zonder eenige redenering, als van zelf, besepte ik, hoe mijn leven van nu af eerst begon, hoe ik, gister nog een knaap, een kleine jongen, van daag een kleine mensch was geworden, die met al de beslommeringen, de ongelukken van het werkelijk leven zoude te worstelen hebben.

Wij kwamen in het gasthuis aan. BELLEKEN SAS was nog

niet dood; maar het scheelde niet veel. De geneesheeren zelve verstonden niet, hoe zij 't zoo lang konde uithouden. Hare wonden, hoorde ik sidderend hen ondereen zeggen, waren verschrikkelijk. Een der voorste wielen van den brouwerswagen was over hare beenen gegaan, en 't achterwiel had haar de borst verpletterd. Bij onze komst lag zij bleek, roerloos, met de doodverw op de lippen, gereed om den laatsten adem uit te blazen. Ik liet mij onwillekeurig op de kniën vallen en begon te bidden. TREES naderde het bed, en fluisterde hare vriendin mijn naam in 't oor. Moeitje scheen als te ontwaken. Hare bevende handen tastten zoekend rond, als wilde zij iets vastgrijpen. Zij deed teeken, dat men haar zoude regthelpen. Er werd aan haren wensch voldaan. Zij opende de oogen; ik kwam digter bij. Zoodra ze mij zag, trok ze mij tegen haar ledekant en begon zoo bitter te schreijen, dat het mij nog meer ontstelde, en dat al de omstaanders, diep bewogen, hunne tranen niet langer konden inhouden en met haar begonnen mede te weenen.

‘JAN! ongelukkige JAN!’ zuchtte zij met eene naauwelijks hoorbare stem, en drukte mij met nog meerder klem tegen hare sponde.

Ik snikte luid; de buurvrouw weeklaagde om een steenen hart te breken; al de aanwezigen stikten in tranen, behalve de geneesheeren, die, sterker dan wij, of meer aan zulke tooneelen gewoon, zich bevredigden het schouwspel met medelijdende blikken aan te staren. Zij wilden mij verwijderen; doch BELLEKEN zag hen zoo angstig en zoo smeekend aan, dat zij den moed niet hadden mij van haar weg te rukken. Eindelijk bedaarde de zieke. Zij wenkte hare vriendin en

sprak of liever poogde te spreken. Wat zij zegde, konde ik niet verstaan. Alleen hoorde ik dat zij herhaalde malen mijn naam noemde en eenige afgebroken silben stamelde, die wilden zeggen:

‘Niet.... naar den Arme! Om de liefde Gods, doe hem toch niet naar den Arme! Hij heeft mij altoos bemind.... mij altoos braaf geholpen!....

TREES beloofde dat zij voor mij zoude zorgen en mij niet naar 't weeshuis laten gaan. Alsof BELLEKEN SAS slechts op die belofte had gewacht, om te sterven, drukte zij nog eens met eene soort van drift mij tegen haar bed, maakte mij zoo goed zij kon een *kruisken*, liet mij eensklaps los, vouwde de handen en viel met een zucht achterover. De geneesheeren verklaarden dat zij dood was. Wat verder plaats greep, en hoe wij 't gasthuis verlieten, weet ik niet, vermits wij al lang in de Oudemanstraat terug waren, eer ik het bewustzijn wederkreeg.....

Ik kon in geene twee dagen eten. Den derden dag werd moeitje begraven. Er werd ter harer gedachtenis eene mis gelezen in de kerk van het gasthuis. Ik woonde deze bij en ontstichtte grootelijks diegenen der aanwezigen, welke BELLEKEN niet gekend hadden, door mijne droefheid en mijne tranen. Na 't eindigen der dienst voerde een groote zwarte wagen de doodkist van moeitje naar 't kerkhof, met vele andere doodkisten, voor welke men geene mis had gelezen, wijl de aflijvigen, die er zich in bevonden, het geluk niet hadden gehad, in hun leven eene arme vriendin te bezitten, welke TREES NOLLEKENS heette en voor hen een nederige lijkdienst konde bekostigen.....

Ik bleef niet lang de goede TREES tot last. Zij was van beroep eene kuischster of schoonmaakster, en had onder hare klanten de vrouw van een scheepskapitein, die in de nabijheid van de Grieksche wijk aan den Bassin woonde. Die zeeman was van eene verre reis teruggekeerd, omtrent den tijd dat mijn moeitje zoo ongelukkig aan haar einde kwam. Hij moest, zoodra hij zijne lading gelost en eene nieuwe ingenomen had, naar Havannah stevenen. Den zaterdag na BELLEKENS dood, werkte de buurvrouw bij hem aan huis. Zij vertelde van het ongeluk harer vriendin, van mij en van den toestand waarin ik mij bevond. Zij wist eigenlijk niet, wat met mij aan te vangen. In schole gaan had ik geen zin en ik werd er ook te oud toe. Een ambacht leeren beteekende ook niet veel, aangezien het te lang zoude aanloopen eer ik mijn brood zoude *waard* wezen, dat is, konde verdienen. Zij zelve was niet jong meer, daarbij eene weduwe zonder kinderen, en kwam zij haar hoofd eens te leggen, voor dat ik in staat was den kost te winnen, dan moest ik wel naar den *Arme*, dat is naar het *Knechtjeshuis* of het jongensweeshuis, en zij had BELLEKEN, die tot op haar sterfbed een grooten afkeer van dit gesticht had getoond, plegtig beloofd zulks nimmer te laten gebeuren. De kapiteinsvrouw verzekerde, dat zij er met haar man wilde over spreken, om te zien of er geen middel zoude wezen, om mij voort te helpen. Zij deed het werkelijk. Daar bezon zich de kapitein. Hij had op zijne laatste reis zijn kajuitjongen verloren, die, bij stormweder, in het Kanaal, door 't breken van een mast den dood vond. Hij vroeg aan mijne nieuwe pleegmoeder hoe ik er uit zag, en of ik groot en

*struis*¹⁾ was. Zij deelde hem de meest voldoende inlichtingen mede, en de zeeman gaf den wensch te kennen mij te zien.

De vriendin van BELLEKEN bragt mij bij den kapitein. 'k Was inderdaad groot en sterk voor mijn ouderdom, en beviel hem opperbest. Hij, van zijn kant, scheen mij een braaf overste te wezen. Ook aarzelde ik niet toe te slaan, toen hij voorstelde mij als kajuitjongen van de *Johanna* - zoo heette zijn schip - mede te nemen.²⁾

Veertien dagen later ging ik met dit vaartuig, een flinken schoener, eerst kortelings gebouwd, naar Havannah onder zeil, en begon mijn leertijd als zeeman of liever als scheepsjongen. Ik mag niet vergeten te zeggen, dat kapitein DELE mij edelmoedig van de kleedij en verdere uitrusting had voorzien. Voor mijne eerste reis zoude ik, boven kost en kleederen, nog vijf guldens in de maand hebben.'

1) Sterk.

2) De Antwerpsche bevolking levert, zonderling genoeg, weinig matrozen. Als men de zaak op den keper beschouwt, is het vraagpunt van het pak kleederen, welke een jongen noodig heeft om naar zee te gaan, niet zonder invloed op dien staat van zaken. Daar de arme lieden geen middel zien om hunne zonen dit pak kleederen te bezorgen, zoo laten zij, in vele gevallen deze liefst een ander beroep kiezen.

III.**Ik ben ligte matroos en vind Flip Keusters weder. - Zijne vrijaadje met Mie Offermans.**

Ik wil den lezer niet vervelen met de beschrijving van mijn leertijd als kajuitjongen; dezelve biedt niets meldens-waardigs. Kapitein DELE was niet alleen een knap zeeman, een zeer kundig scheepskapitein, een voorbeeldig overste; hij was daarbij een eerlijk hart, een edel mensch, een ware vader voor zijne matrozen, die, van hunnen kant, hem eerbiedigden en liefhadden, alsof zij werkelijk zijne kinderen geweest waren. De schoener was een uitmuntend schip, een voortreffelijk zeiler; de mannen, die het onder kapitein DELE bevoeren, waren allen bekwame zeelû, wakkere gasten, die hun beroep in den grond verstonden en het in geweten uitoefenden. Zij waren ook, wat niet erger was, goede ronde jongens, echte Antwerpenaars en vrolijke knapen, die gaarne lachten en grappen vertelden, goed werkten, maar ook van

een lustig deuntje en een schuimend glas garstenbier hielden. Wat den reeder betreft, hij had en verdiende den naam van een braven borst, en werd onder het scheepsvolk en aan den waterkant zeer geacht. Hij wilde dat zijne matrozen niet alleen wel betaald, maar tevens behoorlijk verzorgd en gevoed werden. Kortom, het leven aan boord van de *Johanna* liet weinig of niets te wenschen. Vandaar dat in de eerste jaren van mijn zeeleven niet veel verandering onder de manschap kwam, en ik, zoo min als de overigen, er aan dacht, ooit een ander schip te zullen bevaren.

Ik had ijver, goeden wil en moed, daarbij niemand aan land, wiens afwezen ik zeer moest betreuren. Niets kon mij dus van mijne bezigheden aftrekken, en ik kon met lijf en ziel mij toelagen op het vervullen mijner pligten en het aanleeren van al wat een beslagen zeevaarder dient te weten. Ook bevljigtigde ik mij de genegenheid te winnen van mijne overheid en van de matrozen. Zulks gelukte mij boven verwachting. Na eenige weken was ik de lieveling geworden van al onze lieden, kapitein en stuurman medegerekend. Bot was ik niet, en daar men zag dat ik niet beter vroeg dan te leeren, werd het voor allen een genoegen mij in al de bijzonderheden van de dienst in te wijden. Zoo kwam het, dat ik veel minder lang, dan andere kajuitjongens, mij moest bevredigen met des kapiteins en des stuurmans kleederen uit te kloppen, laarzen te poetsen, eten aan- en af te dragen, borden te wasschen, vorken en messen te spoelen, in één woord, al datgene te doen wat anders bijna uitsluitelijk tot het vak der scheepsjongens behoort. Spoedig kende ik de honderd verschillende namen van kabels, touwen, masten,

stengen, zeilen en ander staande want, en was ik in het minste hoekje en hokje van onzen schoener te huis. Ras ook wist ik mij nagenoeg rekening te geven van de talrijke wendingen en bewegingen des vaartuigs. Ik leerde daarbij tot die wendingen en bewegingen medehelpen, en met de anderen een handje uitsteken, voor zoo veel mijne jaren dat toelieten. Uit dat alles volgde, dat ik, na een reis of twee met de *Johanna*, zoo verre gevorderd was, dat men mij niet geheel onwaardig oordeelde van den eervollen titel van *ligte matroos*. Bij mijne derde reis, monsterde ik in die hoedanigheid voor de Goudkust, en was niet weinig fier TREES NOLLEKENS, bij wie ik, telkens na mijne terugkomst, logeerde, te kunnen aankondigen, dat ik voortaan, buiten den kost, vijftien guldens in de maand zoude winnen. De ondankbaarheid was nooit mijne ondeugd. Na mij met mijn monstergeld deftig in de baai te hebben gestoken, ging ik met TREES den reeder van de *Johanna* vinden. Op mijn uitdrukkelijk verzoek, stemde hij er in toe, haar maandelijks vijf gulden op korting van mijn loon uit te betalen. De sukkel werd oud, en konde niet meer zoo straf werken. Ik wilde op die wijze haar datgene loonen, wat zij sedert BELLEKEN'S dood voor mij had gedaan, en vleide mij met de hoop, dat dit bewijs van erkentenis, wie weet, vroeg of laat, mij nog wel zoude vergolden worden.

De *Johanna* kwam ras van de Goudkust weder, ofschoon we, op den terugtogt, dikwijls met tegenwinden te worstelen hadden en meer dan een orkaan doorstonden. De volgende reis bragt ons te Boston. Als we van daar terugkeerden, vond ik TREES NOLLEKENS niet meer. Zij was mijn moeitje

zaliger gaan vervoegen. Ik zag mij diensvolgens verplicht naar een ander logies op den zoek te gaan. Gelukkig trof ik in mijne straat - ik noemde de Oudemanstraat nog altoos zoo - een herbergskén aan, waarvan de baas en de bazin, de *gehuischen*¹⁾, PEETERS, mij insgelijks van kindsbeen hadden gekend, en met alle liefde mij tegen een billijken prijs huisvesting boden, zoolang ik zoude aan wal blijven. Verder zouden zij mijn beste pak kleêren gadeslaan, als ik op nieuw naar zee ging.

Zoo snelden zeven, acht jaren voorbij in zuur en zoet, bij storm en goed weêr. Na dien tijd greep op ons schip eene nog al groote verandering plaats, die ik almede moet doen kennen, wijl ze niet zonder gevolgen voor mij bleef, gelijk gij zult gaan hooren.

Onze stuurman, die nu tien volle jaren zijne betrekking op de *Johanna* vervulde, had het bevel gekregen over een ander vaartuig van denzelfden reeder. De zaak was, dat hij moest vervangen worden. Hoezeer kapitein DELE ons allen als zijne kinderen liefhad, hoezeer hij wenschte een onzer in de plaats van den stuurman te zien treden, zoo viel, jammer genoeg, aan iets dergelijks niet te denken. Wel waren er onder ons wakkere matrozen, die hun handwerk allerbest kenden en als voortreffelijke zeeliê te boek stonden; doch zulks was niet genoeg. Om de gewigtige functiën van stuurman op een vaartuig als het onze waar te nemen, behoefde er meer. Voor die functiën werd eerst en vooral een zekere graad van geleerdheid vereischt, en juist die ge-

1) Echtelieden.

leerdheid bezaten wij geen van allen: geen onzer kende, gelijk men zegt, eene *a* voor eene *b*, dat is: konde eene *a* van eene *b* onderscheiden. Hoe zeer bejammerde ik toen, dat BELLEKEN SAS, in stede van mij gansche dagen langs de straat te laten slieren, mij niet veel liever gedwongen had naar de armschool te gaan, om er het lezen, schrijven en rekenen te leeren! Wie weet, ik had van toen af misschien den stuurman kunnen vervangen; want, zoo als men wel denken kan, was ik sedert lang tot den graad van *zwaren matroos* opgeklommen.

Edoch, *gedane zaken hebben geen keer*; er was niet aan te doen, en, gelijk ik zeg, geen onzer kon voor de plaats in aanmerking komen. Het hinderde onzen *oude*¹⁾ geweldig, dat was ligt te zien: verscheidene dagen achtereen was hij schier niet aansprekelijk en niets kon men verrigten naar zijn zin. Hij was te lastiger, daar wij eerlang weêr onder zeil moesten. Wij hadden zelfs een goed deel der lading in, voor dat hij de hand gelegd had op iemand, die voor de *Johanna*, dat is voor hem en tevens voor ons paste.

Zekeren morgen, drie dagen voor dien waarop ons vertrek was vastgesteld, kwam de oude al vroeg aan boord en meldde dat hij een knaap gevonden had, van wien wij zouden tevreden zijn. Het was een goede, vriendelijke jongen, een *Sinjoor*²⁾, zoo als wij, en knap en handig tegen den beste: eene perel, in een woord. Meer zegde hij niet. Hij noemde zelfs den nieuwen stuurman niet bij zijn naam, en vergenoegde zich met te grimlachen en in zijne handen te

1) Kapitein.

2) Antwerpenaar - bijnaam van den Spaanschen tijd afkomstig.

wrijven, als iemand die geweldig veel pret heeft met iets dat hij alsnog wenscht geheim te houden, om anderen eene verrassing voor te bereiden. Hij vertrok, na beloofd te hebben, dat hij ons met den nieuwen stuurman vóór den avond zoude doen kennis maken.

Wij hadden de lading in, en zouden binnen drie dagen vertrekken, gelijk ik gezegd heb. Er was dus op de *Johanna* veel te schikken en te beredderen; en nogtans zetteden wij dien dag bitter weinig uit. Wij waren te nieuwsgierig en konden schier niet arbeiden. Wie mogt toch de nieuwe stuurman wezen? Wij monsterden te vergeefs al de stuurluû en zeelieden der haven; de hand op den regten man leggen, konden wij niet. Zelfs JAN ROEIJERS, een der oudste maats en een eerste wijsneus, die de bemanning van al de Antwerpsche vaartuigen op zijn duimpje beweerde te kennen, moest belijden, dat hij er *geen kop konde aan krijgen*¹⁾, er niet langer zijn hoofd wilde mede breken en eindigde met even als wij het zoeken en raden op te geven.

't Werd middag, en nanoen, en bijkans avond, en nog was van den nieuwen stuurman geen spoor te zien. Wij begonnen te wanhopen, dat wij hem dien dag zouden aan boord krijgen en wilden den arbeid staken, toen de kapitein eensklaps voor ons op het dek stond. Hij had een jeugdig zeeman bij zich van een gunstig uiterlijk, zelfs van een innemend voorkomen. DELE praaide ons al lachende en vroeg wat wij van den nieuwen makker dachten en of we van zijne keus tevreden waren. Ik wreef mijne oogen en dacht dat

1) Er niet wijs konde uit worden.

ik droomde. Ik kon het niet geloovent, dat het zoo was, en toch was het zoo. De nieuwe makker, de nieuwe stuurman was niemand anders dan.... mijn oude speelkameraad, mijn oude buurjongen, mijn oude vriend, FLIP KEUSTERS, de zoon uit *het Zeemans welvaren*, dezelfde, die mij eens, ten perijkele van zijn eigen leven, van een gewissen dood redde, toen ik op het punt was in de Schelde mijnen *kakelaar*¹⁾ te laten.

Wij vernieuwden de kennis, FLIP en ik. Denzelfden avond gaf hij zijn *welkom* aan de manschap en onthaalde ons in het huis zijner ouders op een kostelijk maal, vergezeld van een goed getal stopen bier en gevolgd door niet weinig *afzetterkens* of *slaapmutskens*²⁾. Aan tafel moest ik nevens hem plaats nemen, en onder het eten vertelde hij mij al wat hem sedert ons laatste zamenzijn was wedervaren. Na eenige reizen als kajuitjongen en later als ligte matroos te hebben gedaan, had hij 't noodig geoordeeld de lessen te gaan volgen in de Zeevaartschool, boven de Beurs. Twee jaar nadien had hij dit gesticht verlaten, zoo geleerd als een professor. Toen hij het fijn van den *stiel* uit de boeken beet had, en uit deze had gehaald al wat zij kunnen geven, was hij op nieuw gaan varen en had dienst genomen in hoedanigheid van tweeden stuurman. Eindelijk had DELE hem ontmoet en hem het voorstel gedaan op de *Johanna* te komen, voorstel welk hij zich had gehaast aan te nemen, zoodra de oude hem zegde, dat ik deel van de manschap maakte.

- 1) Mijn leven.
- 2) Borreltjes.

Voortaan zoude hij als eerste stuurman werkzaam wezen. Na dit verhaal, deed ik, op mijne beurt, in weinige woorden, hem den loop van mijne zaakjes kennen.

Drie dagen later waren wij onder zeil. Ik laat u denken of ik nog meer dan te voren de vriend wierd van mijne overheid, de Benjamin van kapitein en stuurman. Hoe anders? Ik was, wel is waar, de oude makker van FLIP; doch ik bevredigde mij daarmede niet. Ik bevljigtigde mij mijn werk nog meer in geweten te doen, mijne pligten nog beter te vervullen, dan ik onder zijn voorganger had gedaan, die nogtans al zeer tevreden van mij was geweest en mij nooit een enkel verwijt had moeten toesturen. Onze mannen toonden zich soms wel een weinig *knak* en ijverzuchtig, wjl ik met DELE en FLIP zoo wel stond; doch ik trok mij zulks weinig aan. En waarom zoude ik het mij hebben moeten aantrekken? Ik had de genegenheid mijner oversten noch door mouwstrijkerij, noch door andere onheusche middelen gewonnen, en van dit oogenblik viel er niets te zeggen. De maats begrepen het eindelijk ook zoo, en getroostten zich de vriendschap, welke de kapitein en de stuurman mij toedroegen, door de overtuiging, dat ik dezelve werkelijk verdiende en in allen gevalle niet ophield dezelfde goede kameraad voor hen allen te blijven.

FLIP vertrouwde mij zijne kleine geheimen. Onder die geheimen was er een, dat ik al spoedig had kunnen raden, door deze omstandigheid, dat de stuurman gaarne het gesprek bragt op zeker meisje uit onze buurt, met wie ik als knaap meermalen op de straat had gespeeld, en die mij nog zeer wel voorstond, als een lief aanvallig schepsel, met

een paar vriendelijke bruine oogen, golvende zwarte lokken en eene kleur als melk en bloed. Het schoone kind had hare ouders, brave burgerliê, verloren, toen zij pas zestien jaren telde. Na hunnen dood was zij in de Schipperskapelstraat op eene kamer gaan wonen, alwaar zij met wasschen en strijken, doch vooral met het opplooijen van mutsen of kappen, eerlijk haar brood verdiende. De stuurman had haar voor de eerste maal weder ontmoet in het huis van eene zijner nichten, op de St. Pietersvliet, en was in een ommezien smoorlijk op haar verliefd. Twee dagen voor ons vertrek, had hij haar zijne liefde bekend, en het jawoord voor eene eerlijke verkeerung gevraagd, jawoord welk zij, na eenig tegenstribbelen, hem had gegeven, daar hij plegtig beloofde in alle eer en deugd om haar te willen vrijen. Zijn voornemen was, bij onze terugkomst, heel de zaak aan zijne ouders te bekennen en hunne toestemming in zijn huwelijk te vragen. Aan die toestemming twijfelde hij geenszins, want zij hadden geen ander kind, hielden dol veel van hem, vroegen niet beter dan hem gelukkig te zien, en zouden vast niets tegen MIE OFFERMANS, zijn liefste, in te brengen hebben, zoodra hij hun verklaarde, dat hij met haar alleen konde gelukkig wezen.

Van dit oogenblik werd ik meer dan ooit de vriend van FLIP en zijn onafscheidbare medegezel. De vrije uren, welke de dienst ons liet, bragten wij onvermijdelijk te zamen door. Ik moest dan breed ophooren van de voortreffelijke hoedanigheden en deugden van MIE, van hare schoonheid en van het onverstoorbare geluk, welk hij hoopte met haar te smaken, eens dat zij zijne wettelijke huisvrouw zoude zijn

geworden. Geene enkele bijzonderheid van zijne vrijaadje met haar, en van de wijze waarop hij met haar in kennis was gekomen, die ik niet honderd malen vernam en meer. Hij verhaalde mij, met alle omstandigheden, wat hij haar bij deze en gene gelegenheid had gezegd, wat zij daarop had geantwoord, en hoe hij zich dan weder had meenen te moeten verklaren. Het was al MIE *wat de klok sloeg*, en eens op dit thema - en hij kwam er gedurig op weder - werd hij onuitputtelijk. Het verveelde mij soms zelfs een weinig, al liet ik het uit vriendschap voor hem, niet blijken, ik wil het gaarne toegeven. Dat een zeeman, terug aan land, zich bij tijd en gelegenheid deftig vermaakte met in de koets te rijden of anderzins; dat hij de vijf frankstukken liet rollen, er een goed glas op zette, en in een herberg of kroeg den boel kort en klein sloeg, mits te betalen, liet zich, dacht ik, begrijpen. Dat hij hier en daar een luttel vrijde, en al eens voor acht dagen een lief had, verstond ik mede. Maar dat hij zich zoo zeer aan een vrouwmensch verslaafde als FLIP aan MIE, dat hij gedurig van dit schepsel droomde, en er van sprak, of het pas gaf of niet, zulks kon ik lang niet in mijn hoofd krijgen. 't Is waar ook, ik was nog nooit verliefd geweest, dacht niet het ooit te worden, en konde mij diensvolgens aan een toestand als dien van FLIP niet gewennen. Op den duur gewende ik er mij toch aan, en wel zoo zeer, dat ik, eer wij in het Kanaal terug waren, in de geheele geschiedenis van mijn vriend en zijn meisje zooveel belang stelde, alsof ze mij persoonlijk hadde aangegaan, alsof ze mijne eigene geschiedenis geweest ware, en met bijna niet minder ongeduld als de stuurman het uur

verbeidde, waarop hij zijne ouders het gansche ding konde bloot leggen, en hunnen zegen inroepen over zijne echtvereeniging met de lieve strijkster uit de Schipperskapelstraat.

IV.**Misrekening van Flip. - Moeijelikheden met zijne ouders. - De familie Pasmans.**

Ik had mij goedsheugig ingebeeld, dat FLIP werkelijk in zijn huis maar te spreken had, dat hij maar moest uitleggen wat hem was wedervaren, en hoe hij de liefde had in het hoofd gekregen, om seffens vader en moeder KEUSTERS in zijn huwelijk te zien toestemmen en MIE OFFERMANS hunne schoondochter te hooren noemen. Ja, hoe zoude ik anders? Hij scheen zoo zeker van zijn stuk; hij had mij zoo dikwijls herhaald, dat zijne ouders niet dan door zijne oogen zagen en hem tot hiertoe hadden laten doen wat hij verlangde. Het ware vermetel geweest van mijnen kant, en zelfs onverstandig, daaromtrent meer te willen weten dan hij en te twijfelen aan de onmiddellijke inwilliging der oudjes. Maar neen, wel verre vandaar, was ik even als hij overtuigd dat dit huwelijk geene hinderpalen zoude ontmoeten, aan geene belemmeringen of vertragingen konde blootgesteld wezen.

Daarin sloegen wij echter allebei deerlijk den bal mis. Bij de eerste woorden, welke FLIP te huis van zijn lief repte, en van zijne verkeering met haar, trok zijn vader een scheef gezigt. Zijne moeder werd eensklaps zeer ernstig. De stuurman bemerkte van dat alles niets, en ging voort met zijne vriaadje te vertellen, gelijk iemand, die de verzekering heeft, dat men onmogelijk van eene andere gedachte kan wezen dan hij. Eerst toen hij alles gezegd had wat hem op het hart lag, werd hij gewaar dat hun beiden iets schortte, en dat zij niet zeer tevreden waren van zijne keus. Om dien onverwachten uitslag van zijne welsprekendheid te verbeteren, om den ongunstigen indruk, dien zijn verhaal gemaakt had, weg te nemen, om de sombere wolken te doen verdwijnen, welke zijne woorden op het voorhoofd zijns vaders hadden zaâmgetrokken, begon hij het tafereel op te hangen van de deugden en voortreffelijkheden van MIE OFFERMANS, van hare schoonheid, hare zedigheit, hare naarstigheit en hare bekwaamheden in het vak van strijken en mutsenplooijen. Zoo min de vader als de moeder schenen zeer geveleid door de liefde welke hun erfgenaam der schoone strijkster had weten in te boezemen, en diensvolgens weinig genegen om het gevoel goed te keuren, waarmede hij die liefde beantwoordde. De uitbersting zijner geestdrift, zijne lofzangen op het meisje bleven zij met dezelfde koelheit, hetzelfde heimelijke misnoegen bejegenen, als zij van eerst af de verklaring van zijn voornemen met MIE OFFERMANS in den echtelijken staat te treden, gedaan hadden.

Die koelheit, dit misnoegen hadden hunne bijzondere redenen. Zij beschouwden het huwelijk van hun zoon met een

meisje uit den werkmansstand als een groven misslag, dat is zeker, doch het was niet alles. De baas en de bazin uit *het Zeemans welvaren* hadden in den laatsten tijd, kort na ons vertrek, nadere kennis gemaakt met zekeren deftigen koopman in Hollandsche kaas, die achter hunnen *hoek*¹⁾ in de Keistraat woonde. Die kaaskooper heette PASMANS, zat er warmpjes in, en was in heel de wijk zeer gezien. Hij dreef zijnen handel sinds vele jaren, en had, zoowel met in zijn winkel aan den gaanden en komenden man, als in het groot aan kleinere winkeliers, Edammer, Komijnde en andere kaas te verkoopen, een netten stuiver vergaard. Hij bezat in zijne straat, buiten zijn eigen huis, verscheidene fraaije panden, en in de voorsteden Berchem en Borgerhout eenige grondstukken, die hem een ruim inkomen verzekerden. Alle jaren zag hij nog het getal zijner eigendommen vergrooten, want zijn handel bleef bij voortdoring zeer voorspoedig. KEUSTERS had bijzondere kennis met hem gekregen en vriendschap met hem aangeknoopt op de volgende wijze: beide waren groote liefhebbers van het edele bollespel. PASMANS maakte deel van de maatschappij *de Nobele Bol*, gevestigd in eene herberg aan de Werf, en KEUSTERS was lid van de societeit *de Vergulde Bol*, die haar lokaal had in een zeer oud en vermaard gesticht, genaamd *de St. Jan*, buiten de Roode Poort. Nu gebeurde het, dat de baas der *estaminet*, alwaar *de Nobele Bol* speelde, met sommige leden dier maatschappij in twist geraakte, en deze dwong naar elders te verhuizen. Die gebeurtenis bragt verdeeldheid te

1) Straathoek.

weeg onder de medeleden van den kaaskooper, en eenigen scheidden van hunne makkers, om zich in *de Vergulde Bol* te doen aannemen. PASMANS was van het getal, en nam van toen af de gewoonte des namiddags, in *de St. Jan, zijn bolleken te gaan leggen*.¹⁾ Hij ontmoette er zijn gebuur KEUSTERS, en wachtte niet lang met dezen betrekkingen aan te knopen, die van lieverlede tot een vertrouwelijk verkeer geleidden. Die vertrouwelijkheid had vroeger nooit tusschen hen bestaan, want ofschoon als bureu elkaâr kennende en hoogschattende, hadden zij gedurende lange jaren zich bevredigd met mekaâr op de straat vriendelijk goên dag te zeggen, zonder verder gemeenzaam met elkander om te gaan.

PASMANS had zijne vrouw verloren en was weduenaar gebleven met een enig kind, eene dochter, een allerliefst meisje van zeventien jaar, blond, blank en rijzig, in wier aanminnig gelaat twee groote donkerblauwe oogen u vriendelijk toelachten. Hij had haar eene voortreffelijke opvoeding doen geven in eene kostschool te Mechelen. Zij was aldaar vier of vijf jaren gebleven, tot aan den dood harer moeder, gestorven acht à tien maanden vóór het tijdstip, waarop de koopman in kaas met KEUSTERS in societeit kwam. Haar naam was ROZEKEN, en stemde volmaakt wel overeen met haar liefelijk wezen en hare frissche kleur. Zij sprak het Fransch alsof het hare moedertaal geweest ware, cijferde dat het een plezier mogt heeten, en was zeer bekwaam in een aantal andere geleerde dingen: zij hield den boek van haar vader beter dan de wakkerste boekhouder het hadde

1) Zijne partij te gaan spelen.

kunnen doen. Des avonds in het naar huis gaan - de twee vrienden keerden gewoonlijk samen uit *de St. Jan* terug - sprak de kaaskooper al eens van zijn *meisken*, zoo lief, zoo geleerd, zoo beminnelijk; *keusters* bleef niet achteruit en gewaagde van zijn jongen, den stuurman, die op zoo'n jeugdigen leeftijd alreeds zulke gewigtige plaats op een treffelijk koopvaardijfchip bekleedde, en beloofde het eerlang tot den graad van kapitein te zullen brengen. Dat gaf dan een gepoch van belang, van weêrsijden. Volgens den eene was zijne dochter de perel van het Schipperskwartier, perel van het zuiverste water, daar ROZEKEN niet alleen schoon, maar tevens voorbeeldig wijs en zedig mogt heeten; volgens den andere kon geen zeeman der Antwerpsche haven *een hand water halen*¹⁾ bij zijnen FLIP. Er kwam geen einde aan, en een volslagen uur konden zij soms aan den hoek van de Keistraat en den Dries tegen elkaâr de deugden en bekwaamheden hunner kinderen staan opvijzen, voor al eer te besluiten elk van zijnen kant huiswaarts te keeren.

KEUSTERS sprak ten zijnent van de dochter zijns vriends. Zulks gaf aan moeder KEUSTERS het verlangen de juffer te zien. Er grepen koffijvisieten plaats. ROZEKEN beviel der bazinne uit HET ZEEMANS WELVAREN opperbest en vond zelve de moeder van den stuurman een *brave ziel*. Kortom, de twee vrouwen leerden op hare beurt elkaâr hoogschatten en beminnen. Van dan af werd in het logement der Oudemanstraat van eene engere verbindtenis met de familie PASMANS gerept. KEUSTERS meende, dat een meisje als ROZEKEN een ware

1) Vergeleken worden.

schat, een eerste *pak*¹⁾ voor zijn zoon zoude wezen. Zijne vrouw was van hetzelfde gevoelen, en bekende, dat zij volgaarne hare jonge vriendin schoondochter zoude hebben genoemd. PASMANS en zijn kind werden getoetst. Beiden vonden het denkbeeld niet kwaad. Om kort te gaan, lang vóór onze aanlanding te Antwerpen, was het voor de twee gezinnen eene uitgemaakte zaak, dat FLIP en ROZEKEN als voor malkanderen waren geschapen en dat zij een zeer gelukkig paar zouden worden, wel te verstaan indien zij elkaâr bevielen, iets waaraan schier niet viel te twifelen, en dat overigens spoedig zoude blijken, aangezien de KEUSTERSSEN beloofden, onmiddellijk na zijne tehuiskomst, bij den kaaskooper een bezoek te brengen.

KEUSTERS sprak met zijn jongen van PASMANS en zijne dochter; de moeder voegde er eene zeer vleijende beschrijving bij van ROZEKEN, hare vriendin. Mijn makker antwoordde droog weg, dat het meisje zoo schoon, zoo rijk, zoo deugdzaam mogt wezen als zij wilde, maar dat zij hem niet van besluit zoude doen veranderen, en dat hij nimmer eene andere vrouw zoude hebben dan MIE OFFERMANS. De vader werd boos, de zoon niet min, de moeder zuchtte, en voor de eerste maal van hun leven misschien wisselden die brave menschen harde woorden. FLIP eindigde met de verklaring, dat hij de dochter van den kaaskooper niet eens wilde zien en de baas uit *het Zeemans welvaren* zwoer, dat hij nimmer zijne toestemming tot een zoo dwaas huwelijk zoude geven, als dat welk zijn zoon voorhad.

1) Partij.

Ik vernam eerst des anderdaags wat tusschen mijn vriend en zijne ouders was voorgevallen. Den avond na mijne tehuiskomst was ik gewoon in mijn logies door te brengen. Baas en bazin PEETERS, die geene kinders hadden, maakten gaarne van dien avond een klein feest. Hij had vroeger, voor zijn huwelijk, eenigen tijd gevaren op een ventjager, beschouwde zich nog altoos als eene soort van zeeman, en had veel op met al wat de koopvaardij betrof. Ik wist dat het verhaal mijner afgelopen reize hem zeer gelukkig konde maken, en rekende het mij tot een genoeg, hem lang en breed van deze te vertellen. *Hij* beweerde, dat mijne woorden hem op nieuw jong deden worden. *Zij* daarentegen zegde, dat ze haar toonden hoe zij oud wierd, dat ze haar herinnerden hoe ik, JAN SAVOIR, die nu zoo schoon hun dat alles *uiteen deed*, over vele jaren, toen ik nog een kleine bengel was, met andere kinderen uit de buurt, dikwijls op de straat, voor hare woning, had geknikkerd. De avond eindigde met een stevig maal, en tot laat in den nacht zaten wij als echte vrienden, of liever als zoon en vader en moeder, regt hartelijk te keuvelen.

Dien dag dus vernam ik niets; des anderdaags echter zoo veel te meer. FLIP was al vroeg in mijn logies. Hij legde mij alles uit en vroeg mij, wat ik van de eischen zijns vaders dacht. Wat zoude ik antwoorden? Ik konde baas en bazin KEUSTERS niet ten eenemaal ongelijk geven. Zij kenden MIE OFFERMANS niet; *onbekend maakt onbemind*, zegt het spreekwoord, en het was natuurlijk, dat zij er tegen opzagen, hun zoon, hun eenig kind roekeloos zoo gewigtig een stap te laten wagen als dien eener echtvereening, waar-

van het geluk of het ongeluk van gansch zijn volgend leven zoude afhangen. Ik raadde dus den stuurman wat geduld te nemen, een beetje water in zijn wijn te doen, en te zorgen dat zijne *oudjes* zijn meisje leerden kennen en waarden, gelijk hij zelf reeds haar kende en waardeerde. Ik voegde er de aanbeveling bij, vooral zijn vader niet te verbitteren door zijne stijfhoofdigheid, noch hem te krenken door harde of oneerbiedige uitdrukkingen.

Terwijl wij op mijn kamertje daarover aan het praten waren, kwam vrouw PEETERS mij verwittigen dat de bazin KEUSTERS beneden op mij wachtte, daar zij wenschte mij een paar woorden te spreken. Ik verzocht FLIP eenige minuten boven te blijven, tot ik zoude vernomen hebben wat zijne moeder van mij verlangde. Hij stemde er te gereeder in toe, daar hij, om te vertrekken, noodzakelijk door de gelagkamer hadde moeten gaan, alwaar zijne moeder zich bevond, en hij dus regelregt *den wolf in den muil* zoude zijn geloopen.

Beneden moest ik eene tweede mededeeling hooren van hetgene daags te voren in *het Zeemans welvaren* was verhandeld geworden. De bazin deed een hevigen uitval tegen het lief van den stuurman. Zij noemde haar een vrouwmensch dat niet veel beteekende, dat een zoon tegen zijne ouders opruide, en alleen er op toelê een voordeelig huwelijk aan te gaan, wijl zij wist dat FLIP eenmaal een net kapitaaltje zoude erven. Dat kon ik niet over mijn gemoed krijgen. Het deed mij pijn voor moeder KEUSTERS, zoowel als voor MIE OFFERMANS, en ik belette haar op dien toon voort te spreken. Daags te voren, onmiddellijk na onze

aankomst, had ik met FLIP, op zijn aandringen, een bezoek bij de strijkster afgelegd, en haar gevonden zoo als mijn vriend haar mij had afgeschilderd. Meer nog, zij had mij zelfs boven zijn beschrijving geschenen, dat is, niet alleen zoo zedig als lief, maar tevens goed en gevoelig, werkzaam, verstandig en van een edelen aard. In mijn bijzijn had zij aan FLIP herinnerd, dat zij niet met hem wilde in het huwelijk treden, indien zijne ouders er het minste tegen hadden, er bijvoegende dat zij er nimmer in zoude toestemmen eene familie, als het ware, binnen te sluipen. Zij wilde met opgeheven hoofde kunnen naar het stadhuis gaan, en verstond niet hare hand te schenken aan iemand, wiens bloedverwanten haar zouden miszien, al ware ook die iemand duizenden en duizenden rijk, en al hield zij van hem zoo veel als zij thans van den stuurman hield. Ik had die manier van zien zoo fraai gevonden en tevens zoo verstandig, dat ik niet had gearzeld er mijne goedkeuring aan te hechten en MIE mijne achting te schenken.

Ik zegde het ronduit aan vrouw KEUSTERS. Zij sprak mij van ROZEKEN PASMANS, van dezer vader, en van de vreugd welke zij en haar man hadden kunnen smaken, indien hun zoon in het ontworpen huwelijksplan had willen *vallen*.¹⁾ Alles was zoo goed afgesproken, het meisje was zijn *gelijks* onder alle opzigten; zij en haar vader vroegen niet beter en nu..... FLIP wilde de PASMANSSEN niet eens zien! Zij was er mede verlegen, want zij had den kaaskooper stellig beloofd met FLIP bij hem te komen, kwanswijs om koffij te drinken,

1) Toestemmen.

doch in den grond om de jonge lieden met elkander in aanraking te brengen.

Ik had medelijden met de goede vrouw, en beloofde haar mijn best te zullen doen, om mijn vriend tot het afleggen van een bezoek bij den koopman in Hollandsche kaas over te halen. Die belofte troostte eenigermate de bedroefde moeder en zij vertrok, mij op voorhand bedankende voor hetgene ik bij haar zoon wilde beproeven.

Ik vertelde aan FLIP wat ik zijne moeder kwam te beloven, en raadde hem zijne ouders die kleinigheid toe te geven. Hij bragt het gesprek op iets anders, en vroeg of ik hem niet bij MIE wilde vergezellen. Dit had al mede zijne reden. Daags te voren had de strijkster hem doen verstaan hoe het, in beider belang, en vooral in het belang van haren goeden naam, raadzaam zoude wezen, dat hij vermeer alleen bij haar te komen. Zij zoude hem altoos met veel vreugd ontvangen, zegde zij, doch met nog meerder vreugd, indien hij zich door iemand, door mij, bij voorbeeld, deed vergezellen. Ziedaar, waarom de stuurman mij vroeg om mede te gaan. Ik besloot van de omstandigheid gebruik te maken, om hem den wensch zijner moeder te doen inwilligen. Ik verklaarde mij bereid met hem naar MIE te gaan, indien hij mij zijn woord wilde geven, niet langer zich tegen een bezoek in de Keistraat te verzetten. Hij gaf mij eindelijk zijn woord, doch onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat ik mede bij het bezoek zoude zijn, daar hij anders, meende hij, vooral in de tegenwoordige omstandigheden, zich bij die menschen zeker niet op zijn gemak zoude gevoeld hebben. Mijn bijzijn zoude alleen hem den moed geven de proef

door te staan, die overigens, hij wist het voorop, hem geenszins van gedachte zou doen veranderen. Daar ik er geen de minste zwaarigheid in vond hem die voldoening te geven, beloofde ik bij het bezoek tegenwoordig te zullen wezen. Hij toonde zich tevreden en wij gingen naar MIE. Des avonds bragt ik hem naar huis op een ordentelijk uur, en nam de gelegenheid waar, dat ik mij een oogenblik met moeder KEUSTERS alleen bevond , om haar met den uitslag van mijne poging bij haren zoon bekend te maken. Zij bedankte mij op nieuws duizend malen en ging uit, waarschijnlijk om zich naar PASMANS te begeven en den dag van het bezoek vast te stellen.

V.**Bezoek bij Pasmans.**

De dag van het bezoek was eindelijk daar. Ik zoude liegen, zoo ik ontkende, dat de gedachte alleen aan dit bezoek mij met zekeren schroom vervulde. Het was niet redelijk van mij, ik had ongelijk, al gelijk ge wilt; doch het was niettemin zoo, en die schroom nam toe, hoe meer het uur naderde, waarop ik FLIP en zijne ouders moest afhalen, om met hen naar den koopman in Hollandsche kaas te stevenen.

Uit al wat ik tot hiertoe verhaalde, heeft de lezer gemakkelijk kunnen opmaken, dat ik nog weinig in de eigenlijk gezegde wereld had verkeerd, en schier niet omgegaan met menschen die zekeren stand in de maatschappij bekleedden. Buiten mijne huisgenooten, de echtelieden PEETERS, en den baas en de bazin uit *het Zeemans welvaren*, kende ik van nabij weinige personen in onze straat, en nog minder

in de andere straten van het Schipperskwartier. Wat mijne vrienden betreft, zij waren meestal zeelieden, *pekbroeken*, zoo als ik, die zich bijster weinig om *landratten* bekreunden, en met deze niet in aanraking kwamen dan om hunne mas te verteren, wat zeggen wil dat zij, eens aan land, uitsluitelijk in kitten en kroegen verkeerden.

En nu zoude ik, voor de eerste maal van mijn leven, op bezoek gaan bij menschen, die ik van *hair noch pluim*¹⁾ kende, met een rijken kaaskooper spreken, die huizen en erven bezat, en mij in het gezelschap bevinden van eene jonge juffer, die in *het pensionnaat* had gewoond, Fransch sprak en den boek van haar vader hield! Het denkbeeld alleen deed mij ijzen. Zeker was ik zoo min als een ander vervaard van het vrouwvolk, en schoon nog immer een weinig bloode en verlegen van aard, wist ik zeer wel dat de zwakkere helft van het menschelijke geslacht juist niet gemaakt is om vrees in te boezemen; doch ik wist ook dat er vrouwen en vrouwen zijn, en begreep, dat ROZEKEN PASMANS zeer weinig moest gelijken aan diegene, welke ik tot dan toe had gezien. En wat zoude ik die lieve juffer zeggen? Want zeggen moest ik haar toch iets. Het zoude niet betamen haar van den schoener of onze mannen te spreken, en daar als een paal zitten, zonder den mond te openen, lachte mij maar half toe. Wat zoude zij van mij en van de manschap der *Johanna* denken? Zij zoude ons vast allen voor domkoppen of nog erger houden.... Ik moet belijden, dat ik in naauwe schoentjes zat, en zeer, maar heel zeer de belofte betreurde,

1) Van verre noch nabij.

welke ik onvoorzigtig genoeg aan FLIP had gedaan, en te meer naarmate ik mij beter den deftigen winkel van PASMANS, in de Keistraat, herinnerde, met zijne groote glazen kast aan de straat, zijn toog¹⁾ beschilderd met engeltjes in goudverw op witten grond, zijne koperen balansen en heele stapels van de lekkerste Hollandsche kaas, die in gansch de stad was te vinden.

Edoch ik had het beloofd, en *belofte maakt schuld*: ik moest mijn woord houden. Ik besloot in allen ernst mij op den gewigtigen stap voor te bereiden, waaraan ik ging deel nemen, mij zoo schoon te maken als doenbaar was, en mij te gedragen op eene wijze, die mijnen vrienden niet tot oneer verstrekte, en de lieden, welke ik zoude bezoeken, geene te ongunstige gedachte van mij deed opvatten. In die geestesstemming opende ik mijn koffer en begon *uit te pakken*. De witlijnwaden broek, mijn fijnste hemd, de blaauwlakensche vest met blinkende knoopjes, mijne zondagsche schoenen werden voor den dag gehaald. Ik wikkelde een rooden *foulard* om mijnen hals, sjarde dien vast met een dikken gouden ring, sloeg mijn hemdsboord breed om en zette mijn besten stroohoed op. Voor alle verzekering vulde ik mijne tabaksblaas, en stak ze met mijn kort doorgerookt pijpje, mijn *baardhrandertje*, in mijn binnenzak. Zoo stapte ik welgemoed uit mijn logement, met al wat ik bezat, dat is al het geld van mijne mas, in mijn tasch, en een stevige pruim roltabak in mijnen mond.

De KEUSTERSSEN waren al gereed en stonden mij aan

1) Toonbank.

hunne deur af te wachten. Ook zij waren zeer schoon gekleed. FLIP had eene zwarte broek, een zwarte vest, een zwarten jas en een zwarten das aan, en een burgerschoed, een zoogenaamde *kachelbuis*, op zijn hoofd. Hij leek wel een reeder of ten minste een kapitein. Vader KEUSTERS was op zijn paaschbest: hij droeg zijn trouwkleed. Het was misschien dertig jaren oud, doch scheen nog fonkelnieuw; want hij schoot het maar zelden aan, hoogstens vier malen in het jaar, op de groote feestdagen. Zijn hals prijkte met een hard gesteven witten *krawat*, en op zijn buik rammelde een gansche bos horlogiesleutels en ringen, in rooden agaat met goud omzet. Moeder KEUSTERS had hare zware geelgouden klokken in hare ooren, en op haren boezem schitterde een diamanten hart aan een gouden ketting, die driedubbel om haren hals zwierde. Ofschoon het zomer en stikkend heet was, droeg zij op den arm den zwartlakenschen mantel met zilveren *sloten* of haken, het onafscheidbare kleedingstuk der vrouwen van haar kwartier. Zoo *opgepind* trokken wij gezamentlijk naar PASMANS, nadat moeder KEUSTERS de meid had bevolen toch wel op HET ZEEMANS WELVAREN te letten. De burens, ons in volle staatsie over de straat ziende laveren, kwamen nieuwsgierig aan hunne deur ons staan nakijken, niet wetende wat al die plegtigheid en die schoone kleederen op eenen werkdag hadden te beduiden.

Wij zeilden den hoek om van de Oudemanstraat, en liepen de Keistraat binnen. PASMANS stond ons op den drempel zijner woning af te wachten. Toen hij ons van verre zag aankomen, haastte hij zich binnen te gaan, waarschijnlijk om zijne dochter te verwittigen. Hij en het meisje ontvingen

ons opperbest, met eene beleefdheid en eene vriendelijkheid die mij onthutsten. Ik vond in den kaaskooper een eenvoudig en rond man, van een goedhartig voorkomen. De braafheid en de trouwhartigheid spraken uit zijne kalme wezenstrekken. Dat alles maakte mij een geheel ander mensch, en toen hij ons verzocht de woonkamer achter den winkel binnen te treden - de ontvangst had in den winkel zelven plaats gehad - voelde ik mij oneindig meer op mijn gemak, dan ik mij had voorgesteld het ooit te kunnen wezen met personen, die ik voor de eerstemaal ontmoette.

En nogtans was die woonkamer gemeubeld en gestoffeerd op eene wijze, wel geschikt om mij ontzag in te boezemen. Overal heerschten een smaak en eene pracht, waaraan ik zeker niet was gewend. Zij bevatte vooreerst eene kostelijke kommode van mahoniehout, waarop een porceleinen servies stond met gouden bloemen. Voor den schoorsteen hing een groote spiegel, waarin men zich bijkans van het hoofd tot de voeten konde zien, en verder aan de muren schilderijtjes met de *historie van Genoveva* in print, met vergulden lijsten. In het midden van de kamer bevond zich eene groote ovale tafel, met een rood zwartgebloemd kleed, en de vensters waren behangen met rolgordijnen van wit perkal met franjes. Op een hoekkastje prijken een paar kinkhorens, van de schoonste welke ik nog had te zien gekregen, en van de zoldering daalde boven de tafel een nette kleine driemaster, voorzien van al zijn takelaadje en staande want, met volle zeilen. Het was verrukkelijk, zonder te rekenen dat de stoelen en verdere meubels, zorgvuldig geboend, blonken als zoovele zonnen, en dat het gansche vertrek door eene

zindelijkheid en een rijkdom schitterden, die mij met eerbied vervulden voor de gelukkige bezitters van al die kostbaarheden.

Maar dat was nog alles niet. De dochter van den huize hadt ge moeten zien! Zoo'n engel had ik op geen mijner reizen ontmoet. Ik vond haar schooner dan MIE OFFERMANS, die anders voorzeker eene lieve deerne verdiende genoemd te worden, en hare hoofscheid en voorkomendheid waren, ik zou haast zeggen, nog grooter dan die van haar vader, wat niet weinig beduidt. Zij droeg een zwartzijden kleed, had een kostelijken kanten kraag om den hals, en was met haar bloot hoofd, zonder muts. Als zij sprak, vestigde zij op u hare groote blaauwe oogen, dat ge er ijskoud van wierdt. Een bos krullekens, van het zachtste blond, omkranste haar aanminnig gelaat, waarop goedheid, zedigheit en deugd in onmiskenbare trekken stonden geprent. Haar meer aandachtig beschouwende, dan ik bij mijne intrede had kunnen doen, voelde ik mij geweldig ontroerd. Ik had gewaarwordingen, welke mij onverklaarbaar voorkwamen. Nu eens was het mij, alsof dit schoone kind mij niet t'eenemaal onbekend, niet vreemd konde wezen, en dan weêr wilde ik haar luidruchtig de bewondering uitdrukken, waarmede hare schoonheid mij vervulde, door haar vlakaf te verklaren, dat ik mij zelven gelukkig achtte eene zoo volmaakte jonge juffer te hebben leeren kennen. Terwijl zij de anderen het woord toestuurde, stelde haar eenvoudig en natuurlijk voorkomen mij zoodanig op mijn gemak, dat ik meende sedert jaren met haar te hebben omgegaan, en een oogenblik daarna, als zij mij zelven iets zegde, bragt haar heldere, diepe blik mij zoodanig van

mijn stuk, dat ik stamelde en mij zelve honderd voet onder den grond wenschte, om haar niet te moeten antwoorden. Eens zelfs, dat zij mij regtstreeks had aangesproken, was mijne verlegenheid zóó groot, dat ik niet wist wat te zeggen en mij moest bevredigen met als een bezetene op mijne pruim te kaauwen. Een andermaal ontstelde ik zoo hevig, dat ik mij die zelfde pruim schaamde en instinktmatig begreep, dat het niet fraai was van mijnentwege, die in mijnen mond te houden in het bijwezen van eene zoo wel opgebragte juffer. Ik besloot de eerste gelegenheid de beste waar te nemen om er mij van te ontslaan, en werkelijk haastte ik mij een oogenblik te benuttigen, dat gansch het gezelschap den rug had naar mij gekeerd, om ze in den haard te werpen, waartoe ik, ter vergemakkelijking van deze verrigting, mij veroorloofde het *schouwstuk*¹⁾ een weinig te verplaatsen. Hierna vaagde ik mijne lippen schoon met den rug mijner hand, en voegde mij bij het gezelschap, net als of er niets was gebeurd.

PASMANS verzocht ons rond de tafel plaats te nemen, en deed zijne dochter een teeken. Deze scheen hem zeer wel te begrijpen, want zij verwijderde zich, om een oogenblik later met de meid terug te komen. Vijf minuten daarna stond het servies met gouden bloemen voor ons op een ammelaken - om het roode zwartgebloemde tapijt niet vuil te maken - en dampte in den koffijpot een brandende cheribon.

1) Het met meubelpapier bekleede raam, welk men voor den schoorsteen plaatst.

Wij dronken de koffij met kandij-klontjes en aten er een krenten-boterham bij, een brood, waarvan ik altoos bijzonder heb gehouden. Onder het eten en drinken werd er druk geredeneerd. Wij waren allen zeer vrolijk, behalve FLIP, die den moed niet had te lachen of den mond te openen. Wat mij betreft, ik klapte en lachte voor twee. Ik weet niet hoe het kwam, maar zelden had ik zooveel tevredenheid gevoeld, vooral sedert het mij was gelukt mij zoo behendig van mijne pruim te ontmaken. Mij dacht, dat ik nergens beter op mijne plaats konde wezen dan tusschen die brave lieden, die voor mij de vriendelijkheid zelve waren, en niet genoeg hun best schenen te kunnen doen, om mij aangenaam te wezen en mij aan den praaf te houden. Ook snapte en babbelde ik, dat het een lust was om hooren, en vertelde van alle snakerijen, zoodanig dat de PASMENSEN en de KEUSTERSEN meermalen in een hartelijk gelach schoten, ja, bij pozen het eten en drinken moesten onderbreken, om het luidkeels uit te schateren.

Het eenigst wat mij hinderde, was dat men aan tafel mij regt over juffer ROZEKEN had geplaatst. Dit bragt mij meermalen in het naauw, want ik kon natuurlijk niet altoos regts of links kijken, en moest soms al eens regt voor mij blikken en mijne lieve buurvrouw vlak in het gezicht zien. Wanneer ik nu, juist wijl ik iets plezierigs wilde zeggen, hare heldere, vriendelijke oogen op mij gevestigd vond, zat ik soms deerlijk in de klem. Ik werd nogmaals rood tot achter de ooren, stamelde en hikkelde op eene erbarmelijke wijze, en wist niet naar welken kant ik mij zoude wenden, om uit de verlegenheid te geraken. Ik eindigde met te zwij-

gen te midden van mijn verhaal of bleef in de aardigheid steken, die ik aan 't opsnijden was, bewoog mij onrustig op mijn stoel, als iemand die niet weet wat hem schort, en werd stom en dom als een meerpaal. Eens vooral trof de blik van ROZEKEN mij zoo geweldig, dat ik mijne tramontane verloor, op het oogenblik, dat ik iets zeer geestigs meende te zeggen. De woorden bleven mij niet alleen in den gorgel steken, maar ik wist zelfs geen *blijf*¹⁾ meer met het kopje koffij, dat ik in de hand hield en aan mijn mond wilde brengen. Zoo verre ging mijne verwarring, dat ik gereed stond uit *alteratie*²⁾ de koffij in mijn binnenzak bij mijn geld, mijn tabak en mijn baardbrandertje te gieten! Gelukkig deed het gelach der KEUSTERSEN en der PASMANSSEN mij mijne dwaling bemerken, waarop ik, om mij te herstellen, de koffij zoo schielijk uitdronk, dat ik er schier mijn mond aan verbrandde en onder het inzwelgen alle soorten van aardige gezigten trok, die het gelach zeker niet deden verminderen. Ik poogde er mij uit te trekken door nog harder dan zij allen te lachen, wat alweder niet weinig bijbragt om ons aller vreugd te vergrooten.

Als ik zeg *ons aller*, dat is maar bij manier van spreken, want de waarheid dwingt mij eene uitzondering te maken voor mijn vriend FLIP, die bij voortduring eene zeer treurige rol speelde. De gedachte, dat hij daar gekomen was, om met juffer ROZEKEN kennis te maken, die gedachte drukte hem nog altoos loodzwaar, benam hem de

- 1) Weg.
- 2) Ontsteltenis.

spraak, ja maakte hem stijf en linksch. Hij zat daar aan tafel, tusschen ons vrolijken, alsof hij niet tot het gezelschap hadde behoord, grimlachte of liever grinnikte bij pozen eens, als ik en de anderen het uitschaterden van pret, en sprak niet dan met *ja* en *neen*. Men had hem nevens ROZEKEN doen zitten, en ik moet bekennen, dat die omstandigheid, hoe eenvoudig ook, mij in den eerste mede fel hinderde, zonder dat ik mij konde verklaren waarom. Doch toen ik bemerkte, hoe hij, in stede van zich met het lieve kind in te laten, op haar geen acht scheen te geven, strak en duister voor zich heen keek, en veeleer zekeren schroom aan den dag legde, als zij, bij toeval, het woord tot hem rigtte, toen liet ik mij aan zijne zitplaats weinig meer gelegen. 't Is schande, dat ik het zeggen moet, maar ik geloof, God vergeve mij de zonde! dat de verlegenheid, de spraakloosheid, de pronkerij van mijn vriend mij bijkans aangenaam waren en slechts dienden om mijne tevredenheid en mijne vrolijke geestesstemming nog te verhoogen.

Na de koffij met klontjes kandijsuiker en krenten-boterhammen, kwamen er broodjes en koeken met kaas, tong, gerookt vleesch en andere lekkernij, benevens een glas gersten puikspuik. 't Kwam uit den kelder van PASMANS. Hij noemde het *van 't patersvaatje*, en het verdiende werkelijk den lof, dien hij er ons van had gesproken, wijl juffer ROZEKEN het was gaan tappen. Ik had mij nog nooit op zoo'n kermis bevonden en konde mij niet herinneren ooit zoo gelukkig te zijn geweest. Wat voornamelijk mij aanstond, was, dat de kaaskooper en zijne dochter al meer en meer met mij opkregen, mij met beleefdheden overlaadden en niet ophiel-

den hun uiterste best te doen om mij aangenaam te zijn.

En om zijn gul onthaal de kroon op te zetten, stelde PASMANS voor, nadat we een broodje of wat gegeten en eenige glazen gedronken hadden, een lekkere pijp *varinas* te rooken. Ik had den man wel luidop willen bedanken voor zijn kostelijken inval; want meermalen had ik reeds werktuigelijk naar mijn *baardbrandertje* getast. Ik hield mij echter in en drukte, voor den vorm, de vrees uit, dat het de juffer - moeder KEUSTERS kon in hare hoedanigheid van bazin heel goed tegen den rook - dat het de juffer, zeg ik, zoude gehinderd hebben. Maar ROZEKEN verzekerde met zooveel beleefdheid het tegendeel, dat ik al meer en meer achting en eerbied opvatte voor dien lieven engel, die niet alleen in de kostschool had gewoond, geleerder was dan wij allen te zamen, met haren blooten krullekop ging en een zijden kleed droeg, maar daarbij, zelfs voor een eenvoudigen matroos, gelijk ik, zoo vriendelijk was als voor een modischen heer, en tot overmaat van liefalligheid, *tegen* den tabak *kon*, en de goedheid had mij, JAN SAVOIR, eene soort van vondeling, scheepsmaat op de *Johanna* en *pekbroek* in den vollen zin van het woord, te verzoeken haar het genoeg te doen, eene pijp van haar vaders *varinas* te rooken.

We rookten eene pijp, we rookten er meer, - dronken naar evenredigheid en aten tusschenbeide. Dat er verder nog geklapt en gelachen werd, hoef ik niet te zeggen. Ik moest heel mijn levensloop vertellen en in het bijzonder wat ik op zee had gezien en ondervonden, van den tijd af, dat ik voor de eerste maal de linie passeerde. Kortom, we sleten een zeer plezierigen namiddag. FLIP zelf kon op den

duur niet koel blijven en hielp mij bij 't verhaal onzer laatste reis. - Zulks belette hem niet, voor juffer ROZEKEN nog immer stuursch te blijven, hetgeen, ik herhale het, mij niet onaangenaam was, en, zal ik het zeggen, de dochter van PASMANS even min onaangenaam scheen te wezen. Waarom, dit wist ik alweder mij zelven niet te verklaren. Ook bekommerde ik er mij niet veel over, ging voort met afwisselend te eten, drinken, praten en rooken, tot laat in den avond, dat is tot het tijd wierd aan den aftogt te denken en stillekens naar de Oudemanstraat terug te kuijeren.

Toen we van elkander scheidden, drukte PASMANS mij de hand als een ouden vriend, en verzocht mij hem nog dikwijls te komen bezoeken, zoolang wij aan wal bleven. Aan FLIP verzocht hij hetzelfde, doch ik geloof niet dat die de uitnoodiging met een goed hart aannam. Wat mij betreft, ze klonk in mijne ooren als de zoetluidendste muziek, vooral daar juffer ROZEKEN ze met een laatsten vriendelijken grimlach vergezeld. Ook ging ik niet over straat bij het naar huis keeren: mij dacht dat ik vleugels had en in de lucht zweefde. Ik had groote moeite, om niet alle vijf stappen stil te houden en een *flikker*¹⁾ te maken. FLIP en zijne ouders bevonden zich in eene andere stemming. Nog eer wij aan den hoek der Oudemanstraat waren, had de stuurman middel gevonden de oudjes te beduiden, hoe hij de dochter van PASMANS zeer lief en vriendelijk vond, hoe zij hem heel braaf en deugdzaam scheen; doch hoe hij, bij dat al, niets voor haar gevoelde, haar nimmer anders dan als eene zuster konde beminnen, en diensvolgens niet van gedachte zoude veranderen.

1) Luchtsprong.

VI.**Nogal ruzie in het huis van Flip. - Verandering in mijne levenswijs.
- Tweede bezoek. - Ik ben verliefd.**

Ik heb soms menschen, die ouder waren en wijzer dan ik, een jeugdig gemoed bij een jongen boom hooren vergelijken. Draagt men zorg hem van eerst af eene goede rigting te geven, hem niet scheef of schuins te laten opgroeijen, dan schiet hij regt in de hoogte, zonder van die kromme afwijkingen aan te bieden, welke hem later ontsieren; dan leidt men hem gelijk men wil, schier zonder moeite. Doch wacht men om hem regt te krijgen, tot dat hij, groot en sterk geworden, al reeds zijne plooi heeft genomen, dan zijn alle pogingen vergeefs, dan blijft hij, wat men ook wringe en trekke, zijne verkeerde rigting volgen, en mag men zich gelukkig achten, zoo hij, door 't geweld dat men hem aandoet, niet ontaardt, verkwijnt en sterft.

De juistheid van die vergelijking is mij nooit beter gebleken dan door de gevolgen der geschiedenis van mijn

vriend FLIP. In stede van hem, van jongs af, te plooijen en te rigten, hadden zijne ouders, door hunne liefde voor het eenige zoontje verblind, hem den weg laten volgen, dien het hem liefde te verkiezen. 't Is waar ook, hij had een goed hart en *zag* zijne ouders *gaarne*; dit had hem dikwijls belet dwaasheden te begaan, uit vreeze hen te bedroeven. Desalniettemin was hij door die oogluiking, die al te groote toegevendheid, zoodanig gewoon geworden zijn eigen wil alleen te raadplegen, dat het, om zoo te zeggen, volstrekt onmogelijk was hem van gedachte te doen veranderen, eens dat hij zijn zin op iets had gesteld, hem van den weg af te brengen dien hij had voorgenomen te bewandelen.

En dan, hij had van zijnen vader eene groote dosis koppigheid geërfd. Had die vader eens een denkbeeld opgevat - wat hem gelukkig niet alle dagen gebeurde - dan was er weinig hoop, hem hetzelfde uit het hoofd te praten. Te vergeefs deed men moeite om hem te bewijzen, dat hij het verkeerd voorhad; het hielp niet: de bondigste redeneringen konden hem niet overtuigen, en uiterst zelden wilde hij zijn ongelijk bekennen. Hij was een van die menschen, die zich zelve onfeilbaar wanen, juist wijl zij zeer feilbaar zijn, die, gelijk men zegt, *drijven wat zij drijven*, en die hun eens opgevat voornemen ten uitvoer brengen, al wilde heel de wereld het hun afraden, al zagen zij voor hunne oogen, dat hunne halsstarrigheid hun de grootste onaangenaamheden moet berokkenen. Nu, onder die betrekking had FLIP een regt *aardje naar zijn vaartje*, en moest hij voor den ouden *keusters* in geenen deele achter-

uit staan. Wat hij eens besloten had te doen, moest geschieden, al zoude het hem zijn leven gekost hebben, en goede raad, hoe wijs, hoe welgemeend, was voor hem *boter aan de galg*, erger nog, *olie in 't vuur*, daar de tegenstand veeltijds slechts diende om hem nog koppiger te maken. Hij zag MIE OFFERMANS *doodgaarne*¹⁾; doch genomen, dat hij haar niet gaarne hadde gezien; genomen dat hij het, zonder liefde voor haar te koesteren, in zijn hoofd gekregen had haar tot vrouw te nemen, alleen..... omdat hij 't in zijn hoofd gekregen had; welnu, dan nog zouden al de redeneringen van de wereld, al de vermaningen van zijne ouders, al de raadgevingen van mij en andere vrienden hem niet van zijn stuk hebben kunnen brengen, en beletten, dat hij zijn opzet volvoerde. Integendeel, dat alles zoude waarschijnlijk alleen tot uitslag gehad hebben, het voltrekken van zijnen dwazen streek te bespoedigen, daar bij hem, even als zijn vader, alle tegenspraak een verkeerd uitwerksel had, en juist het tegendeel te wege bragt van datgene wat men er van verhoopte.

Doch hij zag MIE gaarne, zoo gaarne, dat ik, zoo als ik vroeger reeds bekende, mij toen vooralsnog moeilijk een denkbeeld van zulke liefde konde vormen en zijne hartstogt mij soms angstig maakte. Van 's morgens tot 's avonds dacht hij aan niemand dan haar, sprak in der eeuwigheid van haar, zag niets buiten haar, haar alleen, en ik zou durven zweren dat hij des nachts uitsluitelijk droomde van haar. Hoe meer tijd er verliep sedert onze tehuiskomst, hoe groo-

1) Beminde haar zeer.

ter zijne liefde, hoe minder het hem mogelijk wierd zich met eenige andere vrouw in te laten. Van den anderen kant bleef zijn vader hem niets schuldig. Die volhardde ook dagelijks hardnekkiger in zijn besluit hem nimmer met zijn lief te laten trouwen. Het gevolg van die wederzijdsche stijfhoofdigheid valt ligt te raden. Er ontstond van lieverlede een dof misnoegen onder de huisgenooten van *het Zeemans Welvaren*. Dit misnoegen groeide allengskens aan, en gaf weldra zich lucht in onvriendelijke woorden. Daarna kwamen de bijtende toespelingen, de bittere aanmerkingen, de verwijten, twist en krakeel. Het huis van de KEUSTERSSEN werd eene hel, en te vergeefs deden de moeder en ik ons best om de rust te herstellen. 't Gelukte ons niet eens vader en zoon tot eene bedaarde redenering over te halen.

Ik had medelijden met de brave menschen en bijzonder met de bazin, die door dat alles het meeste leed. Zij hield veel van haren man; zij hield niet minder van haren zoon. Om des lieven vredes wille, zoude zij met vreugd hare eigene zienwijze hebben opgeofferd en in de verkeerung met MIE OFFERMANS, ja zelfs in het huwelijk hebben toegestemd, hoezeer zij anders op eene engere verbindtenis met de PASMANSSEN was gesteld. Maar wat zoude het hebben gebaat? Haar echtgenoot was niet te bewegen; haar kind wilde van niets hooren. Zoo moest de ongelukkige moeder zich ten slotte al die oneenigheid en ruzie getroosten en zich bevredigen met, zooveel mogelijk door zachte woorden en voorzigtig beleid, zoeken te voorkomen, dat de twist tusschen vader en zoon soms te hoog rees, iets, waarin ik haar, gelijk ze meermalen getuigde, trouw bijstand bood.

Om van mij zelven te spreken, sedert het bezoek bij den kaaskooper, had in mijne denk- en handelwijze, in geheel mijne manier van zijn, een groote ommekeer plaats gegrepen. Ik konde mij van dezen niet wel rekening geven; maar zeker was het, dat zoowel mijne gedachten, als mijne gewoonten en mijne handelingen eene grondige verandering hadden ondergaan. Wat ik vroeger wilde, wilde ik thans niet meer. Ik, die anders nooit dacht, begon nu te denken. Waaraan? Ja, dat begreep ik bijna zelf niet; maar ik dacht, dat is vast, en 'k geloof zelfs nog al veel, aan ROZEKEN PASMANS. Dat was reeds erg, en 't was nog niets. De vermaken, welke eertijds mij het meest toelachten, verloren stilaan alle aantrekkelijkheid voor mij. Ik had tot hiertoe veel gehouden van fluiten en zingen, van schreeuwen en tieren, van gerucht maken, in één woord; nu wierd ik eensklaps stil en ingetogen, zelfs te huis, en verloorde mijne lievelingsvloeken. Ik dronk bijkans geen genever meer en bezocht niet de helft der herbergen en kroegen, waar ik vroeger zoo gaarne kwam. De makkers, in wier gezelschap ik, tot dan toe, mij altoos tevreden en gelukkig had gevoeld, begonnen thans mij, zoo niet vervelend, dan toch soms een weinig ruw, onbeschaafd en gemeen toe te schijnen. Ik had nooit veel zin gehad in schoone kleederen en liep dikwijls, zelfs aan land, gansche weken in mijne grof lijnwaden broek en mijn rood baaijen hemdrok, mijn baaitje, gelijk men het noemt: nu kleepte ik mij dagelijks met mijne beste plunje, dezelfde, welke ik bij PASMANS aanhad. Ik pruimde zelden meer, dan bij pozen, als ik er niet aan dacht, en dan nog haastte ik mij de

pruim uit mijnen mond te nemen en weg te werpen, zoodra ik mij de verlegenheid herinnerde waarin ik mij bij den kaaskooper had bevonden, toen ik mij genoodzaakt zag den tabak in het geniep achter het schouwstuk weg te moffelen. Ik werd zelfs schuw van mijn baardbrandertje en nam de gewoonte aan, in mijn logies uit een lange Hollandsche pijp te rooken, wat niet weinig bevreemding wekte bij de PEETERSEN, en te regt. Zij hadden mij meer dan eens hooren smalen op de praalzucht van onzen naasten buurman, den zoon van den vleeschhouwer, als ik hem, den zondag middag, met zijne puntboordjes, zijn geruite ondervest en in zijne hemdmouwen, over de onderdeur zijner woning, uit een pijp met langen steel zag liggen rooken.

Dat alles greep plaats na mijn eerste bezoek in de Keistraat. Na mijn tweede bezoek, welk ik omtrent veertien dagen later aflegde, werd het nog erger. PASMANS was alleen in zijn winkel toen ik bij hem aankwam. Hij ontving mij op dezelfde ronde, gulle wijze als de eerste maal, en stuurde mij vriendelijke verwijten toe, dat ik mij niet eerder had laten zien. Ik durfde hem niet zeggen, dat ik wel vijftig maal op weg was geweest naar de Keistraat, doch telkens aan den hoek der Oudemanstraat den moed mij had voelen ontzinken. Hij was zoo goed mij in de woonkamer te brengen en mij een borreltje bitter, een zoogenaamd *bittertje* met een *mastelleken*¹⁾ voor te zetten. Ik was deze reis veel spoediger met hem op mijn gemak. Wij *borrelden* en keuvelden, doch bij dat al ontbrak mij iets: RO-

1) Koekje.

ZEKEN verscheen niet. Ze was eene boodschap gaan doen, gelijk ik uit den loop van het gesprek vernam. Het speet mij geweldig, en de vriendelijkheid haars vaders, hoe groot, hoe vleijend ook, konde mij haar afzijn niet vergoeden. Gij kunt wel denken, dat ik mijn best deed om daarvan niets te laten merken; nochtans had de kaaskooper ligt kunnen zien, dat ik aan zekere ongedurigheid, ja zelfs verstrooidheid ten prooi was, zoo niet een breedvoerig relaas van den kaashandel, dien hij mij hairklein uitlegde, hem belet had veel acht op mijne houding te geven. Ik scheen te luisteren, en dat was voor het oogenblik genoeg. Dat ik werkelijk luisterde, zoude ik niet durven verzekeren, daar ik later mij vergeefs een enkel woord heb pogen te herinneren, van al wat de goede man had gezegd. Gelukkig bemerkte hij niets van de zonderlinge stemming, waarin ik mij bevond, en toonde zich, nadat wij ruim een uur gesproken hadden, over dingen waarvan ik niet het minst verstond, uiterst tevreden van mijn bezoek, dat ik niet langer dorst rekken, uit vreeze van hem zijnen goeden dunk van mijne wellevendheid te doen verliezen.

Ik stond dus regt en bereidde mij het huis te verlaten, niet zonder in den grond van mijn hart te betreuren dat ik ROZEKEN niet had gezien, maar toch zonder het te durven wagen, alweder uit beleefdheid, naar haar te vernemen. Ik heb later begrepen, hoe wat ik hier beleefdheid dacht, niet anders dan onbeleefdheid was. Immers, ik had juffer PASMANS leeren kennen, ik was met haar in gezelschap geweest, en dus was het mijn pligt naar den staat te vragen van hare gezondheid. Hoe 't ook zij, ik stond ge-

reed om te vertrekken, zonder een enkele maal haren naam te hebben genoemd, toen eensklaps - ik meende dat hemel en aarde vergingen! - het lieve kind binnentrad. Zij kwam van hare boodschap terug en was opgekleed. Ze had een allersierlijkst kanten mutsje op met rozeroode strikjes, en eene blinkende zijden *falie* op de schouders. Had ik haar vroeger reeds onuitsprekelijk fraai gevonden, thans scheen zij mij dubbeld schoon. Ik was zoo ontsteld, dat ik haar lachende groetenis ter naauwernood met eenig onzamenhangend gestamel konde beantwoorden. Mijn hart klopte of liever bonsde zoo geweldig in mijn boezem, dat ik nog meer verlegen wierd en vreesde, dat zij het zoude hooren. Doch zij hoorde niets, althans zij deed alsof zij niets ongewoons aan mij bespeurde, want later heeft zij mij bekend..... Doch loopen wij de gebeurtenissen niet vooruit en vertellen wij liever de dingen zoo en in de orde als zij zich hebben toegedragen.

De beleefde toespraak van ROZEKEN bragt mij tot bezinning. Ik ging met haar en haren vader terug binnen, want we waren tot in den winkel gekomen, en ik had mij reeds naar de straatdeur gewend, toen zij wederkeerde. Wij praatten nog eene poos. Iets wat ik mij nu nog niet wel kan verklaren, is, hoe zij het overlegden om uit mijne gezegden wijs te worden. Wat mij betreft, ik heb er dikwils over nagedacht, en nooit een enkel woord van de gansche samenspraak in mijn geheugen kunnen terugroepen. Het eenigst wat ik mij herinner, is, dat ik omtrent een half uur nadien mij op nieuws aan de straatdeur bevond, dat PASMANS mij tot afscheid de hand drukte en mij uitnoodigde des ander-

daags het noenmaal bij hem te komen gebruiken, en dat zijne dochter, met haar fijn zilveren stemmetje, haar verzoek bij dat van den vader voegde.

In mijn logement terug, begaf ik mij regt naar mijne kamer. Ik had grootelijks noodig alleen te wezen, om mijne gedachten te verzamelen en mijn hoofd wat te laten rusten, 't welk deerlijk op hol was geraakt. 'k Zoude niet kunnen zeggen wat ik deed, noch hoelang ik alleen bleef; want toen mijne huisbazin mij voor het middagmaal kwam roepen, was zij verpligt mij tamelijk ruw bij den arm te schudden, om mij uit de diepe mijmering te wekken, waarin ik was verzonken. Ik ging aan tafel; doch at niet en sprak bijna nog minder. Mijne huisgenooten begrepen niets aan mijn toestand en maakten allerlei gissingen omtrent hetgene met mij, naar zij dachten, moest zijn voorgevallen.

Na den eten, ging ik naar mijne kamer terug en begon op nieuws met mij zelven te redeneren, dat is: te overpeinzen hoe het met mij geschapen stond. Dat er iets ongewoons, iets onbegrijpelijks in mij omging, leed geen twijfel. Wat het eigenlijk was, scheen mij een raadsel, veel moeilijker om op te lossen dan al degene, welke wij matrozen, bij windstilte, des avonds op het dek der *Johanna*, soms elkander opgaven. Uren achtereen dacht ik er aan, zonder den sleutel te vinden. Het eenigste wat ik eindigde met op te maken uit al de omstandigheden, welke de verandering in mijne denk- en levenswijs vergezelden, was dat die verandering dagteekende van mijn eerste bezoek in de Keistraat, van het oogenblik, waarop ik ROZEKEN PASMANS voor de eerste maal had te zien gekregen. Ik dacht en

peinsde voort, en martelde mijn hoofd, om de ware oorzaak dier verandering uit te vorschen..... Daar ging eensklaps een licht voor mij op, juist toen ik meer dan ooit wanhoopde den vinger op die oorzaak te leggen. Wat FLIP mij had verteld van zijne vrijaadje met MIE OFFERMANS, van de wijze waarop hij had begonnen haar te beminnen, en van de geestesstemming, waarin hij destijds verkeerde, opende mij de oogen en rukte den sluijer weg, die mijn eigen gevoel tot dan toe voor mij had verborgen. Ik was verliefd, zoo zeker als iets, razend verliefd, verliefd tot dolwordens toe.... op het schoone ROZEKEN PASMANS, op de dochter van den deftigen kaaskooper, op eene van de mooiste, de geleerdste, de rijkste meisjes van het gansche Schipperskwartier!

Die ontdekking maakte mij veeleer droef dan blijde, wat zeg ik! sloeg mij gansch ter neder. Ware ROZEKEN een meisje geweest van mijnen stand, een kind van geringe ouders, de dochter van een werkman, zelve eene handwerkster, mijne liefde had, ik gevoelde het, mij zeer gelukkig kunnen doen worden. Doch nu, de eenige telg van een begoeden burger, eene juffer die Fransch kon en vele andere dingen meer, die daarbij zoo lief was.... en ik.... Ik was *het hart in*¹⁾, de moed ontschoot mij en te meer naarmate ik beter begon te beseffen, hoe de ommekeer in mijne gedachten, de verandering in heel mijn doen en wezen, door niets anders werden veroorzaakt dan door de genegenheid, welke ik voor ROZEKEN had opgevat, van zoodra ik haar zag. Wat zou van dat alles worden? Ik, een arme

1) Verslagen.

ouderlooze jongen, een ongeletterde, lompe matroos, zonder familie, zonder toekomst, bijna zonder vrienden, zonder iets.... en zij.... Er was in de vergelijking alleen iets diep vernederends, iets zeer ontmoedigends. Ook voelde ik mij in de eerste stonden, die onmiddellijk na het besef van mijne gesteltenis volgden, zoo neêrslagtig, zoo ongelukkig, dat ik 't niet zeggen kan. Ik werd nog ongelukkiger, toen ik , na eene poos pijnlijke overweging, begreep, hoe de liefde, die mij, zonder dat ik het zelf wist, geheel had overweldigd, gansch iets anders was dan wat diegene mijner makkers, die verkeerding hadden, voor hunne lieven gevoelden; toen ik gewaar werd, hoe hetgene in mijne ziel omging, zeer veel had van de vurige, de dwingelandsche liefde, welke FLIP zijne MIE toedroeg, en die tot hiertoe hem, zijne ouders, mij en misschien het meisje zelf, zoo veel leeds had berokkend.

VII.**Ik steek mij in een nieuw pak en ga bij Pasmans eten. - Mijne verlegenheid, en in welke stemming ik naar huis keerde.**

Den volgenden nacht deed ik geen oog toe. Ik was verliefd! Dit denkbeeld liet mij rust noch duur. Van den eenen kant verheugde het mij, wijl ik begreep hoe dit voor mij geheel nieuwe gevoel mij een geluk konde doen smaken, oneindig zoeter dan al wat ik mij tot hier toe had voorgesteld; maar aan den anderen kant, joeg het mij een ongekenden angst op het lijf, wijl ik besepte hoe de afstand tusschen mij en ROZEKEN te groot was, dan dat ik ooit wedermin, laat staan een huwelijk met haar zoude durven verhoppen.

Ik vroeg mij zelven ernstig af, of het mij niet mogelijk zoude wezen, verder aan ROZEKEN niet meer te peinzen, haar te vergeten en de liefde, welke geheel mijne ziel had overmeesterd, te bedwingen. Mijn hart antwoordde mij dat aan

zoo iets niet te denken viel, dat ik veroordeeld was, om het lieve kind, ondanks mij zelve, te blijven beminnen, al moest ook nimmer het minste straaltje hoop mij tegenglimmen. Wat schoot er dus over? Niets, dan pogingen aan te wenden, om, kost wat kost, den afstand tusschen haar en mij te verkleinen, om mij uit mijne nederige stelling, zoo niet tot die van haar en haar vader, dan toch tot iets te verheffen, hetwelk mij zoude toelaten niet t'eenemaal aan het winnen harer wederliefde te wanhopen, zonder daarom juist van vermetelheid beschuldigd te worden. Ik wilde het beproeven.

Maar hoe het begonnen? Hoe die pogingen te werk gesteld? Ja, daar zat de knoop. Ik dacht er lang en breed over na, zonder tot een besluit te kunnen komen. Het werd morgen, en nog was ik het met mij zelve niet eens. En ik zoude des middags bij PASMANS gaan eten. Wat zoude ik doen? Niet gaan? Den aanvang mijner pogingen tot later uitstellen? Het was misschien eene goede gelegenheid verwaarloozen? Ik besloot te gaan. Ik besloot zelfs van nu af mijn voornemen beginnen uit te voeren. Ik moet u. zeggen, dat ik altoos zeer voortvarend ben geweest, eens dat ik te regt of te onregt dag door iets meende te zien. Dat ligt zoo in mijnen aard, en ik mag er nog al bijvoegen dat ik mij bij die voortvarendheid nooit heel kwalijk heb bevonden, en diensvolgens de noodzakelijkheid niet heb gevoeld mij van dit gebrek, indien het een gebrek is, wel te verstaan, te ontmaken.

Dus, ik zoude heden nog beginnen. Hoe? Hier stond ik al weder stil. Wacht eens, daar schoot mij iets te

binnen. ROZEKEN ging zeer net gekleed. Zij hield dus van zekeren opschik. Zoo ik op mijn beurt mij eens deftiger, met meerdere smaak en zwier aankleedde? Goed; doch zoude ik er minder een simpele matroos om wezen? Geheel mijn boeltje bestond uit zeemansplunje. In mijn beste pak zoowel als in mijn baaitje, was en bleef ik altoos even verre van haar verwijderd. Dit moest veranderen, al zoude het mij mijnen laatsten duit kosten.

Ik wipte al vroeg uit mijn bed. Nog eer de bazin PEETERS mij voor het ontbijt had geroepen, was ik op de straat. Ik nam mijn loop regt naar de Steenhouwersvest en de Voddenstraat, de wijk der oudkleërkoopers en der winkels van nieuwe kleedingstukken. Aan geld mangelde het mij niet. Dank aan de spaarzaamheid, het gevolg van mijne veranderde levenswijs, had ik gedurende de laatste veertien dagen weinig verteerd. Mijne mas was bijkans nog geheel gaaf, en ik moest op een honderd franks of wat niet zien. Ik trad een kleederwinkel binnen, met het vaste voornemen mij, bij middel van een nagelnieuw pak, van het hoofd tot de voeten in een burgersjongen, ja ware het mogelijk, in een heer naar de mode om te scheppen, ten einde des middags bij PASMANS en zijne dochter te kunnen gaan eten, en minder tegen hen af te steken.

Ik kwam naar huis met een hemelsblauwen jas, eene nankinnen broek en een gele *gilet* van *poil de chèvre* of geitenhaar. In de Kammerstraat kocht ik een blinkenden zijden hoed met smalle boorden, en een weinig verder een paar modensche laarzen met punten. Een groenzijden das en zwarte *filosellen* handschoenen zouden mijn kostuum volledigen.

Onmiddellijk na het ontbijt ging ik aan mijn toilet. Ik zal mij wel wachten te beweren, dat mijn nieuw pak mij zeer beviel, toen ik het aan mijn lijf had; het tegendeel is waar. Al dat blaauw, dat geel, dat groen schemerde voor mijne oogen, dat ik er misselijk van dreigde te worden. Ik had spijt mijne kleedij zoo veelkleurig te hebben gekozen; maar 't hielp niet, en wat ik ook deed om mij schoon en deftig te maken, het kleine spiegeltje aan mijn venster, waarin ik mij plagt te scheren, antwoordde mij, toen ik het raadpleegde, met het gezigt van een dikken, gezonden jongen, die gansch het voorkomen had van iemand welke geleende of gekregen kleederen draagt. Een boerenkinkel, kersversch zijn dorp ontloopen, en eensklaps zich in een stedeling willende omtooveren, kon er niet linkscher noch drolliger uitzien. En dan, hoe belemmerden mij de enge mouwen van mijn jas en de schier nog engere pijpen van mijne nankinnen broek! Ik konde naauwelijks armen en beenen verroeren. De tippen van het puntboordje, welk ik onder den groenzijden das had om mijn hals gebonden, sneden door mijn breede bakkebaarden heen in mijne wangen; de gele ondervest benaauwde mijne borst. Ik beproefde het, mijn zijden hoed op te zetten en kon met moeite mijne handen aan mijn hoofd krijgen. Toen het mij eindelijk gelukt was, zag ik mij verplicht het hoofddeksel spoedig af te nemen, daar het mij, eer twee minuten verlopen waren, zware hoofdpijn veroorzaakte. Van mijne laarzen leed ik niet minder. Zij nepen mij zoodanig, dat ik letterlijk den eenen voet voor den anderen niet konde zetten.

Ik zat, zonder woordspeling, deerlijk in de klem. Ik

had mij goedsheugig ingebeeld, dat niets gemakkelijker was dan, bij middel van nieuwe kleederen, een zeeman in een burger te herscheppen, en werd thans gewaar hoe het ding groote, zeer groote moeilijkheden bood. Hadde ik er nu nog goed uitgezien, ik zoude mij misschien den hinder en de pijn hebben getroost, die ik van mijn nieuw kostuum had uit te staan; doch neen, evengemeld spiegeltje verzekerde mij meer en meer, naarmate ik rooder en lastiger werd, dat ik alles behalve een fraaije jongen konde genoemd worden. Zulks maakte mij wanhopig. Ik zoude wel geweend hebben. Een oogenblik stond ik in beraad, of ik niet beter zoude doen jas, broek en al de rest van mijn ligchaam te rukken en in een hoek te smijten; maar dan kwamen weêr het lieve wezen, de slanke leest van het poezelige ROZEKEN, het keurig nette mutsje en de prachtige zijden falie mij voor den geest en.... Ik wrong mijne vuisten ineen en stampte op den vloer met mijne nieuwe laarzen, dat het huis dreunde, en de pijn aan mijne voeten nog heviger werd en mij dwong te gaan nederzitten.

Wijl ik bedroefd daar zat en besluiteloos mezelf afvroeg, of ik niet beter zoude doen maar liever mijne matrozenkleederen weêr aan te trekken, kreeg ik in eens eene gedachte. Ik plaatste op nieuws mij voor mijn spiegeltje, deed mijn jas uit, rukte halsdoek en puntboordje los en begon met eene schaar mijne bakkebaarden af te snijden. Na die bewerking, kleepte ik mij nogmaals van voren af aan, en mij dacht, dat ik er niet half zoo belagchelijk meer uitzag. Het was welligt niet anders dan dat ik stilaan aan mijne burgerkleederen gewoon werd, maar vast gaat het, dat de laar-

zen mij allengs min zeer deden, de enge mouwen en broekspijpen mij niet meer zoo erg hinderden, noch de *gilet* zoo benaauwend mijne borst drukte. Deze reis kon ik mijn hoed bijna een vol kwart uurs op mijn hoofd houden, zonder dat hij mij kopwee veroorzaakte. Dit kwart uurs benuttigde ik, om op mijne kamer over en weêr te wandelen, ten einde mij beter aan mijn pak te gewennen. Het gevolg dier lichaamssoefening was, dat ik een half uur later in mijn spiegeltje een mijnheer tegenblikte, die tamelijk wel aan een ordelijk burgermensch begon te lijken, en dat ik mij in staat gevoelde armen en beenen, wel niet met gemak, maar ook met niet te veel moeite, te bewegen.

Het was intusschen rond het uur van den middag geworden. Ik kwam tot het besluit naar beneden te gaan, en mij op de straat te begeven. Zoo ik ooit menschen heb gezien die verwonderd opkeken, dan waren het de baas en de bazin PEETERS, toen ze me daar in volle montering in de gelagkamer zagen verschijnen. Zij wilden eerst niet gelooven dat ik het was. Als zij eindelijk de overtuiging kregen, dat zij wel degelijk hunnen kostgast voor zich hadden, trokken zij de schouders op, en schuddeden bedenkelijk het hoofd, net als menschen die niet weten wat ze aan iemand hebben, noch hoe ze over zijne handelingen moeten beginnen te denken.

Ik trok mijne filosellen handschoenen aan en trad op de straat. Mijne verlegenheid was onbeschrijfelijk groot. Mij dacht dat iedereen mij van top tot teen opnam en dat de kwade jongens mij spottend aangaapten. Er was zeker wel iets van, want achter mij hoorde ik duidelijk herhaalde

malen het woord *papegaai* roepen, betiteling welke ik, en niet zonder reden, aan het blaauw, geel en groen toeschreef, hetwelk mijn persoon versierde. Ik moest zeer veranderd wezen, want in de Oudemanstraat ontmoette ik eenige lieden van mijne kennis, die er niet eens aan dachten mij te groeten. Ik verbeeldde mij echter dat zij zulks met opzet nalieten, om mij te foppen, om mij te doen verstaan, dat mijn kostuum hun erbarmelijk scheen, en om hunne afkeuring te kennen te geven van mijne zucht om van den eerzamen stand van pekbroek tot dien van burger over te gaan.

Om mij nog meer aan mijne kleederen te gewennen, liep ik eenige straten rond, vooraleer mij naar PASMANS te begeven. Overal verwekte ik of liever verwekte mijne kleeding eene soort van opschudding, waardoor ik mij niet zeer geveleid voelde. Met klokslag van twaalf ure, stond ik in de Keistraat, voor de woning van den kaaskooper.

Waren PEETERS en zijne vrouw verwonderd geweest, mij zoo gansch van gedaante veranderd en in burger verkleed te zien, PASMANS en ROZEKEN waren het niet minder. De vader staarde mij met groote oogen aan, en de dochter konde een halven grimlach niet onderdrukken. Die grimlach deed mij pijn, daar ik het bewustzijn had hem wel eenigzins te verdienen: hij gaf mij nog meer de overtuiging, dat ik er bespottelijk uitzag. Die overtuiging vervulde mij met schroom, en ondanks de moeite, welke ik mij zelven aandeed, gelukte het mij ditmaal niet op mijn gemak te komen. De grimlach van ROZEKEN, de belemmering welke mijne kleederen mij veroorzaakten, waren daarvan voorna-

melijk de schuld; doch zij waren de eenige reden niet van mijne verlegenheid. Er bevonden zich, buiten mij en de PASMENSEN, nog twee personen in de woonkamer. De een was eene reeds bejaarde ongehuwde dochter. Zij heette KAAAT VAN DEN BRANDE, was eene nicht van den kaaskooper, en hield, gelijk ik alras vernam, een wel beklanten kruidenierswinkel, in de Huikstraat. Zij zag er een kruisbraaf vrouwmensch uit, en toonde zich voor mij vol beleefdheid en voorkomendheid. Ook hinderde haar bijzijn mij in geenen deele; dat van den anderen persoon echter zooveel te meer, daar hij zelf en zijne houding tegenover ROZEKEN zeer geschikt waren, om mij, vooral met de gedachten die mij bezielden, in eene uiterst ongunstige stemming te brengen.

De bedoelde persoon was een jong mensch van mijnen ouderdom, doch van eene veel meer ongedwongene houding en een oneindig gunstiger voorkomen: hij was een ware mijnheer. Zoo als ik mede spoedig te weten kwam, behoorde hij, alhoewel slechts van verre, tot de familie PASMANS, en scheen niet beter te vragen dan nader tot dezelve te behooren. Hij was klerk of schrijver op een voornaam handelskantoor, won veel geld, bezat eene groote geleerdheid en kleepte zich met zwier. Hij praatte graag en deed het met verstand, dat is in uitgezochte bewoordingen, die vrij schooner klonken dan mijne ruwe zeemanstaal. In den grond moest ik toegeven, dat hij een fraai jongman was, met wien ik, grove matroos, op geenerlei wijze de vergelijking konde doorstaan, en in dit oogenblik min dan ooit. Nogtans zoude ik hem dat alles gaarne vergeven hebben; doch wat mij

schroomelijk hinderde, was zekere gemeenzame toon, dien hij, in zijne hoedanigheid van neef, zich met ROZEKEN veroorloofde, en nog meer de smachtende blikken, welke hij nu en dan op haar durfde werpen. Zoo onbeschaamd - ik noemde het zoo - had ik nog nooit een meisje durven bezien. Tot overmaat van spijt, meende ik te bemerken, dat niet alleen zijn toon en zijne stoute blikken ROZEKEN niet zeer mishagden, maar zelfs, dat zij in zijne redeneringen en zijne verhalen meer behagen scheen te scheppen, dan tot hiertoe met de mijne het geval was geweest.

Al deze omstandigheden maakten, dat ik deze reis mij veel minder in het gezelschap der PASMENSEN verlustigde. Het middagmaal, dat weldra werd opgedragen, was lekker, en nogtans smaakte het mij geenszins. Eene bijzonderheid, in zich zelve van weinig beteekenis, doch waarvan ik mij het gewigt geweldig groot voorstelde, kwam nog mijne bedremmeldheid vermeerderen. De zwartfilosellen handschoenen, die men mij voor deugdelyke waar had verkocht, waren niet in *de wol geverwd*, en gingen deerlijk af. Ik werd het eerst gewaar toen wij zouden beginnen te eten: mijne handen waren geheel zwart en leken niet slecht aan die van een Moor. Een ander in mijne plaats zoude het regtuit gezegd en verlof gevraagd hebben, om ze in de keuken te gaan wasschen. Ik wachtte mij wel mij zoo vrijpostig te toonen, en verkoos de anderen in het geloof te laten, dat ik ze sedert acht dagen niet had gereinigd. Zulks deed mij verschrikkelijk lijden. Telkens als iemand mij bezag, vreesde ik dat hij aanmerkingen op de kleur mijner vingers wilde maken, en was ik gereed mijne handen onder tafel te

verbergen. Ik zat op heete kolen. Ik at en sprak zeer weinig, en mijne drollige manieren en de zonderlinge bewegingen, welke mijne armen en beenen zich soms veroorloofden, moesten den minst klaarziende op het denkbeeld brengen, dat ik al zoo min in het gezelschap als in mijne kleederen te huis was. Het ging zoo verre, dat de kaaskooper, zijne dochter en de goede KAAAT VAN DEN BRANDE eindigden met het te bespreken. ROZEKEN vroeg of ik mij ongesteld gevoelde, de nicht voegde zich bij haar om mij belemmerende vragen toe te sturen, en PASMANS maakte de opmerking, dat mijne nieuwe kleederen zeker te eng waren. Hij raadde mij goedhartig mijnen jas uit te trekken en in mijne hemdsmouwen te zitten. Ik wachtte mij wel zijnen raad te benuttigen en verzekerde, dat hij zich bedroog. De neef scheen in zijne kleederen zoozeer op zijn gemak, dat ik mij schaamde het niet eveneens in de mijne te wezen, en voor al het geld van de wereld PASMANS niet zoude hebben willen toegeven, dat hij gelijk had. Ik was te minder geneigd zulks te doen, daar ik bemerkte, dat de welgemeende raad van den huisheer een heimelijk genoeg bij den klerk verwekte, en hij zich verstoutte ROZEKEN een wenk te geven, alsmede dat deze dien wenk, naar mij dacht, met een ligten hoofdknik beantwoordde, die voor mij eene weinig vleijende beteekenis moest hebben.

Mijn toestand werd onverdragelijk. Bij al de onaangenaamheden, welke ik reeds heb opgesomd, kwam nog deze: De neef, heb ik gezegd, praatte veel en praatte met verstand. Nu redekavelde hij meest over dingen, die voor mij zoo vreemd klonken als Hebreeuwsch. Hij vertelde van de

komedie, waarin ik nog nooit was geweest, van bals in het *Wafelhuis*¹⁾ en andere deftige lokalen, welke ik niet bezocht, van wandelplaatsen en vermaken, waarvan ik tot dan toe niet had gehoord. Zijne beschrijvingen schenen het gezelschap, althans ROZEKEN, uitnemend te bevallen, en juist daarom mij heel niet. Zij luisterde met open mond; ik zat als een steenen beeld. Ik konde het op den duur niet langer uithouden, en onmiddellijk nadat het middagmaal was afgelopen, lang voor dat de koffij op tafel kwam, had ik reeds tot mij zelve gezegd, dat het best zoude zijn, mij stilletjes te verwijderen, zoodra namelijk als ik het, zonder onbeleefd te schijnen, zou kunnen doen.

En 'k deed het wezenlijk. Te vergeefs poogde PASMANS mij langer in zijn huis te houden, te vergeefs stuurde ROZEKEN mij een blik toe, waarin wel eenige bevreemding over mijne ongewone handelwijze te lezen stond. Dezelfde spottende uitdrukking, welke ik herhaalde malen op het wezen van den neef had meenen te bespeuren, dezelfde uitdrukking vertoonde zich, naar 't mij toescheen, weder op zijn gelaat, en deed mij in mijn besluit volharden. Ik vertrok, zoodra wij koffij hadden gedronken, fel gestoord, in de eerste plaats op den neef, die, zegde ik mij, het regt niet had mij vlak in mijn aangezicht uit te lagchen, wijl hij gemakkelijker dan ik in zijne kleederen zat; een luttel op ROZEKEN en haar vader, die, door mij in het gezelschap van zulken springer te verzoeken, mij grootelijks hadden

1) Vroeger bestond te Antwerpen een vermaard openbaar gesticht van dien naam, ter plaatse waar men later de St. Joriskerk heeft gebouwd.

vernederd en verongelijkt; en eindelijk op mij zelve, die zoo onvoorzigtig mij al die onaangenaamheid had op den hals getrokken.

Ik was naauwelijks op mijne kamer terug, of ik haastte mij mijn jas van mijn lijf te rukken en op den vloer te smijten. Spoedig volgden mijn hoed, mijn ondervest, mijne laarzen en mijne broek denzelfden weg. Mijn das en mijn puntboordje werden zelfs niet gespaard; ik sloeg ze bij de rest. Zoo hoog was mijne woede gestegen, dat ik mij niet ontzag op die onschuldige kleedingstukken mijne gramschap uit te werken. Om mijn gemoed te koelen, om mijne vernedering op iets te wreken, ging ik een tijd lang in mijn hemd op dezelve staan dansen. Ik had ze wel willen vernielen. Mijne huisgenooten, die niet konden begrijpen wat er gaande was, noch wat al het leven op mijne kamer beduidde, kwamen naar boven gesneld, en vonden mij in een toestand, die hen op het denkbeeld moest brengen, dat ik mijne zinnen had verloren. Vrouw PEETERS sloeg hare handen te zamen van verbazing, en PEETERS sprak van seffens om den geneesheer te zenden. Vermoeid en beschaamd, wierp ik mij op mijne legerstede en begon te weenen als een kind. Op al hunne vragen, konde ik eerst slechts met tranen antwoorden. Het weenen verlichtte mij, ik werd kalmer en bad hen mij te laten rusten. Zij voldeden aan mijn verzoek en gingen terug naar beneden, waarschijnlijk niet zonder omtrent mijnen onbegrijpelijken toestand de vreemdaardigste aanmerkingen te maken.

VIII.**Ik ben jaloersch. - Treurige overwegingen. - Kaat van den Brande.**

Niet genoeg dat ik verliefd, smoorlijk verliefd was op een meisje, dat, onder alle betrekkingen verre boven mijn stand verheven, zoo veel als *verboden spijs* voor mij was, nu moest er, eilaas! nog bijkomen, dat ik jaloersch werd. Jaloersch, ik! 'k Kon het naauwelijks zelf gelooven. Ik wist bijna niet wat het woord beteekende! 't Is waar ook, ik was nog nooit verliefd geweest, en men heeft schoon te zeggen, men moet het wezen of het geweest zijn, om te weten wat jaloerschheid is. Ik wil niet loochenen, dat sommige menschen jaloersch worden uit verwaandheid of gekrenkte eigenliefde; doch ik houde het er voor, dat die dwingelandsche drift, dat de ongelukkige minnennijd, over het algemeen maar dengene plaagt, welke bemint, hevig bemint, en juist daarom de akelige gedachte niet kan onderdrukken, dat zij voor wien hij zijn bloed, zijn leven zoude willen te pand

stellen, meerder achting, meerder genegenheid koestert voor een ander, die haar misschien veel minder lief heeft, veel minder harer wederliefde waardig is.

Ik was dan jaloersch, ik kon er niet aan twijfelen, hoezeer ik mijn best deed, om het uit mijn hoofd te krijgen, gedurende den nogmaals slapeloozen nacht, dien ik thans weder doorwaakte, verzonken in de treurigste overwegingen, en in eindelooze beschouwingen over die nieuwe ramp. En op wien was ik jaloersch? Op een jongman, die, ik moest het alweder bekennen, onder alle betrekkingen veel vooruit had tegen mij. Vooreerst was hij een fraaije, zwierige manspersoon, op wiens wezenstrekken en postuur niets viel af te wijzen, en die zich met veel goeden smaak kleepte. Ten tweede, had hij een rijkbezoldigde plaats, die hem in staat stelde eene vrouw op een deftigen voet te onderhouden. Ten derde was hij geleerd, door en door geleerd, want hij had van zijne vroegste jeugd school gegaan, en had zelfs drie klassen gedaan in het Koninklijke Atheneum. Daarbij was hij welbespraakt, en kon over een boel dingen praten, waarvan ik niet het geringste denkbeeld had, zoo min als ROZEKEN en haar vader misschien. Ten vierde.... Doch waartoe al zijne voortreffelijkheden opsommen? Genoeg, hij was zoo verre boven mij als ROZEKEN zelve, zoodat van eene vergelijking tusschen hem en mij onmogelijk spraak konde wezen, en ik tot mijn innige spijt moest belijden, dat een meisje, van welken stand ook, hem onvermijdelijk op den armen JAN SAVOIR de voorkeur moest geven.

Wat gedaan om tusschen hem en mij eenigzins het even-

wigt te herstellen? Ik durfde het mij ernstig afvragen, zonder nogtans eenig troostend antwoord te vinden. Ook naar bals en komedies gaan? Mijne levenswijs nog meer veranderen? Die middelen kwamen mij het eerst voor den geest. Ik hield er zelfs eene poos bij stil. Ik zegde, dat, indien ik het eenmaal zoo verre konde brengen, ROZEKEN op mijne beurt van bals, komedies, concerten en wandelingen voor te praten; indien ik, even als de neef, in mijne burgerkleederen ongedwongen konde wezen, ik misschien zooveel kans als hij zoude hebben haar te behagen. Een terugblik op mij zelve en op de gebeurtenissen van den vorigen dag overtuigde mij van het vergeefsche dier nieuwe pogingen. Als ik mij herinnerde wat ik vóór en op het noenmaal had uitgestaan; wat moeite ik had aangewend om iets meerders dan een gewoon matroos te *schijnen*, en hoe dat alles slechts ten gevolge had gehad mij belagchelijk te maken, dan verloor ik allen moed, dan wanhoopte ik er ooit zwierig en los uit te zien, dan vreesde ik, dat al mijne pogingen om iets meer te zijn dan een pekbroek, om met eer in eene wereld te verkeerren, die de mijne niet was, nimmer zouden gelukken, mij enkel tot schande zouden strekken.

Wat mij verreweg het diepst bedroefde, was de soort van gemeenzaamheid, welke ik tusschen ROZEKEN en den neef had meenen te ontdekken. Ze kende hem langer dan mij, en hij was haar bloedverwant, slechts van verre, wel is waar, maar toch.... Zeer natuurlijk dus mogt ze meer van hem houden dan van mij, die haar geheel vreemd was, en dien zij ter naauwernood een paar malen had gezien. Doch tusschen hem en haar bestond, naar 't mij toescheen,

iets meerders dan familiebetrekkingen. Ik zegde reeds, hoe ik hem tijdens het middagmaal zekere teekens en wenken aan ROZEKEN had zien geven, die mij ten hoogste mishaagden. Thans schoot mij te binnen hoe zij verscheidene reizen hem met meer dan gewone vriendelijkheid had aangesproken en toegeknikt. Ik geloofde zelfs hen zamen te hebben zien fluisteren. Dit denkbeeld maakte mij nog droever, nog ongelukkiger. Het gaf mij de zekerheid, dat al wat ik zoude beproeven om mij door haar te doen beminnen, om met den neef te wedijveren, om hem den voet te ligten, niet alleen uiterst moeijelijk, maar volstrekt nutteloos zoude wezen.

Na gansch een nacht peinzens en overleggens, was ik des morgens zoo besluiteloos als den avond te voren. Hoe zoude ik mij kleeden, in matroos of in burger? Ik raapte mijn pak van de Steenhouwersvest bijeen. Ik wilde zien of het mij deze reis niet beter zoude gaan. Wyl ik echter mijne nankinnen broek aanschoot, kwam de dwaze rol, welke ik den vorigen dag gespeeld had, mij zoo levendig voor den geest, dat ik het eene stuk voor, het andere na stilletjes aan mijn kapstok hing, mijn zijden hoed en mijne laarzen wegzette, en ten slotte mij vergenoegde met mij netjes op zijn *zeemans* te kleeden.

'k Had geen den minsten lust tot ontbijten, en het weder was overheerlijk. Ik besloot eene wandeling te doen vooraleer de koffij te gebruiken. Ik nam mijn loop naar de Werf; doch onwillekeurig draaide ik, na eene wyl kuijerens, stadwaarts af. Hoe dat toeging, verstond ik niet; maar ik kwam gedurig in straten weder, die digt bij de Kei-

straat lagen. Die laatste straat alleen durfde ik niet inslaan. Het scheen mij een bestaan zoo stout, zoo vermetel, dat de gedachte aan hetzelfde, telkens als zij bij mij opkwam, mij schaamrood en huiverig maakte.

Ik slenterde al mijmerend langs de Huikstraat. Ik stapte voort, zonder op te zien en zonder te weten waarheen ik mijne schreden rigtte. Op eens hoor ik mij bij mijn naam noemen. Ik blik op, en wie heb ik voor mij? KAAAT VAN DEN BRANDE, de nicht van PASMANS, zelve. Ze stond op den drempel van hare woning en knikte mij zoo vriendelijk goeden dag, dat ik niet konde nalaten beleefdelijk haren groet te beantwoorden, bij haar te gaan en naar den staat harer gezondheid te vernemen. Zij noodde mij in haren kruidenierswinkel, vroeg of ik al koffij gedronken had en of ik niet met haar wilde ontbijten. De wensch met haar te praten, langs dien weg iets van ROZEKEN te hooren vertellen en te weten wat, na mijn vertrek, bij PASMANS was voorgevallen, deed mij het aanbod met gretigheid aanvaarden.

Mijne hoop werd verwezenlijkt. KAAAT, die meer en meer mij scheen eene goede ziel te wezen, sprak van den kaaskooper en zijn meisje. Zij kon geen goed genoeg van de menschen zeggen, en was onuitputtelijk in lofspraken op hare waarde bloedverwanten. Ik luisterde als een vink, zonder een woord uit te brengen, daar ik vreesde mij te verraden, iets waar ik, na het voorgevallene, wezenlijk voor schrikte. Arme jongen die ik was! Alsof de wijze waarop ik luisterde en KAAAT de woorden uit den mond opving, wyl zij den lof van ROZEKEN en haren vader verkondigde, niet toe-

reikend geweest ware om duidelijk te doen bemerken, wat ik mij zoovele moeite gaf door mijn stilzwijgen te verbergen.

‘Wil ik u eens iets zeggen, JAN?’ zeide kaat. - We waren spoedig vrienden geworden en klapten op een zeer gemeenzamen toon. - ‘Wil ik u eens iets zeggen? Ik geloof, dat gij een goed oog hebt op mijn nichtje. Beken het maar regtuit, gij hebt *een boontje voor haar te week.*’¹⁾

Ik bloosde als een schooljongen; mijne oogen schemerden, mijne ooren tuitten; ik beefde als een misdadiger dien men op heeter daad betrapt. Werktuigelijk nam ik mijn stroohoed van mijn hoofd en begon dien in mijne handen rond te draaijen.

‘Toe, toe!’ ging zij voort, ‘hang maar het kind niet uit: gij moet daarvoor niet rood worden.’

Ik bloosde nog eens zoo sterk, draaide sneller met mijnen hoed, hield den blik op de tafel gevestigd, en antwoordde niet.

‘Ziet gij wel,’ vervolgde KAAT, ‘ik heb over uwe handelwijs, gister aan tafel, lang nagepeinsd. In 't eerst kwam uwe houding, onder het eten en bij 't koffijdrinken, mij zoo zonderling voor, na al 't goede welk ik van u had gehoord, dat ik er niet wel wijs konde uit worden. Doch later, toen gij vertrokken waart, en ik bemerkte hoe nichtje.....’

‘ROZEKEN?.....’ viel ik haar in de rede.

‘Ja, ROZEKEN..... Toen ik bemerkte, hoe zij na uw vertrek, op hare beurt, de spraak scheen te hebben verloren, toen begon ik heel het ding te begrijpen....’

1) Gij zijt op haar verliefd.

Er klonk nooit liefelijker muziek in mijne ooren dan die woorden der brave vrouw. Ik was eensklaps min ongelukkig en konde eindelijk iets anders bezien dan de tafel en den bodem van mijnen hoed. Ik sloeg de oogen naar haar op. Ik ontmoette denzelfden vriendelijken blik, met dat verschil, dat ik er iets zacht spottends meende in te bespeuren, hetwelk mij nogtans niet zeer onaangenaam was.

KAAT sprak verder:

‘Ziet gij, JAN! wij vrouwen worden gaauw gewaar of er liefde in het spel is. Toen ik met neef VAN DEN BERG, die mij naar huis bragt, kozijn PASMANS verliet, had ik reeds halvelings de overtuiging, dat uwe verlegenheid voortsproot uit een teeder gevoel voor het meisje. En nadat ik te huis eventjes over de zaak had nagedacht, was ik zeker van mijn stuk. Nu, is het zoo? Wat zegt gij?’

Ik stamelde iets; doch ik twijfel of ze er een woord van verstond.

‘Wel, ge moet daarom zoo beschaamd niet wezen’, zegde zij: ‘er is daarin niets slechts, noch oneerlijks, verre van daar. En dan, ziet ge wel, jongen? wij hebben schoon te zeggen, het is iets wat ons allen boven 't hoofd hangt, den eenen vroeg den anderen laat.... Ik zelve, die tot u spreek, weet het maar al te wel, ofschoon het al lang is, dat ik er niet meer voor eigen rekening aan denk.... Zoo dat gij verliefd zijt op ROZEKEN, zeer verliefd, en wat erger is, jaloersch op neef VAN DEN BERG?’

Ik nam mijn moed in beide mijne handen, gelijk wij te Antwerpen zeggen, en bekende aan KAAT, dat zij den nagel had op den kop geslagen.

‘Arme JAN!’ riep zij vrolijk, ‘arme jongen! Jaloersch op neef VAN DEN BERG! Maar gij weet dan niet dat ROZEKEN, zoomin als haar vader, zoomin als ik van dien *springer*¹⁾ houdt. Hij komt nu en dan bij ons, het is waar: hij is van de familie. Ik geloof zelfs, dat hij niet teenemaal ongevoelig is voor de bekoorlijkheden van nichtje, en vooral voor die van haren bruidschat.... Want zij zal een schoonen bruidschat hebben, de kleine. Maar gij hebt het deerlijk mis, zoo gij daaruit besluit, dat de vriendschap voor hem heel hoog loopt. Waarom niet! Een, *grootsigaard*, die niet wil weten dat zijn vader zaliger aan de kaai werkte, als arbeider der *natie* van den *Zilveren Hoek*²⁾. Als ik zeg, op hem moet gij niet jaloersch wezen.’

Ik had het mensch willen om den hals vallen. Hare woorden beurden mij op. Ik voelde mij op nieuws vrolijk en moedig worden. Het was als of men mij een pak van het hart hadde geligt. Zij ging voort:

‘En laat zien: weet ROZEKEN, dat gij haar bemint? Maar neen, waar zijn mijne zinnen? Dat is het niet, wat ik u wilde vragen. Wij vrouwen weten gewoonlijk dat men ons gaarne ziet, veel eerder dan onze minnaars zelve..... Hebt gij haar al gezegd dat gij zoo smoorlijk op haar verliefd zijt? Hebt gij uwe liefde al verklaard? En wat heeft zij geantwoord? Is zij ter dege in haar schik? En wanneer zult gij met haar vader spreken?’

Demoedig moest ik nu KAAT belijden, dat ik geenszins zoo

1) Modejonker.

2) Eene der talrijke vereenigingen van scheepsslossers, die nog te Antwerpen bestaan.

verre was; dat ik mijne liefde aan ROZEKEN nog niet had durven verklaren, en diensvolgens aan PASMANS niets had kunnen vragen. Het bevreemde haar. Zij vroeg mij verder uit. Ik zegde haar alles. Ik vertelde haar mijn leven van den beginne af, mijne vriendschap voor FLIP KEUSTERS, van BELLEKEN SAS, TREES NOLLEKENS, mijn eerste bezoek bij den kaaskooper, en den indruk dien ROZEKEN op mij maakte; mijne gewaarwordingen en overwegingen, alsmede de pogingen, welke ze mij hadden ingegeven; eindelijk mijne droefheid en wanhoop van den vorigen dag. Ik ontveinsde, verbergde haar niets. Ik had zoo lang gezwegen, ik had mijn gevoel zoo lang in het diepste mijns harten verborgen, dat ik, iemand ontmoetende, die mijn toestand had geraden, die begreep wat in mijn binnenste omging, onmogelijk langer konde zwijgen. Ook babbelde ik maar toe en nog, en kon niet moede worden, zoodanig dat KAAAT, die daags te voren bijna mijne stem niet had gehoord, hare verwondering niet meester was, daar zij in mij een geheel ander mensch vond, dan zij zich had voorgesteld.

Mijn verhaal maakte overigens een vrij zonderlingen indruk op haar gemoed. Nu eens lagchte zij luidkeels; dan weêr perelde een traan in haar oog. Over 't algemeen bleef dezelfde vriendelijke uitdrukking, dezelfde gulle lach op haar gelaat, die er als onuitwisschbaar op stonden geprent. Toen ik gedaan had met vertellen, peinsde zij een oogenblik, en dan:

‘Hoor, JAN!’ zegde zij, ‘ik zie wel, dat ik er mij zal moeten mede bemoeijen, of gij komt er nimmer door. Ge schijnt mij een ronde, eerlijke borst, en, uw gezigt kan mij

bedriegen - alles is mogelijk - maar ik geloof liet niet: ik heb te lang met zeevolk omgegaan. Ik ken u eerst van gister; doch ik heb meteen vriendschap voor u opgevat. Ik wil u daarvan een bewijs geven. Ik zal met ROZEKEN spreken. Staat u dat aan?’

Ik verzekerde dat niets mij aangenamer konde wezen.

‘t Spreekt van zelf,’ voegde zij er bij, ‘dat ik niet met de deur ga in huis vallen en haar zoo eensklaps van uwe liefde voorpraten.... Neen, dat ware verkeerd. Laat mij begaan. Ik wil eerst behendig haar uithooren, en vernemen hoe zij voor u is gestemd. Is er geene hoop dat gij ooit haar kunt bevallen, dan zal ik het u regtuit zeggen; doch... gij moet niet benaauwd wezen: dat geloof ik niet. Heeft zij het een of het ander tegen u in te brengen, dan zult gij het eveneens vernemen... En nu, ga stil naar huis en kom dezen avond hier terug. Ik zal u nieuws weten te zeggen; want na den middag wil ik naar PASMANS. Er komt dan weinig volk in mijnen winkel en de meid kan ligt de klanten gerieven...’

Ik nam afscheid van KAAT, met de belofte des avonds weer te keeren, en spoedde mij naar de Oudemanstraat. Het gesprek had mij met zooveel moed beziel, dat ik het ditmaal waagde door de Keistraat te gaan. ROZEKEN stond in den winkel, wat mijn hart fel kloppen deed, en mijne beenen zoo zwaar maakte als lood. Gelukkig was zij te zeer bezig met de lieden die voor den toog stonden, om op mij te letten; want ik gevoelde, dat ik, al hadde zij mij geroepen, de magt niet zoude gehad hebben hare woning binnen te treden.

IX.**Historie van Kaat Van den Brande. - Wat zij mij raadde, en wat ik besloot te doen. - Ik ga Pasmans vaarwel zeggen.**

Eerst lang nadien vernam ik wat de brave KAAAT VAN DEN BRANDE in eens zooveel vriendschap voor mij deed opvatten, en daar ik er geen kwaad in zie, het van nu af den lezer mede te deelen, zoo wil ik het hier uitleggen.

Even als ik was KAAAT eene wees, die nooit hare ouders had gekend. Zij werd in het meisjesweezenhuis, het zoogenaamde *Maagdenhuis*, grootgebracht, en verliet hetzelfde op haar twintigste jaar, om als meid te gaan dienen in eenen kruidenierswinkel op het Falkonsplein, alwaar men bier en sterke dranken aan den toog verkocht, wat zeggen wil, dat het huis, zonder juist een *estaminet* te wezen, door zeker aantal klanten werd bezocht, die er, in het voorbijgaan, hetzij een glas garsten of leuvensch bier, hetzij een borrel kwamen drinken.

Die klanten waren meestal Antwerpsche zeelieden, en menig knap matroos zoude al spoedig, indien KAAAT, die een fraai uiterlijk bezat, hadde gewild, niets beters gevraagd hebben dan haar tot zijne wettelijke huisvrouw te nemen; doch zij wilde niet. De reden daarvan was, dat zij, toen zij pas uit het Maagdenhuis kwam, kennis en verkeering had gekregen met een jongman uit de buurt van den kruidenierswinkel, den zoon uit een stokvischhuis in de Klappeistraat, die het vak van zeeman uit *goesting*¹⁾ had verkozen, ofschoon zijne ouders hem veel liever elk ander beroep hadden zien ter hand nemen. Die ouders waren zeer welhebbend; doch zij hadden vele kinderen. Zij toonden zich fier op hunnen zoon, en niet zonder reden. Op een ouderdom, dat anderen hunne loopbaan eerst beginnen - hij telde naauwelijks twintig jaren - had hij reeds tot den graad van officier weten op te klimmen: hij was tweede stuurman of bootsman aan boord van eene Antwerpsche brik. Zij hadden het vooruitzigt, dat hij het veel verder konde brengen. In hunne ouderlijke droomen zagen zij hem eerlang als eersten stuurman, als kapitein, wie weet, ligt als koopman en reeder optreden. Zeer noode hadden zij dus vernomen, dat hij zich, gelijk zij het noemden, aan een meisje *versnipperde*, die, bij al hare deugd en oppassendheid, toch slechts eene dienstbode was en bleef. SUS, de zoon uit het stokvischhuis, wist het en begreep dat hij van huis niet veel zoude medekrijgen, indien hij zich tegen hunnen wil moest in den echt begeven. En KAAAT laten leven van 't

1) Smaak, voorkeur.

weinige, dat van zijn maandgeld als bootsman overschoot, wilde hij ook niet: daarvoor beminde hij haar te opregt. Hij besloot dus, na afspraak met zijn meisje, nog een paar jaartjes te vrijen, intusschen wat over te sparen, om zoo veel bijeen te schraffelen, als noodig was om zich netjes in huishouden te stellen, en eene kleine zaak, hetzij in sterken drank en tabak, hetzij in iets anders op te zetten, in de omstreken van de dokken. SUS was wel gezien in het Schipperskwartier; men zoude meteenen op eene zekere *klandizie* kunnen rekenen. Zoo zoude KAAT, wjl hij op zee was, stilletjes haar brood winnen; zoo zouden zij, mettertijd, als hij wat bevordering kreeg - en hij moest die krijgen - gemakkelijk *aan hunne kantjes*¹⁾ komen.

Het was heel wijs overlegd, gelijk gij ziet. Ongelukkiglijk helpen overleg en wijsheid niet altoos in de wereld. *Beter een once geluk dan een pond verstand*, zegt het spreekwoord, en KAAT moest tot hare groote droefheid ondervinden, dat het spreekwoord dikwijls gelijk heeft. De twee jaartjes waren voorbijgesneld, de meubels voor het huishouden gekocht, eene woon met winkel gehuurd, en men begon ernstig aan het opzetten der kleine zaak en aan het stadhuis, mijnheer pastoor en al het overige te denken, als eensklaps de stuurman van SUS zijn schip ziek werd en, na weinige dagen bedlegerigheid, kwam te sterven. De brik had hare lading in en zoude op het einde der week vertrekken. SUS had niet gemonsterd. Hij wilde gedurende eenige maanden na de bruiloft bij zijn wijfje blijven en niet weder zich

1) Hunne zaakjes doen.

op reis begeven, dan nadat het huishouden en het winkeltje wel in gang zouden wezen. Toen kwam zekeren dag zijn kapitein hem vinden en deed hem zulke schoone voorstellen, dat hij ze onmogelijk konde van de hand wijzen. Hij zoude de plaats van den overleden stuurman hebben met een maandgeld boven alle verwachting, en bij de terugkomst nog een kostbaar bruidstuk op den koop toe. SUS sprak er met KAAAT over. Zij namen het besluit, de trouw nog zes maanden uit te stellen. Dan zouden zij te rijker zijn, de plaats van SUS zoude veel beter wezen en het huishouden in een zeer goeden doen. Zoo gezegd, zoo gedaan. SUS monsterde als stuurman voor de reis naar de Kaap, hoewel het hem, en KAAAT niet min, hard viel. De brik zeilde uit. Zes maanden daarna was zij nog niet terug en een jaar later evenmin. Eer de dertiende maand was verstreken, had iedereen te Antwerpen de overtuiging, dat zij met man en muis was vergaan.

Ik laat u denken hoe KAAAT VAN DEN BRANDE te moede was. Van toen af zwoer zij met een duren eed, dat zij nimmer in het huwelijk zoude treden, aangezien zij den man, dien zij beminde, niet had kunnen huwen. Zij hield woord. Gedurende de vijf jaren, welke zij nog als meid in hetzelfde huis doorbragt, gelukte het geen zeeman, hoe flink anders van postuur, hoe liefallig van omgang, haar van besluit te doen veranderen. Nogtans behield zij altoos zekere achtung voor het beroep van zeevaarder en voor de personen welke dit gevaarlijk bedrijf uitoefenen. Die voorliefde bleef haar bij, toen zij, vijf jaar na den vermoedelijken dood van SUS, gelegenheid vond, met hulp van kozijn PASMANS,

een net kruidenierswinkeltje in de Huikstraat over te nemen. Het was aan deze dat ik hare schielijke toegenegenheid te danken had. Zij beweerde zelfs dat ik op haren SUS zaliger leek. Ik zal niet zeggen van neen, want ik heb den overledene nooit gekend; doch ik heb altoos gedacht, gelijk ik nu nog denk, dat zulks louter inbeelding was van harentwege. En 't was niet te verwonderen, na zoo vele jaren; immers, ten tijde dat ik haar leerde kennen, moesten er zeker wel twintig verlopen zijn sedert dat SUS naar de Kaap was vertrokken en, naar allen schijn, onderweg het aas der visschen geworden.

Met brandend verlangen en pijnigend ongeduld zag ik den avond te gemoet. Ik kon geen oogenblik stil blijven. Uitgaan wilde ik niet; want ik was te zeer gejaagd om met iemand te spreken, en dat hadde ik moeten doen, zoodra ik den neus buiten de deur stak: ik kende zoo vele menschen aan onzen kant en iedereen kende mij. Zoo bleef ik dan te huis en 't grootste deel van den dag op mijne kamer. Toen het echter tegen licht en donker werd, kon ik 't niet langer uithouden. Ik snelde naar de Huikstraat.

KAAT wachtte mij. Ik gunde mij niet eens den tijd, in de kamer achter haren winkel, op een stoel plaats te nemen, en vroeg haar bij het binnentreden reeds, wat ik te hopen had of te vreezen.

‘Alles en niets,’ antwoordde zij. En daar ze bemerkte, dat ik haar niet verstond, deed zij mij bij haar aan tafel nederzitten en legde mij uit wat die raadselachtige woorden moesten beteekenen.

‘Ik heb begonnen,’ sprak zij, ‘met ROZEKEN uit te hoo-

ren, gelijk ik 't u had beloofd. Zij is u niet ongenegen, zeker niet; doch ik zoude liegen, zoo ik zegde dat zij u liefde toedraagt. Zij laat u regt wedervaren, noemt u een braven, vriendelijken jongen, die een voortreffelijk hart bezit en eene vrouw zou kunnen gelukkig maken; maar....'

'Maar....?' viel ik haar in de rede. - Ik beefde aan al mijne ledematen.

'Zij zegt ook, dat gij nimmer iets anders dan gemeen matroos kunt worden.'

'Ik heb het gedacht!' riep ik, ter neêr geslagen. 'Zij heeft niets tegen mij, tegen mijn persoon; doch zij minacht mijn stand, mijn beroep.'

'Hoegenaamd niet. Zij zegt met mij, dat alle beroepen kunnen goed zijn, als men ze met eere uitoefent, en dat van zeeman beter dan elk ander. Doch zij is van gevoelen, dat ieder mensch er zich moet op toeleggen in zijn vak vooruit te komen, en zij beweert dat gij dat niet kunt, dat gij het nimmer zult kunnen, dat gij veroordeeld zijt om ten eeuwigen dage matroos en niets dan gemeen matroos te wezen.'

Ik keek vreemd op, bij al mijne droefheid: aan zoo iets had ik nooit gedacht.

'En waarom zoude ik niet bootsman, stuurman, en zelfs kapitein kunnen worden?' vroeg ik, ten toppunt der verbazing. 'Er zijn meer voorbeelden van gemeene matrozen, die mettertijd wakkere scheepsoversten wierden..... En om niet verder te gaan, daar hebt gij mijn vriend FLIP KEUSTERS. Die is reeds stuurman, ofschoon hij heeft begonnen zoo als ik, en 't zoude ligt kunnen gebeuren dat onze ree-

der hem eerlang een zijner schepen toevertrouwde. Waarom zoude ik mij, op mijne beurt, niet eenmaal boven den matrozenstand kunnen verheffen?’

‘Omdat tusschen hem en u een merkelyk onderscheid bestaat.’

‘Ik begrijp u niet.’

‘Gij zult mij begrijpen.’

Zij snelde naar den winkel en kwam met een blad van het papier weder, dat haar diende om zakjes te plakken. Zij gaf mij dit blad in handen. Ik zag dat er letters op gedrukt stonden.

‘Dat is misdruk,’ zeide zij. ‘De zoon van mijn buurman, die in eene drukkerij werkt, brengt er mij nu en dan zekere hoeveelheid van, die ik zijnen meester afkoop. Lees me dat eens.’

Ik verstond haar nog niet.

‘Maar ik kan niet lezen!’ riep ik... ‘Gij weet het wel, ik heb nooit school gegaan.’

‘En hoe zult gij dan ooit stuurman of kapitein worden?’ vroeg zij.

Mijne oogen gingen open: ik verstond wat zij zeggen wilde.

‘Gij hebt gelijk,’ zuchtte ik, en liet moedeloos mijn hoofd op mijne borst zakken.

‘Kaat’ bekeek mij eene poos medelijdig. Zij wilde zien of ik haar iets meerders zoude zeggen; doch ik zegde niets, en had groote moeite om de waterlanders in te houden, die mijne oogen bevochtigden. Zelfs rolden de tranen - ik moet het met innige spijt bekennen - weldra over mijne wangen. Toen nam weêr KAAT het woord:

‘Komaan, JAN! komaan, ween niet,’ sprak zij. ‘Laat ons liever redeneren. Gij zijt jong. Dommer dan een ander zijt gij vast niet. Wat een ander, wat uw vriend FLIP geleerd heeft, kunt gij ook leren. Is 't niet zoo? Zeg!’

Ik hief het hoofd, en blikte haar, tusschen de tranen heen, vragend aan.

‘Waarom,’ ging zij voort, ‘zoudt gij niet eveneens leren lezen, schrijven, en al wat er toe hoort? Waarom zoudt gij niet, zoowel als uw vriend FLIP, eenigen tijd de lessen in de navigatieschool kunnen volgen?..’

Er rees hoop in mijne ziel; mijne droefheid verminderde. Ik had haar teenemaal begrepen en riep met glinsterende blikken, wijl ik de vuist op de tafel sloeg:

‘Wat een ander kan, dat kan ik ook!’

‘Dus?’

‘Ik zal leren lezen, schrijven en rekenen er nog al bij!’

‘En dan?’

‘Ik zal.... Ik zal naar de navigatieschool gaan, zie!’

En ik sloeg nogmaals op de tafel met zoo veel kracht, dat mijne kneukels er zeer van deden.

‘Braaf zoo!’ riep KAAT, ‘ziedaar, waar ik u hebben wilde. Dus, het blijft gezegd: gij zult les nemen en geleerd worden. En dan,’ liet zij er onmiddellijk op volgen, ‘dan zult gij ook stuurman en kapitein kunnen worden; dan zult gij ROZEKEN waardig zijn en haar verdienen, wat nu niet is, ik moet het u regtuit zeggen: gij zijt ongeletterd; gij kunt niet eens in een kerkboek bidden, terwijl zij..... Zij heeft in het pensioonaat gewoond en leest

alle dagen de gazet aan haar vader voor. Is uw besluit genomen?’

‘Of het!’ riep ik opspringend. ‘Binnen acht dagen zijn wij met den schooner op zee. Binnen drie maanden zijn wij van New-York terug, en zoo ik dan, in al wat het lezen en schrijven betreft, geen eerste baas ben, moogt gij mij voor den grootsten ezel en aartsdomkop uitschelden, dien God op zijn land heeft!’

‘En zoo gij bij uwe terugkomst kunt lezen,’ zeî KAAAT, ‘dan zal ik u iets toevertrouwen, hetwelk u zoo blijde zal maken als een *kermisvogel!*’

Ik durfde haar niet verstaan en evenmin verder iets vragen omtrent datgene wat deze woorden hadden te beduiden. Ik vloog naar mijn logies. Onderweg kocht ik, in een winkel van schrijfgerief en kantoorbehoefden, een *Kruisken A*¹⁾, en hield een groot deel van den nacht mij onledig met de letters, de woorden en gebedekens van het kleine boek, hetwelk mij al de geleerdheid van de wereld scheen te bevatten, in stille bewondering te beschouwen. Het overige van den nacht droomde ik van reusachtige A's en B's en C's, van navigatieschool, boeken, schrijfpapier en andere geleerde dingen.

Des anderdaags, om 7 ure 's morgens, was ik in het huis van FLIP met mijn *Kruisken A*. Ik nam mijn vriend ter zijde en vroeg hem in éénen adem, of hij mij wilde leeren lezen. Hij bezag me verbaasd.

1) Abc-boek, aldus genaamd, wyl de eerste bladzijde met een kruisje begint.

‘Waarom?’ vroeg hij.

‘Daarom!’ zei ik.

Hij beloofde 't mij. Ik kreeg seffens mijne eerste les.

Acht dagen later, toen wij naar New-York onder zeil gingen, spelde ik al *ba, be, bi, bo*. Eer we ter onzer bestemming waren, begon ik stilaan te lezen. Ik mag niet nalaten aan te stippen, dat ik, vóór ons vertrek uit Antwerpen, zoowel ROZEKEN en PASMANS, als KAAAT VAN DEN BRANDE was gaan vaarwel zeggen. KAAAT herinnerde mij mijne belofte, en ik gaf baar nogmaals de stellige verzekering, dat ik harer belangstelling niet onwaardig, dat ik niet *ongeleerd* zoude wederkeeren. Wat mij nog meer in mijn voornemen zoude versterkt hebben, indien het noodig geweest ware, was, dat ik inderdaad ROZEKEN bezig vond met baar vader de Vlaamsche gazet voor te lezen. Ik zegde niets, maar peinsde zooveel te meer. Bij het afscheid nemen, was ROZEKEN, meende ik, een weinig aangedaan, en wenschte mij met een eenigzins bevend stemmetje een gelukkige reis. Zij reikte mij zelfs haar poezelig handje, dat ik natuurlijk zoo hard niet durfde drukken als de zware hand haars vaders, doch welk ik met groote moeite mij kon onthouden te kussen en aan mijn hart te drukken. Ik moest hun beloven van mijne reis te komen vertellen, zoodra ik zoude terug wezen, en dat ik die belofte met groot genoegen deed, acht ik onnoodig te verklaren.

X.**Ik kom terug en kan lezen. - Verwondering van Pasmans en blijdschap van Rozeke. - Nieuw gesprek met Kaat, en wat daarvan het gevolg was.**

Wij hadden eene zeer voorspoedige reis zoo wel in het gaan als wederkeeren. Eer de drie maanden verlopen waren, was de *Johanna* ter reede van Antwerpen terug, iets wat zelfs de ervarenste zeelûf verwonderde, die wisten, dat wij te New-York volle vier weken op onze lading katoen hadden moeten wachten.

En het lezen? zal men mij vragen. Dat ik mijn tijd niet had verspild, zal meteenen blijken, als ik zeg, dat ik niet alleen mijn Kruisken A, maar ook het boek van *Jan en Piet*, en zelfs den *Halve Geschrifte*¹⁾ geheel had uitgeleerd. Lang voor dat wij de Schelde terug binnenliepen

1) Werkjes waarin men, voor weinige jaren nog, in sommige scholen, de kinders leerde lezen. De *Gazetten* dienden tot leerstof voor de meergevorderden.

had ik aan de *Gazetten* begonnen, wat genoeg bewijst dat ik zeer gevorderd was, en, voor het gemak en de rapheid in het lezen, bij weinige zeelieden van de Antwerpsche handelsvloot hoefde achteruit te staan.

Maar het was niet al. Tijdens ons verblijf te New-York, had ik een aanvang gemaakt met het schrijven. Dit had mij, in den beginne, veel spel geleverd. Geen wonder. Mijne vingers, zoo ligt en rap bij het hanteren van lijnen en touwen, waren juist daarom te strammer bij het voeren van de pen. Ook lieten mijne *zweepkens*¹⁾, de beentjes mijner M's, en mijne halve O's veertien dagen lang veel te wenschen, en wanhoopte ik meer dan eens het in de schrijfkunst verder te brengen dan tot het zetten van mijn naam. Mijn moed, mijn ijver, die door de moeilijkheden, welke ik in dit nieuwe vak ontmoette, schenen te verdubbelen, hielpen mij echter ook hier alle hinderpalen te boven komen. Bij elke streek, die ik met de pen beproefde, beeldde ik mij in, dat ROZEKEN, over mijn schouder gebogen, mij met welgevallen en een aanmoedigenden grimlach gade sloeg, en die gedachte deed mij werken, dat ik zweette. Geen uur, geene minuut werd verwaarloosd; al mijne beschikbare stonden werden benuttigd, en meer dan eens verzuimde ik eten en drinken, ja slapen zelfs, om hardnekkig aan mijn geliefkoosde studie te blijven. Het getal zweepkens, O-kens en andere letters, welke ik te New-York maakte, was ontzagwekkend, en het papier dat ik in die groote Amerikaansche handelsstad bekladde, zoude toerei-

1) De eerste trekken in de schrijfkunst.

kend geweest zijn om den winkel van KAAAT VAN DEN BRANDE jaren lang van pakjes te voorzien. Ook bleven mijne leerzaamheid, mijne onafgebroken pogingen, mijne noeste vlijt niet onbeloond. Eene schoone hand schreef ik wel niet, toen wij te Antwerpen terugkwamen; doch ik kon tamelijk vlug met de pen omgaan en krabbelde letters, die vrij duidelijk waren. Met het rekenen had ik minder *dol*¹⁾ en kende de vier regels, eer ik er durfde aan denken *middelsoort* te schrijven, zoodat ik, regtuit gesproken, voor een matroos bijna een geleerde mogt heeten.

't Is waar ook, ik had een leermeester, zoo als er weinige, zoo als er geene meer waren. FLIP, dit regt moet ik hem laten wedervaren, scheen als in de wieg gelegd om het ambt van onderwijzer uit te oefenen. Waar hij het geduld haalde, begrijp ik niet; want dat er een engelengeduld noodig was met een leerling van mijn slach, hoeft geen betoog. Hoe dikwijls was hij niet verplicht, vooral in den eersten tijd, mij één en hetzelfde woord tienmaal te doen spellen! Hoe menigmaal moest hij, onder het schrijven, niet uren lang mijne hand besturen, als of ik een kind geweest ware! En de oogenblikken van moedeloosheid, van wanhoop dan! Hoe goed wist hij mij met zachte woorden tot bedaren te brengen, mij te troosten! Hoe liefderijk ging hij boek, pennen en papier oprapen, als ik dezelve, razend van droefheid en mismoed, op het dek had neêrgeslagen! Ziedaar, hij heeft zich immer mijn vriend, mijn broeder getoond en in menige omstandigheid mij groote diensten bewezen; doch

1) Moeite.

al hadde hij voor mij niets anders gedaan dan mij leeren lezen, schrijven en cijferen, dan nog ware ik hem eene eeuwige erkentenis verschuldigd.

En wilde hij mij niet beletten hem van mijne dankbaarheid te spreken! Ja, dat wilde hij. Hij beweerde dat hij, mij onderrigt gevende, zich zelven de grootste dienst bewees. Dat verzette hem, zegde hij, en hij had verzet noodig, om zijne hartpijn te vergeten. Ofschoon die bewering mijne erkentelijkheid niet verminderde, moet ik toegeven, dat daar wel iets van was. Men zal zich herinneren, dat FLIP niet gelukkig was in zijne vrijaadje, en wat al twist en krakeel die in zijn huis had verwekt. Dat bedroefde hem zeer en te meer naarmate hij min kans zag vader KEUSTERS in zijn huwelijk met MIE OFFERMANS te zien toestemmen. Van de verkeerung met de dochter van PASMANS had de oude, zoowel als zijne vrouw, afgezien. Zij gevoelden beide, dat het tusschen FLIP en ROZEKEN niet zoude gaan gelijk zij wenschten. KEUSTERS was echter zoo boos geworden door die overtuiging, dat hij gezworen had de strijkster nimmermeer zijne schoondochter te laten worden.

Er kwam nog iets bij deze redenen van droefheid voor FLIP. In de buurt van MIE woonde een rijke koopman. Die koopman had een eenigen zoon, een jonkertje van de ergste soort, dat om den tijd te korten, niets beters wist te doen dan geld verkwisten en meisjes naloopen. Die *springer* had sedert lang op het lief van FLIP een oog laten vallen en zich zelven beloofd deze, zoowel als al de andere welke hij reeds had verleid, in het net te krijgen. Hij volgde haar overal en wist niet wat uit te peizen, om haar over-

last aan te doen. Twintig maal op een dag kwam hij voorbij hare deur. Zij konde het hoofd niet buiten 't venster steken, zonder hem voor haar huis op schildwacht te zien staan. Hij veroorloofde zich zelfs, als zij voor 't venster zat te werken, haar kushandjes toe te werpen, tot groote ergernis van het meisje en hare burens, doch zonder dat hunne verontwaardiging den minsten indruk op hem scheen te maken. Ging zij uit, dan mogt zij zeker wezen hem te ontmoeten, eer zij zich tien stappen van hare woon had verwijderd. Verscheidene reizen had hij reeds haar op de straat houden staan, en gepoogd met haar te spreken. MIE beminde FLIP te zeer, om naar den jonker te willen luisteren. Zij had zich dus telkens bevredigd met haren weg te vervoorderen, zonder op zijne lifflafferijen te antwoorden. Ook nam zij de gelegenheid waar, dat er, in het huis, alwaar zij woonde, een ander vertrek te huur kwam, om hare vrolijke, heldere, gerieflijke kamer aan de straat met eene treurige, sombere achterkamer te verruilen. Zij wilde op die wijze aan den pronker te kennen geven, dat het onnoodig was langer voor hare woning te laveren, en dat hij, haar onophoudelijk nazittend, vergeefsche moeite deed, daar zij hem in de onmogelijkheid stelde, haar voortaan nog aan haar venster af te spieden. Wij zullen later zien, hoe zulks het heertje niet afschrikte, noch haar van zijne vervolgingen bevrijdde, vermits hij, veinzende van 's meisje's onwil niets te bemerken, haar bleef lastig vallen en aanspreken telkens als hij de kans klaar zag.

MIE had, als eerlijk meisje en trouwe minnares, FLIP van alles verwittigd. Deze wilde eerst den jongen heer een

goed pak slagen toedienen. Hij oordeelde het echter geraadzaam van de uitvoering van zijn voornemen af te zien, om de opspraak te vermijden, welke gewelddadigheden van dien aard niet zouden gelaten hebben te verwekken. Ten andere, was hij zeker van zijne MIE en trok zich de verleidersranken van den zoon des koopmans niet bijzonder aan. Dit was goed zoolang wij te Antwerpen bleven; doch eens dat wij op zee waren, verkeerde zijne onverschilligheid in onrust. Hij wist hoe moeilijk het voor een jong en lief meisje is, zich door soortgelijke kwasten te doen eerbiedigen, dan zelfs wanneer het kind familie heeft en bij zijne ouders in huis woont. Voor MIE OFFERMANS, die geheel alleen in de wereld stond, moest de moeilijkheid dubbeld groot wezen, en God weet wat konde gebeuren, indien onze afwezigheid, gelijk het voor zeelieden altoos kan het geval zijn, al ware het maar eenige maanden, langer moest duren dan het tijdstip voor onzen terugkeer vastgesteld.

Die gedachten kwelden FLIP en stemden hem soms treurig en zwaarmoedig. Daarom had hij verstrooijing noodig, en hij zegde, dat de lessen, welke hij mij in het lezen, schrijven en rekenen gaf, alleen hem zijn leed gedurende eenige uren konden doen vergeten. Dat ik hem niettemin grootelijks dankbaar was voor hetgene hij voor mij deed, heb ik reeds gezegd. Ik had hem overigens niet ontveinsd, welke groote dienst hij door zijn onderrigt mij bewees, en hoe ik alleen leerde met het vooruitzigt eenmaal over ROZEKEN PASMANS te kunnen vrijen en harer wedermin waardig te worden. Hij keurde mijne handelwijze volkomen goed, verheugde zich met mij in het denkbeeld dat mijn plan zoude

gelukken, en, gelijk ik mede heb gezegd, deed al wat hij konde, om mij moed in te spreken en mij tot volharding aan te sporen, als soms de zwaarigheden en de hinderpalen, welke het leeren mij aanbood, mij tot wanhoop deden vervallen.

Ik kon dus wel lezen, eene vrij duidelijke hand schrijven, en een *beetje* rekenen. Den dag na onze aankomst, was ik bij PASMANS aan huis. Ik werd er ontvangen als vriend en met meer hartelijkheid dan ooit. Ik moest van de reis vertellen, en ROZEKEN luisterde niet minder gretig dan haar vader. De Vlaamsche gazet lag op de tafel. Toen wij stilletjes aan uitgepraat waren, nam ik het nieuwsblad ter hand en wierp er ter loops een blik in met schijnbare onverschilligheid.

‘Ei ziel!’ sprak PASMANS verwonderd. ‘Ik meende dat gij niet kondet lezen, en gij kunt het gelijk toch!’

‘Ik!....’ antwoordde ik grimlagchend en zoo onbeschaamd als de doortrapste huichelaar. ‘Ik kan het zeker, en zelfs schrijven en rekenen.’

‘Wel hebt ge zoo leven!’ hernam de kaaskooper en keek mij aan als wist hij niet wat van mijn antwoord te denken. ‘Ik die mij inbeeldde,.... die dacht.... Het is zonderling! Ik begrijp het niet.’

En hij bleef mij bezien als een wandelend raadsel, waarvan hij wanhoopte de oplossing te krijgen.

ROZEKEN zegde niets; doch aan den brandend nieuwsgierigen blik dien zij op mij vestigde, was het mij niet moeilijk te zien hoe zij insgelijks eene proeve van mijne kunde verlangde. Ik zocht in de krant naar de plaats, waar zich het stadnieuws bevond, en las, met eene bevende, doch luide stem,

een paar nog al belangwekkende tijdingen. PASMANS verklaarde dat ik menigen schoolmeester den baard konde afdoen. Wat zijne dochter betreft, zij stond van hare plaats op en begaf zich in den winkel, kwanswijs om te gerieven, ofschoon er geen spoor van klant was te zien. Door de glazen deur der woonkamer bemerkte ik weldra, hoe zij met haren zakdoek hare tranen afdroogde. Zij kwam eene poos later terug binnen, zag mij met oogen aan, die mij nog tienmaal vriendelijker toelagchten dan vroeger en ging stilzwijgend zitten breijen, zonder een enkel woord te spreken. Toen ik eenige oogenblikken daarna afscheid nam, moest ik den kaaskooper beloven hem des anderdaags en voorts dikwijls, heel dikwijls, tijdens mijn verblijf te Antwerpen te komen bezoeken.

Ik liep naar KAAT VAN DEN BRANDE. Zij verwachtte mij; want zij had denzelfden morgen de aankomst van de *Johanna* vernomen.

‘Welnu?’ vroeg zij na de eerste woorden van verwelkoming.

‘Ik heb woord gehouden.’

‘*Proficiat!*’ zegde zij, en dat het gemeend was, kon ik in hare oogen lezen. Ik verzocht haar mij een boek te geven. Zij langde mij de geschiedenis van *Thijl Uilenspiegel*. Ik las haar het kapittel voor, alwaar Thijl, om zijne moeder brood te bezorgen, den bakker bedriegt. Zij was verbaasd.

‘Wel al mijn dagen!’ riep zij. ‘Aan zoo veel geleerdheid had ik mij niet verwacht. Ik ware al zeer te vreden geweest, indien gij redelijk haddet kunnen spellen, en gij

leest zoo vlug.... Wat zeg ik! gij leest veel vlugger dan neef VAN DEN BERG, wiens stiel nogtans de geleerdheid is. 't Is waar, die beweert, het Vlaamsch lezen verleerd te hebben, sedert hij zich aan het Fransch heeft begeben.'

Ik sprak haar insgelijks van het schrijven en rekenen. Zij was als in den derden hemel verrukt, en kon bijna geene woorden vinden, om hare vreugdevolle verrassing uit te drukken.

'En nu, wat gaan wij nu doen?' vroeg zij, na mij nogmaals hare blijdschap en verwondering te hebben betuigd.

'Nu,' zegde ik 'weet ik wat mij verder te doen staat. Vooreerst monster ik voor de volgende reize niet.'

'Gij monstert niet?'

'Neen. Van morgen af doe ik mij opschrijven en ga de lessen volgen in de navigatieschool. Ik heb nog wat geld overgehouden van mijne voorlaatste reize, hetwelk gevoegd bij hetgene deze laatste reis mij heeft opgebracht, een rond sommetje maakt, dat mij ligt zal toelaten een maand of tien, mogelijk wel een vol jaar te leven, zonder mij over iets anders dan het leeren te bekommeren. In dien tijd zal ik al iets weten. De rest zal ik bijleeren, nadat ik weêr eene reis gedaan en wat geld verdiend heb. Aan mij zal het niet liggen, zoo ik niet eerlang mijn examen afleg.'

KAAT noemde mijn voornemen uitmuntend. Zij spoorde mij aan er niet op te slapen en werkelijk reeds den volgenden dag te beginnen. Iets waarin zij mij niet teenemaal konde gelijk geven, was mijn besluit aan ROZEKEN en PASMANS van niets te spreken vóór dat ik de proef voor het stuurmanschap had doorgestaan.

‘Maar, jongen-lief!’ sprak zij, ‘dat gaat nog zoo lang duren.’

‘Dat heeft geen nood.’

‘Hoe, dat heeft geen nood! Maar gij weet dan niet wat die professors van de navigatieschool de jongens allemaal doen leeren? 't Is schroomelijk. Mijn SUS zaliger heeft er mij dikwijls van verteld; want hij had, och arme! ook de lessen gevolgd. Ik heb al die *stadhuiswoorden*¹⁾ en die vreemde namen niet kunnen onthouden, dat begrijpt gij wel; doch ik weet, dat ik het kippenvleesch kreeg, toen hij er mij van sprak. Verbeeld u dat ze in de school het binnenste van de maan en de zon uitleggen, als of het niets ware. Gij moet er op landkaarten studeren, zoo groot als mijn winkel. En dan de *jometterie*..... Dat is nog iets, om stuipen van te krijgen. Dien naam heb ik onthouden, wijl SUS hem gedurig in den mond had en hem mij honderde malen heeft herhaald, Daarmede leeren ze u, hoeveel passen gij van den wal zijt, als gij nog mijlen ver in zee zeilt. Als ik zeg, het heeft wat te beduiden; 't is om de haren te berge te doen rijzen. En zeggen, dat mijn ongelukkige SUS dat alles geleerd had, en dat het den sukkel tot zoo weinig heeft gediend.....’

Zij wischte een traan uit haar oog met den tip van haren voorschoot.

Ik stelde haar gerust. Ik zegde, hoe ik, binnen den tijd van drie maanden had leeren lezen, schrijven en rekenen, wat zeker wel het moeilijkste voor mij en op mijne jaren

1) Groote woorden.

wezen moest, en hoe ik de hoop, nog meer, de overtuiging had, dat ik spoediger en beter alles zoude vatten dan een ander, wien zulke goede redens niet aanspoorden, om gaauw te leeren. Ik beloofde haar eindelijk mijn examen te *passeren* lang vóór dat mijn geld op was. Die belofte stelde haar te vreden en zij aarzelde niet langer mijn besluit goed te keuren. Dit besluit was voor mij eene soort van punt van eer. Ik had zoo lang gewacht om mijne liefde te verklaren, en nu wilde ik wachten tot het einde toe, dat is tot ik het regt zoude hebben even goed als een ander om een deftig burgermeisje te vrijen, die meer geld had dan ik, doch misschien niet meer geleerdheid, en aan wie ik in allen gevalle een *ordentelijk* bestaan konde bieden. Ik zal bekennen, indien men wil, dat het gedrag van ROZEKEN een uur vroeger veel bijdroeg om mij te doen geduld nemen en mij den moed tot dit besluit te geven. Ik gevoelde dat ik het engelachtige kind niet onverschillig was, alhoewel zij mij geen woord van liefde had gezegd, zoomin als ik mij verstout had haar een te zeggen.

Vooralleer mij uit de woning van KAAT te verwijderen, herinnerde ik haar de woorden, die zij vóór mijn vertrek had gesproken, toen zij beloofde mij iets te zeggen, dat mij zeer blijde zoude maken.

Zij lachte dat het schaterde.

‘Hij heeft het niet vergeten!’ riep zij vrolijk. ‘Welnu, ik ook wil mijne belofte nakomen. Ziehier wat ik u te zeggen had: Studeer braaf, leer wel, passeer uw examen als stuurman, en, zoo waar als ik KAAT VAN DEN BRANDE

heet, er zal iemand in onze familie den naam van *vrouw SAVOIR* dragen.’

Ik wist genoeg. Des anderdaags liet ik mij voor de zeevaartschool opschrijven, waarvan de lessen eerstdaags op nieuws zouden beginnen. In den loop der week ving ik aan de koersen in het lokaal boven de Beurs te volgen.

XI.**Veel moeite en weinig voortgang. - Historie van Jaak Vermond en Martha van Bladel.**

Spoedig werd ik echter gewaar, dat KAAAT VAN DEN BRANDE groot gelijk had, niet zoo ligt om te springen met de moeilijkheden, welke ik voortaan zoude moeten overwinnen en schier zonder zwaarigheid hoopte te boven te komen. Na de lessen van de navigatieschool gedurende meer dan eene maand te hebben bijgewoond, zag ik mij verplicht te bekennen, dat die moeilijkheden zeer groot waren, nog grooter vooral dan ik mij had ingebeeld. En hoe zoude het anders hebben kunnen wezen? Bij de gewone hinderpalen, die altoos de studie biedt van vakken, welker eerste beginselen men niet kent, kwamen zich andere voegen, die enkel het gevolg waren van de geringe kennissen, waarmede ik in de school was gekomen. De jonge lieden mijne medeleerlingen wisten allen iets of wat van geschiedenis, aardrijkskunde, stekunst en andere wetenschappen, waar-

van men ons de grondslagen onderwees, terwijl ik dezelve niet eens bij name kende. Zulks maakte, dat ik zeer veel moeite had om de lessen te verstaan, en dat hetgene slechts kinderspel was voor de meesten hunner, voor mij wezenlijk reuzenwerk mögt heeten.

Gelijk het altoos gaat, wanneer iets, dat men zich zeer gemakkelijk voorstelde, onverwachte zwarigheden oplevert, verloor ik al seffens veel van mijn zelfvertrouwen en zag mijn toestand zwarter dan hij werkelijk was. Wel poogde ik mij tegen de hinderpalen te verzetten en ze door hardnekkigen arbeid te bestrijden, doch het gelukte mij slechts ten deele. En dan, de professors konden niet om mij alleen hunnen gang vertragen en de overige leerlingen doen lijden door mijne onwetendheid, door mijn gemis aan voorbereidende studiën. Ze konden het te minder, daar ik bijna alleen van geheel de klas maar strompelend hen volgde. Zij stoorden zich dus niet aan mij, en gingen voort, alle dagen voort, en alle dagen ook had ik meerder moeite om hen bij te houden, hen te verstaan en het werk te maken, dat zij ons naar huis medegaven. Ik had al wel mijne lessen dag en nacht te studeren, te slaven als een lastdier; ik konde niet op de hoogte geraken. Zulks bedroefde mij uitermate. Ik was ongelukkig en dorst het aan niemand zeggen, zelfs niet aan KAAT, wyl ik bij haar den grootspreker had *uitgehangen*, en zelfs een weinig met haar had den spot gedreven, toen zij mij van de moeilijkheden sprak, welke ik op mijne baan zoude ontmoeten.

Zekeren dag nogtans, trok ik mijne *stoute schoenen* aan en begaf mij tot haar, met het vaste besluit haar alles uit

te leggen, haar mijn hart te openen en raad te vragen. In de geestesstemming, waarin ik verkeerde, zoude het mij weinig moeite gekost hebben, de navigatieschool, de studie, ja zelfs ROZEKEN - ik meende het - voor eeuwig vaarwel te zeggen. KAAT hoorde mij stilzwijgend aan. Toen ik alles had uitgelegd, verweet zij mij eerst mijn gebrek aan geduld en moed, en maakte mij beschaamd over mijne kleinhartigheid. Daarna voorspelde zij mij, dat van lieverlede de zwaarigheden en de hinderpalen, die mij thans als onverwinnelijk voorkwamen en mij danig afschrikten, zouden verminderen, om eindelijk geheel te verdwijnen. De groote zaak was: de hoop niet op te geven, en *kop te houden*¹⁾. En daar ik niet teenemaal overtuigd scheen van den goeden uitslag, en mij integendeel kleinmoediger toonde naarmate zij meer haar best deed om mij een riem onder het hart te steken, besloot zij tot ernstiger middels hare toevlugt te nemen:

‘Maar, ongelukkige,’ sprak zij, ‘gij bemint dan mijn nichtje niet zoo zeer, als 't u wel beliefdde het mij wijs te maken?’

‘Ik!.... Hoe kunt gij dat zeggen!.... Ik zoude voor haar door het vuur loopen. Ik zoude tot het einde der wereld kunnen stevenen om haar te zien grimlagchen. Ik voele mij in staat jaren lang op zee te zwalpen, zonder eene enkele maal in de haven terug te keeren, alleen maar om harer waardig te worden.’

‘Woorden, niets dan woorden! Gij zijt niet eens in staat de lessen gedurende één jaar te volgen.’

1) Kop houden is zooveel als moed houden.

‘Ja, dat is ook oneindig moeilijker dan al wat ik u daar aanhaalde....’

‘Moeilijker! Zie, JAN! gij doet mij pijn. Ik meende dat gij een man waart, en ik ondervind dat gij maar een kind zijt, een groot kind, onbekwaam tot volharding.’

‘O zoo er slechts volharding behoefde....’

‘Er hoeft niet meer.... SUS heeft het mij dikwijls herhaald; want hij ook had in den beginne veel moeite gehad om de professors bij te houden, ofschoon hij van jongs af had schole gegaan.... En dan, gij bedriegt u grootelijks, zoo gij denkt de eenigste te wezen, wien het zoo vergaat in dergelijke omstandigheden.... die zich in dien toestand heeft bevonden met weinig kans van welslagen, zie!...’

Zij vatte mij bij de hand, bragt mij voor de schouw van hare woonkamer, en mij een portret toonende, dat ik verscheidene reizen had gezien, zonder er veel acht op te geven - het verbeeldde een blonden mijnheer, met zeer roode wangen, rosse bakkebaarden, en een hemelsblauwe ondervest -

‘Ziet gij dat?’ vroeg zij.

‘Dat... Wat is dat?’

‘Een portret, het portret van SUS. Vindt gij niet dat het u lijkt?’

‘Inderdaad.’

Om de waarheid te zeggen, ik vond dat er iets van mijne wezenstrekken in de beeldtenis was.

‘Weet gij wie het heeft gemaakt?’ ging zij voort.

‘Wie?’

‘Kent gij JAAK VERMOND, den rijken gevel- en meubelschildersbaas, op den hoek van het Falkonsplein?’

‘Of ik! Hij is het, die onlangs den spiegel van de *Johanna* heeft geschilderd: het wapen van de stad op rooden grond met gouden versierselen afgezet.’

‘Gij kunt er bijvoegen, dat hij de schoone gouden engeltjes heeft geschilderd op de toonbank van PASMANS, een uitmuntend werk, door elkeen bewonderd, en dat een Amerikaansch kapitein laatst wilde koopen, om er zijne kajuit mede te versieren. - Welnu, het is die JAAK VERMOND, welke dit portret heeft gemaakt.... Ik wil u zeggen hoe. Zit neder.’

Ik zat neder en zij vertelde:

‘Het was in.... Ik herinner mij het jaar niet meer, doch dat doet niets ter zake. JAAK was jong: hij had uwen ouderdom. Hij was smid van zijnen stiel, won een tamelijk goed daggeld, en onderhield daarmede zijne oude moeder, het goede NELLEKEN MOERMANS, de Heer hebbe hare lieve ziel; zij is nu zes maanden overleden. Daar verliefde JAAK zekeren dag op MARTHA, de dochter van VAN BLADEL, een lief kind van twintig jaren, met zwart haar en bruine oogen: zij wordt thans oud, doch ik zie haar nog met haar wezen zoo blozend als eene pioen, hare breede schouders, hare middel zoo dun dat men ze gemakkelijk met beide handen zou hebben kunnen omspannen, en haar rooskleurig *guingangen* kleeft met blaauw *ceintuur*: zij was geweldig schoon. Om kort te gaan, JAAK verliefde op haar. Zij, van haren kant, hem dagelijks voorbij hare woning ziende komen, als hij zich naar de smis begaf, had spoedig bemerkt, dat onder de dikke laag stof en roet, die gewoonlijk de handen en het gezicht van JAAK bedekte, en onder zijn vuil en ver-

sleten alledaagsch pak een zeer *knappe* jongen stak, die des Zondags eensklaps bijna in een mijnheer veranderde, wanneer hij geschoren, gewasschen en netjes gekleed was. Ook toen hij zich verstoutte haar eerst bedeesd, en later grimlachend en eene rei blanke tanden te midden van zijn zwart gekleurd wezen toonend, te groeten, en eindelijk het bestond haar op de vriendelijkste wijze het woord toe te sturen, toen kreeg zij hem op hare beurt lief, aarzelde niet het hem te bekennen en zich bereid te verklaren zijne vrouw te worden, van 't oogenblik dat het hem zoude believen haren vader aan te spreken.

Ongelukkig was de oude VAN BLADEL niet genegen in de voorliefde te deelen van MARTHA voor den eerlijken JAAK VERMOND. Hij was gevel- en meubelschildersbaas, hield op den Grooten Dries¹⁾ een verw- en borstelwinkel, had voor zijne deur een paar planken staan beschilderd met al de kleuren des regenboogs, en toonde zich heel fier op zijn beroep. Hij leverde aan *artisten*, aan fijnschilders penseelen en verwblaasjes, en dat maakte hem zeer hoogmoedig. Het ambacht van smid boezemde hem niet het minste ontzag in: hij beweerde dat het een te vuile en gansch niet deftige stiel was. Ook weigerde hij vlak af, toen JAAK hem om de hand zijner dochter dorst verzoeken. En nogtans had de brave jongen zich zoo schoon mogelijk aangekleed - het was op een Zondag na den noen, dat hij zijne vraag deed - en niemand zoude, hem zoo fraai *aangetakeld* ziende, gezegd

1) *Dries* is bij KILIAEN eene *weide*. De *Groote* en de *Kleine Dries* zijn twee Antwerpsche straten.

hebben, dat hij een arme smidsgast konde wezen. Dit alles kon echter VAN BLADEL niet vermurwen. Hij ook zag JAAK in de week dikwijls voorbijkomen, en de herinnering aan de *werkdaagsche* kleederen van den jongen smid deed den gunstigen indruk te niet, welken dezès fraai uiterlijk en net *Zondagsch* habijt op den vader der welbeminde hadden moeten maken.

De twee gelieven bedroefden zich totter dood. MARTHA poogde te vergeefs den oude tot betere gevoelens over te halen. Hij bleef stijf op zijn stuk staan. JAAK was radeloos. Hij wist niet meer tot welk middel zijne toevlugt te nemen en werd zoo mager *als eene graat*. Eens, dat hij over de Handschoenmarkt ging, en de pomp van QUINTEN METZIJS, misschien voor de honderdste maal, bewonderde, kreeg hij schielijk eene gedachte, welke hij zich haastte MARTHA mede te deelen. Gij zult zeker wel weten, JAN! dat QUINTEN METZIJS insgelijks een bekwame smid was, die, ik geloof, vóór vele honderden jaren leefde. Hij is het, die de schoone pomp over den grooten ingang der O.L. Vrouwe Kerk gemaakt heeft, met een hamer als eenigste werktuig en zonder het behulp van de vijl, naar men zegt. Hij ook beminde de dochter van een Antwerpschen schilder, een fjnschilder nog al, wiens naam mij thans ontschiet, en die weigerde hem deze tot vrouw te geven, juist om dezelfde reden, welke VAN BLADEL noopte zich tegen het huwelijk van JAAK met MARTHA te verzetten. QUINTEN METZIJS, die een kunstenaar was in zijn vak, een kunstenaar in het smeden, nam spoedig een stout besluit. Hij gaf den bras van aambeeld en smis, en ging de schilderkunst studeren, te Parijs

of te Rome, ik wil er af zijn. Toen hij te Antwerpen terugkwam, kende hij het schilderen op zijn duimpje, en wel zoodanig op zijn duimpje, dat hij gemakkelijk den vader van zijn meisje hadde kunnen les geven. Ook was deze seffens bereid om hem de hand zijner dochter te schenken, uit vreeze dat de jonge snaak hem eerlang al zijne klanten zoude hebben afgewonnen.

Maar de gedachte van JAAK, zult gij mij zeggen? Ziehier wat zij beduidde: hij wilde doen gelijk QUINTEN METZIJS. Waarom niet? Vermits de vader van MARTHA, die maar kladschilder was, zich durfde eierzuchtig toonen, mogt hij, JAAK, ofschoon hij juist den naam van kunstsmid niet verdiende, toch ook wel een luttel eierzuchtig zijn, en op zijne beurt zijn geluk in de kunst beproeven. MARTHA was ook van dit gevoelen. JAAK liet zich voor de akademie opschrijven, en begon de teekenlessen te volgen. In den beginne vonden zijne gezellen, de hoefsmeden en slotmakers, dat zeer dom en ontzagen zich niet met hem te spotten. ‘Waartoe zoude hem dat dienen? Het zoudé hem zijn werk doen verwaarloozen’, en andere onnoozele dingen meer. JAAK liet hen zeggen en bleef naar de akademie gaan, oogen, neuzen, ooren, bladeren, vruchten, loof en sieraden teekenen. In den dag werkte hij als gewoonlijk en studeerde des avonds, en dikwijls een groot deel van den nacht. Eer het jaar ten einde was, had hij vorderingen genoeg in het teekenen gemaakt om de smis te kunnen vaarwel zeggen en als *halve gast*¹⁾ bij een der befaamde gevelschilders van de stad te

1) Aankomend werkman.

gaan arbeiden. Zes maanden later was hij *volle gast*¹⁾ en won een hooger dagloon dan in de smederij. Eenigen tijd daarna verliet hij Antwerpen, om zich verder in een der beste werkhuizen van Brussel te gaan bekwamen.

Er verliep meer dan een jaar, zonder dat men nog van hem hoorde spreken. VAN BLADEL wreef reeds zijne handen en dacht voor altoos van hem ontslagen te wezen. Dit was hem te aangenamer, daar zijne dochter de afwezigheid van den voormaligen smid niet te zeer scheen te betreuren. Arme VAN BLADEL! Hij wist niet, dat zij zeer dikmaals de moeder van JAAK ging bezoeken, die regulier alle veertien dagen een brief met geld van haren jongen ontving. De oogenschijnlijke gelatenheid van MARTHA was enkel het gevolg van de drukke briefwisseling welke zij met haren minnaar voerde, en indien zij haren vader van dezen niet meer sprak, dan kwam het daarbij dat zij hem dagelijks te Antwerpen terug verwachtte.

JAAK keerde weder. Hij aarzelde niet zich op nieuws bij VAN BLADEL aan te bieden, die hem naauwelijks konde herkennen, zoozeer was hij veranderd, in zijn voordeel. In zijn uiterlijk was geen spoor van zijn vroeger ambacht te bespeuren: hij droeg een baard en zelfs knevels, lang haar en een hoed met breede randen.

Vader VAN BLADEL! sprak hij bij het binnentreden, ‘gij hebt mij voor drie jaar uwe dochter geweigerd, omdat ik slechts een arme smid was. Thans ben ik schilder zoo

1) Volleerd werkman.

als gij en zelfs *decorateur*. Zult gij ze mij nog langer weigeren?’

‘Die aanvang verstoorde den vader van MARTHA bijna evenzeer als de vroegere afvraag. De vaste toon, waarop JAAK sprak, misschien zonder het zelf te weten, en wijl hij zijne eigen waarde gevoelde, mishaagde den ouden gevelschilder grootelijks. Hij meende er het bewijs van eenen onmatigen overmoed in te vinden, en zegde tot zich zelve' dat de jongeling zich als een soort van feniks, van RUBENS aanstelde, en niet lang zoude wachten de bekwaamheden van hem, VAN BLADEL, zeer gering te schatten. Ook antwoordde hij droog weg:

Ik zal ze u niet langer weigeren, indien gij het mij kunt bewijzen; doch.....’

‘Doch.....?’

‘Ik moet u verwittigen, jong mensch, dat ik mij niet ligt laat *ooren aannaaijen*¹⁾. Het is niet genoeg, dat men den gevel van een gebouw netjes wete in de verw te zetten, de kleur der deuren en vensters wel te kiezen, den gang of den *inkoom*²⁾ van een burgerhuis ordentelijk te schilderen. Om den naam van meubelschilder te verdienen, hoeft er meer. Het eikenhout, het mahoniehout, en den palissander, het marmer, het graniet, ziedaar wat men zoo natuurlijk moet kunnen nabootsen, dat het den toeschouwer bedriegt. En dan het ingelegd vloerwerk, de vergulde en verzilverde sieraden, de bloemen en de figuren..... Hebt gij de figuren geleerd, jongman?’

1) Verschalken.

2) Ingang.

‘Een beetje,’ antwoordde JAAK grimlagchend.

‘t Is dat alles wat VAN BLADEL daar opsomde, het *abc* was van den stiel voor JAAK ten minste, die van Brussel kwam, alwaar hij verscheidene maanden aan de versiering had gewerkt van een der voornaamste *hôtels* van de Koningstraat, en zoo vele bloemen, sieraden, figuren zelfs had geschilderd, dat zulks hem het gemakkelijkste ding van de wereld scheen. Dan de vader van MARTHA, die hem niet had zien grimlagchen, legde zijn *een beetje* verkeerd uit. Hij meende in dit antwoord een bewijs van onkunde te zien en onbekwaamheid.

Een beetje, sprak hij, ‘dat is niet genoeg. Geloof mij, die dingen moeten grondig bestudeerd worden.’

‘Ik heb ze grondig bestudeerd,’ hernam JAAK, ‘en als ik zeg *een beetje*, dat is maar bij manier van spreken: het beteekent *heel veel*.’

VAN BLADEL schudde het hoofd.

‘*Zeggen* is niets,’ sprak hij nog; ‘men moet kunnen *doen*. Laat zien, wat kent gij van de figuren? Want 't is niet voldoende een min of meer Parijzisch kostuum te dragen’ - en hij wierp een bijna minachtenden blik op den baard, het lang haar en den breedgeranden hoed van JAAK - ‘daar steekt geen talent in. Welke soort van figuren hebt gij geleerd?’

‘Alle soorten.’

‘Alle! Dat is veel. Kent gij de engelenkopjes?’

De gewezen smid grimlagchte nogmaals medelijdig. Hij beantwoordde die vraag met eene andere:

‘Wilt gij dat ik uw of MARTHA's portret schildere?’

‘VAN BLADEL *verschrok*. Hij sprong op, als of hij eene slang hadde vertrap. Portretten schilderen was de droom geweest van gansch zijn leven. Ofschoon hij het zeer dikwijls had beproefd, en dat meest al zijne vrienden en kennissen voor hem hadden gezeten, zoo was het hem nooit gelukt een gelijkend afbeeldsel te maken. Zelfs indien hij de voorzorg niet hadde genomen den naam van den uitgeschilderden persoon van onder op zijne portretten te zetten, zoude men dien persoon zelden hebben kunnen herkennen. En daar stelde een kerel, dien hij niet het minste achtte, dien hij zelfs als zijn persoonlijken vijand beschouwde, hem voor, zijn of zijner dochters afbeeldsel te maken. Hij meende in het voorstel eene bloedige spotternij te zien.

Van die spotternijen niet!’ riep hij. ‘Gij vergeet tot wien gij spreekt, jongman!’

‘In het geheel niet, en daar ik zie dat gij niet geneigd schijnt u door mij te laten conterfijten, zoo loop ik een mijner vrienden halen, die mij zal tot model dienen. Maak intusschen alles gereed. Ik ben in een ommezien terug.’

JAAK kwam SUS halen, die juist sedert eenige dagen te Antwerpen was aangekomen, en zich bij ons, op het Falkonsplein, bevond. In twee woorden legde hij hem alles uit. Gij moet weten, dat zij van jongs af goede vrienden geweest waren, en dat JAAK bij zijn vertrek naar de hoofdstad aan *den mijnen*¹⁾ had beloofd, hem onmiddellijk na zijne terugkomst uit te schilderen. SUS begaf zich dus met zijnen vriend naar VAN BLADEL'S en *poseerde*, gelijk de ar-

1) Aan mijnen vrijer.

tisten het noemen. JAAK tijde aan het werk, en na weinige uren was het portret geheel voltooid, dat gij daar ziet, en dat verschrikkelijk geleeek: het had maar te spreken. JAAK heeft alleen later de ondervest veranderd, wijl SUS den tijd niet had gehad naar huis te gaan, om er eene hemelsblauwe aan te doen, waarvan hij bijzonder hield.

‘Na dit bewijs van talent, meent gij misschien, dat vader VAN BLADEL zich tevreden toonde en seffens in het huwelijk toestemde? Wel verre van daar. Dit talent niet meer kunnende loochenen, zocht hij JAAK een ganschen hoop nesten, bewerende dat deze te veel kon voor een eenvoudigen meubelschilder en te weinig voor een artist. Hij vitte op des jongens kleedsel, maakte aanmerkingen op zijn baard, zijn lang haar, en wat weet ik al. Kortom bij weigerde meer dan ooit zijne toestemming onder een boel nietsbeteekenende voorwendsels, de eene meer belagchelijk dan de andere. De zaak was, dat hij slechts ééne reden had om zich tegen de echtvereening der jonge lieden te verzetten: hij was ijverzuchtig geworden op den minnaar zijner dochter, op den kerel, dien hij een smid gekend had, wiens stiel hij had misprezen, en die thans veel bekwamer was in het vak der schilderkunst dan hij zelf. Die koppigheid ziende, zegde JAAK, dat met menschen, die hoorende doof zijn, niet veel is aan te vangen, en besloot andere middels in het werk te stellen, om den oude reden te doen verstaan. Hij vestigde zich als meester gevel- en meubelschilder op den Grooten Dries, niet verre van VAN BLADEL'S woning. Zulks liet niet na dezen een weinig te verontrusten. Het verontrustte hem nog oneindig meer, toen hij den

nieuwen verwwinkel dagelijks meer zag bezoeken en JAAK meer werk krijgen dan hij konde afdoen. Zelfs waren er van zijne klanten, die hem verlieten om den jongen baas *den penning te gunnen*. O, toen werd de oude zoo bevreesd, dat hij 't niet langer kon volhouden. Hij maakte van den nood eene deugd, erkende de grootere bekwaamheid van JAAK, en liet hem zeggen, dat zijn aanzoek zeker niet meer zoude worden afgeslagen, indien de jongman hetzelfde wilde vernieuwen. De gewezen smid vernieuwde zijn aanzoek. Er waren menschen, die zijne handelwijs afkeurden, en beweerden dat hij VAN BLADEL had moeten dwingen hem zelf de hand zijner dochter te komen aanbieden; doch JAAK was van een ander gevoelen. Hij beminde MARTHA en stak het niet onder stoelen noch banken. Het was voor haar, voor haar alleen, dat hij van stiel was veranderd en een winkel had opgezet. Hij vond er dus geene zwarigheid in haar nogmaals aan haar vader te vragen. Hij verkreeg hare hand en leefde gelukkig met haar en den oude, met wien hij zich *associeerde*.

Zoo luidde de historie welke KAAT VAN DEN BRANDE mij vertelde. Die historie deed mij goed. Zij gaf mij stof tot nadenken. Als ik het ding op den keper beschouwde, moest ik bekennen, dat JAAK VERMOND zich in een hagchelijker toestand had bevonden dan den mijnen, en grootere hinderpalen had moeten overwinnen dan ik. Want hij was niet *op* het schilderen, en ik, die mijnen weg in de zeevaart wilde maken, ik was sedert lange jaren matroos. Het gevolg was, dat ik op nieuw moed vatte en besloot mijne pogingen te verdubbelen en mij zoo volhardend te toonen als KAAT het

verlangde. En ik bevond mij wel bij dit besluit. Weldra bood de studie mij minder moeilijkheden, begon ik de uitleggingen en verklaringen der meesters beter te verstaan. Vóór het einde der tweede maand, was ik op de hoogte van het onderwijs, begreep alles zoo goed als de beste, en verwonderde mij er ooit te hebben kunnen aan denken van de uitvoering eens ontwerps af te zien, welks verwezenlijking alleen mijne historie met juffer PASMANS tot eene ontkenning konde brengen zoo gelukkig als die der vrijadje van JAAK VERMOND. met MARTHA VAN BLADEL.

XII.**Toestand van Flip en Mie Offermans. - Kapitein Dele bemoeit zich met hunne vrijaadje. - Flip verlaat de Johanna en gaat in een logement wonen.**

Doch het wordt tijd dat ik mij wat meer bezig houde met FLIP en MIE OFFERMANS, die ik, door het verhaal van mijne eigene lotgevallen, een weinig heb uit het oog verloren.

In *het Zeemans Welvaren* was de toestand sedert onze laatste reis geen *haar* beter geworden. Nog dagelijks was het *er op* tusschen vader en zoon, liepen zij stom tegen elkaâr of wisselden harde woorden. Moeder KEUSTERS had er zeer veel verdriet aan. Zij werd mager, verloor hare gezonde kleur en had de oogen rood, als iemand die niet doet dan weenen. Meer dan eens klaagde zij in vertrouwen aan mijne huisbazin en verklaarde, dat zij niet lang alzoo konde leven, dat zij onder hare droefheid zoude bezwijken, in-

dien de beide wezens, die haar zoo dierbaar waren, niet eindigden met malkander beter te verstaan; kortom, dat zij er van zoude *in haren put geraken*¹⁾.

Wat MIE OFFERMANS betreft, die jongheid had niet veel meer reden van zich te verblijden. Vooreerst wist zij wat FLIP in zijn huis voor haar te lijden had en hoe ongunstig zijn vader over haar dacht. Zij deed al wat zij kon, om haren minnaar te troosten. Zij had zelfs den moed hem aan te raden van haar af te zien en zich aan den wil zijner ouders te onderwerpen. De tranen, welke zij in zijn afzijn vergoot, bij het denkbeeld alleen, dat hij haren raad zoude kunnen volgen, getuigden van de grootheid harer zelfopoffering bij het geven van dezen. En nogtans nam FLIP dien raad heel verkeerd op en schreef hem aan beweegredenen toe, die verre van hare bedoelingen waren. Hij meende, dat de hindernissen, welke hunne verkeerung ontmoette, MIE begonnen te vervelen en af te schrikken; dat zij 't verlies van hare vrijheid betreurde; wat weet ik, dat zij de pogingen van den koopmanszoon, van wien ik vroeger sprak, met meer welgevallen naging en niet beter vroeg dan van hem, FLIP, ontslagen te zijn, om met den jongen heer nadere kennis te maken.

Dat was onregtvaardig van wege FLIP, schreeuwend onregtvaardig; het was zelfs belagchelijk. MIE beminde hem zoo opregt als een meisje beminnen kan, en meer dan hij misschien verdiende. Haar raad had alleen ten doel zijn geluk te bevorderen, al moest het haar zelve in het onge-

1) Dat zij het zoude besterven.

luk storten. FLIP begreep dat niet, kon het niet begrijpen. ROZEKEN heeft mij sedert uitgelegd hoe het kwam. Naar zij beweert, - en ik geloof dat zij gelijk heeft, - is er in de liefde van een meisje voor haren minnaar iets veel regtzinnigers, veel onbaatzuchtigers, dan in die van een jongen voor zijne beminde. Van daar dat de vrouwen, zegt zij, over het algemeen beter beminnen dan de mannen en tot grootere opofferingen in staat zijn. Wat MIE FLIP aanraadde, was de grootste opoffering, welke een meisje kan doen, namelijk die van den man af te zien, wiens liefde alleen haar gelukkig maakt, en dien zij nogtans, door overmaat van liefde, nog liever met eene andere zoude zien trouwen, indien zij de overtuiging had, dat hij dan min verdriet, min kwellingen zal hebben, dat hij dan min ongelukkig zal wezen. Doch de stuurman begreep het anders en, gelijk ik zeg, moest het anders begrijpen, indien men de juistheid van ROZEKENS redenering aanneemt. Hij zag in den raad van MIE enkel den wensch van hem en zijne verkeering af te zien. Zulks verwekte tusschen hem en haar tooneelen niet veel aangenamer dan die in *het Zeemans Welvaren*. Dezelve eindigden natuurlijk beter, daar de gelieven, na een poosje tegen elkaar gepruild, en met mekaar gekibbeld te hebben, ten slotte tot eene verzoening kwamen, waarbij *ik bemin u* en *gij ziet mij gaarne* hunne gewone rol speelden, en zij hunne wederzijdsche genegenheid nog merkelyk vergroot gevoelden. Nogtans waren dergelyke tooneelen, gevoegd bij al datgene wat FLIP in zijn huis had uit te staan, niet geschikt om zijn leed te verzachten, en meer dan eens, na zulk eene kibbelarij met MIE, kwam hij zich bij mij bit-

ter beklagen over zijn deerniswaardig lot, en zitten weenen als eene MAGDALENA.

Er moest aan dat alles een einde komen, dat was zeker. Zoowel FLIP, als MIE, als ik, als al degenen die met de zaak bekend waren, gevoelden het. Het ergste was, dat wij tevens gevoelden, hoe dit einde niet troostend konde wezen. En inderdaad, troostend was het niet, gelijk gij zult gaan hooren.

FLIP had, zoo als gij wel kunt denken, en zoo als zeer natuurlijk was, veel ontzag voor onzen kapitein. DELE was niet alleen een braaf bevelhebber, maar daarbij nog een verstandig mensch, vol ervaring. Wij allen, FLIP de eerste, luisterden naar hem als naar een orakel, wanneer hij, buiten de dienst, over de wereld en de menschen sprak, wat echter zelden gebeurde. Dat wist vader KEUSTERS en hij besloot er profijt uit te trekken, om den stijfkop van zijn zoon te breken. Zekeren dag, nadat hij met FLIP weêr harde woorden had gewisseld, begaf hij zich naar den kapitein, legde hem alles uit en *kloeg steenen uit den grond*¹⁾. Hij schilderde hem MIE af, niet zoo als zij was, maar zoo als hij ze zich voorstelde, en beschuldigde haar, het ongeluk te zijn van hem, zijne vrouw en zijn kind.

Kapitein DELE was wel een verstandig mensch, vol ondervinding en levenswijsheid; doch van liefde of vrijerij kende hij nietmetal. Ik wil niet zeggen, dat hij er nooit iets van had gekend en nooit was verliefd geweest. Gelijk KAAT VAN DEN BRANDE te regt zegde, is de liefde iets,

1) Klaagde zeer bitter.

waaraan wij allen vroeg of laat tol moeten betalen, een steen, waaraan wij ons allen eens stooten. Doch de kapitein was een zestiger, en had dus, indien hij ooit den toestand van twee minnenden had kunnen begrijpen, ruim tijd gehad, om het te verleeren. Hij beloofde aan KEUSTERS, FLIP eens goed onder handen te nemen, hem eens duchtig het hoofd te wasschen. Hij maakte zich sterk - ja, hij kende zijnen invloed op den stuurman - hem te doen blozen over zijne dwaze liefde voor een meisje, die zijns onwaardig was. Hij versprak eindelijk hem die liefde zoo wel uit de hersens te praten, dat er geen spoor van zoude overblijven, en rust en vrede in het *Zeemans Welvaren* zouden hersteld worden, net alsof vader en zoon nooit de minste ruzie met elkaâr hadden gehad.

Had de goede man geweten, hoe alles in den haak zat, hij zoude waarschijnlijk er niet zoo ligt over gedacht en gesproken hebben; hij had misschien zich zoo verre niet gewaagd, uit vreeze zijne handen te verbranden. Maar dat wist hij niet. KEUSTERS had hem alles uit zijn oogpunt doen zien, en daar hij zelf dwaalde, moest de kapitein insgelijks in doling geraken. Met al zijne menschenkennis sloeg deze dus deerlijk den bal mis. Hij haastte zich den stuurman tē ontbieden. Deze ging. Er moest een paar dagen later gemonsterd worden, en FLIP veronderstelde dat DELE hem eenvoudig over 't een en 't ander desbetreffende wilde spreken. Thans kwam *de kat op de koorde*¹⁾. De kapitein ging den stuurman tamelijk ruw te lijve. Te vergeefs wilde

1) De zaak kwam op het tapijt.

deze op zijne beurt het geval uitleggen; DELE luisterde niet. Hij had zijn thema vooraf bereid en wilde van hetzelfde geen haarbreed afwijken. Hierdoor werd FLIP eindelijk boos. Hij voelde dat men hem en MIE onrecht deed, en dit was zeker niet geschikt om hem te overtuigen dat hij ongelijk had. Door wat hij des stuurmans domme hardnekkigheid noemde, verbitterd, viel DELE *op de kap*¹⁾ van het meisje. O, toen was het spel seffens verbruid! FLIP verklaarde zich bereid zijnen overste te gehoorzamen op het dek der *Johanna* en in alles wat de dienst aanging. In zake van liefde wilde hij echter volstrekt onafhankelijk blijven. Het gesprek nam eene onaangename wending; het eene woord bragt het andere in, en bij slot van rekening, riep FLIP, dat hij niet langer op de *Johanna* zoude varen, dat hij niet wilde monsteren, en naar een ander schip ging omzien. De kapitein bleef hem niets schuldig en zegde hem ronduit, dat hij kon naar den duivel loopen.

Het tooneel bij DELE werd door een ander van denzelfden aard opgevolgd in het *Zeemans Welvaren*. KEUSTERS, die van zijn bezoek bij den kapitein ten onrechte de beste uitwerkselen verwachtte, had de onvoorzigtigheid zijn jongen aan te pakken, zoodra deze te huis keerde. FLIP *schoot in zijnen haak*²⁾, daar hij thans vermoedde van waar de verwijten tegen hem en de kwaadsprekerij tegen MIE kwamen. Hij zegde aan zijnen vader wat hij den kapitein had verklaard en hoe hij met de *Johanna* zijne laatste reis had gedaan.

- 1) Op de rekening.
- 2) Werd gram.

KEUSTERS, in stede van te begrijpen dat alleen hij de eerste oorzaak was van het voorgevallene, of misschien juist wijl hij het begreep, liet zich op zijne beurt door gramschap vervoeren. De twist rees hooger en hooger, en werd heviger dan tot hiertoe nog was het geval geweest. De vader verweet den zoon, onder andere leelijke dingen, dat hij, in plaats van de steun te zijn van zijnen ouden dag, hem niets dan leed en hartzeer berokkende. Hij noemde hem ondankbaar kind, de schande van zijn gezin, en *den nagel van zijne doodkist*. Dit kon FLIP niet verkroppen. Hij heette zijn vader *keikop* en *bot verstand*. Het was slecht, ik weet het; doch men moet in aanmerking nemen, dat de stuurman meer dan gram was. Te vergeefs poogde moeder KEUSTERS beide tot bedaren te brengen; te vergeefs bezwoer zij haar man toegevender en haar zoon eerbiediger te zijn. Het was boter aan de galg gesmeerd, en zelfs hare tranen hielpen ditmaal niet. Wat verder zoude gebeurd zijn, vrees ik te veronderstellen. Alleen weet ik, dat KEUSTERS op den duur met een zwaren vloek, - en hij vloekte anders nooit, - aan FLIP zijn huis ontzei, en dat deze daarop antwoordde, dat hij niet langer met zijn vader onder hetzelfde dak wilde wonen. Hij liep de deur uit.

Misschien was het bij geen van beiden ernstig gemeend, toen zij zoo goddeloos, in de hitte van het krakeel, dergelijke verklaring aflegden. Vrouw KEUSTERS althans oordeelde er zoo over, en daar zij wel vermoeden kon, dat haar jongen bij mij was, kwam zij, één uur later, naar mijn logement, om hem aan te sporen terug te keeren. Ongelukkig was de stuurman nog te zeer verbitterd, en wilde van niets hooren.

Hij zegde voor zijne reden, dat zijn vader hem smadelijk had uit den huize gejaagd, en dat hij niet wilde terugkomen, zoolang deze hem niet van zelf riep. De arme moeder ging naar hare woon en zocht haar man tot de terugroeping te bewegen. KEUSTERS toonde zich even onhandelbaar. Hij eischte, dat de jongen hem zoude komen vergiffenis vragen. Hieraan viel niet te denken, vooral in dit oogenblik. Daarvan was de bazin overtuigd, en daarom besloot zij eenige dagen en met deze de gramschap der beide mannen te laten voorbijgaan. Hare hoop was dat de vader den zoon en de zoon den vader nog altoos te zeer liefhadden, om langer dan eene week van elkaâr verwijderd te kunnen blijven. Zij bevredigde zich dus met in stilte tranen te storten om de hardnekkigheid en het misverstand, welke haar van zooveel troost en vreugde, als zij altoos in het bezit van haar kind gesmaakt had en nog konde smaken, kwamen berooven.

In mijn logement was geen plaats te veel. Ten andere was het te dicht bij het *Zeemans Welvaren*. FLIP ging aan den Bassin in een *Boardinghouse* wonen, waar meest Amerikaansche kapiteins en stuurloû hunnen intrek namen. Voor de volgende reize met de *Johanna* monsterde hij niet, zoo min als ik. Voor mij had het zijne reden, welke de lezer kent. Ik ging kapitein DELE bedanken en hem mijn voornemen uit een zetten, dat hij niet genoeg konde prijzen. Hij bood mij zijne dienst aan, als hij mij later konde van nut wezen. Ik dankte hem hartelijk. Hij sprak niet van FLIP, ofschoon hij er misschien wel lust toe had; want zijn nieuwe stuurman scheen hem niet bijzonder te bevallen.

Kort daarop ging de *Johanna* onder zeil, zonder FLIP en

mij. Dit was, voor zooveel mij betreft, de eerste maal sedert ik mijne loopbaan als zeeman had begonnen. Ook kwamen al onze mannen, dat is die, met wie ik zoo lange jaren had gevaren, mij vaarwel zeggen. De jongens hadden inderdaad spijt mij aan land te moeten laten. Wat den nieuwen stuurman en den matroos aangaat, die in mijne plaats had gemonsterd, die kwamen niet. Waarom ook zouden zij gekomen zijn? Zij hadden niet, gelijk de anderen, jaren lang met mij geleefd, met mij alle gevaren, alle ontberingen, alle zelfopofferingen gedeeld; ze konden dus mij, zoomin als ik hun, na aan het hart liggen; zij konden dus niet van onze ploeg wezen.

XIII.**Flip is meer dan ooit ongelukkig. - Beth Schoonejans.**

Omtrent dien tijd werd mijn vriend FLIP al meer en meer ongelukkig. Dat hij uit zijn huis weg was, trok hij zich de eerste dagen, zoolang hij kwaad bleef, niet zeer aan. Hij beweerde integendeel, nooit zoo gerust, zoo tevreden te zijn geweest. Het was mogelijk: hij moest niemand rekening meer geven van zijn doen en laten. Hij kon MIE OFFERMANS zoo dikwijls bezoeken als het hem lustte, en dat het hem niet weinig lustte, zal men begrijpen. Hij was letterlijk uit haar huis, van hare kamer *niet meer te slaan*¹⁾, en bragt er gansche dagen door, de kwade tongen uit de buurt zegden zelfs nachten. De faam van MIE, die zij tot hertoe ongeschonden had weten te bewaren, leed er door, en meer dan eens hoorde ik in de Oudemanstraat, ik zoude haast zeggen in mijn logement, aanmerkingen maken, die

1) Niet meer weg te krijgen.

het meisje niet tot eer verstrekten. Ik deed wat ik kon, om de kwaadsprekers tot zwijgen te brengen; doch al gelukte dit mij, wanneer ik bij het gesprek aanwezig was, MIE was daarmede niet geholpen. Ik konde niet overal wezen, en eens dat ik den rug gekeerd had, gingen het gebabbel en gesnater op nieuws hunnen gang.

FLIP bleef niet lang zonder te vernemen wat men van hem en MIE zegde. Het gaf hem zeker geene stof tot genoegen. Wel hield hij het, zoo goed hij kon, voor zijn lief verborgen; doch het hielp niet altoos, en het meisje had er veel verdriet van. Nogtans stuurde zij hem nooit het minste verwijt toe, noch verzocht hem zijne bezoeken te staken. Zij beminde hem zoo zeer, dat zij zich het *sjouwelen*¹⁾ van de menschen getroostte, liever dan haren vrijer te bedroeven. Zij ontveinsde hem zelfs haar hartzeer, en nooit vernam hij de geringste klagt uit haren mond. Zij zoude echter met regt hem het grootste deel van haren kommer hebben kunnen toeschrijven, aangezien hij alleen en zijne te dikwijls herhaalde bezoeken de schuld waren, dat zij danig op de tong reed.

Na de eerste acht dagen was FLIP in zijn logement zoo wel niet meer te huis. Het *Boardinghouse* was een der beste aan den Bassin; doch hij was aan vele kleine zorgen en oplettendheden gewoon, welke hij van vreemde menschen niet konde verwachten en die men alleen bij zijne ouders vindt. Voor mij, die, sedert den dood van mijn moeitje, niet meer

1) *Sjouwelen* wordt alleen te Antwerpen gebezigd. Het is zooveel als *babbelen*.

wist wat het woord familie-leven beteekende, en onder vreemde oogen was opgegroeid, was dat niets. Ik had het bijna nooit anders gekend; maar voor hem, een eenig zoontje, wien vader en moeder gestaag naar de oogen hadden gezien, om zijne minste wenschen te voorkomen, dien zij, als een bedorven kind, hadden vertroeteld, wien zij nooit een kwaad woord hadden toegestuurd, en dien zij, tot aan zijne vrijaadje, als hunne oogappels hadden liefgehad, was dat heel iets anders. Dingen, welke ik niet zag, hinderden hem; kleinigheden, die mij niets schenen, ontstemden hem. Hadde hij zijn toestand kunnen verbeteren met van logement te veranderen, hij zoude het waarschijnlijk al gauw gedaan hebben; maar dat kon hij niet. Hij ware ligt nog erger gevallen. Er bleef hem dus enkel over geduld te nemen, en, bij tijd en gelegenheid, aan mij en MIE zijn leed te klagen.

En dan, hij beminde zijne ouders, ondanks al de moeilijkheden, welke hij in den laatsten tijd te huis had ontmoet. Van zijne goede moeder hield hij zeer veel, en dat zijn vader een door en door braaf man was, die het, bij al zijne koppigheid, eerlijk meende met zijn kind, konde hij niet loochenen. En zoo van hen verwijderd te moeten leven! Die gedachte pijnigde hem meer en meer naarmate hij minder kans zag den ouden man van zienswijs te doen veranderen. Die laatste kwelling wachtte hij zich wel aan MIE te laten merken. Zij zoude zich de oorzaak van deze genoemd hebben, en dit was, meende hij, geenszins noodig, daar zij ruim genoeg had aan het hartzeer, dat de kwaadsprekerij van sommige bureu, en vooral van sommige afgunstige meisjes uit de straat haar veroorzaakte.

Dat alles, hoezeer geschikt om iemand van de inborst van FLIP te verontrusten en te bedroeven, was echter nog het ergste niet. De lezer weet uit mijn verhaal wat ik had uitgestaan den avond en den nacht na mijne ontmoeting met neef VAN DEN BERG op het noenmaal bij PASMANS, en hoe de jaloerschheid mij belette een oog toe te doen. Welnu, het was niets in vergelijking met hetgene de minnenijd mijnen vriend deed lijden, niet gedurende één nacht, maar gedurende tien, twintig lange nachten en dagen, en nog meer. De jonge heer, van wien ik vroeger herhaalde malen heb verteld, zette gedurig zijne ondernemingen tegen MIE voort. Het was alsof de laster, waarvan het arme kind het voorwerp was, hem aanspoorde om zijne pogingen te verdubbelen. Hij bevredigde zich niet meer met de straat op- en af te wandelen, en MIE, als ze uitging, te achtervolgen. Hij had zich den toegang tot hare woning weten te verschaffen. Zie hier hoe hij dit had gedaan gekregen:

Er woonden in hetzelfde huis, eenen grooten *remmel* van eene oude barak¹⁾, dien gij nu nog in de Schipperskapelstraat kunt zien, want hij is, spijt genoeg, nog niet afgebroken, vele menschen. De voornaamste huurder was een *natiebaas*²⁾, de speculatiegeest in vleesch en beenen, die bij middel van het voortverhuren woekerde. Hij liet al de kamers afzonderlijk door verschillende huishoudens van werklieden betrekken. Op die wijze ontving hij wekelijks van

1) Oude bouwvallige woning.

2) Vaste werkman eener *natie*, die, mits betaling van zekere som, eenmaal gestort, in de winsten der vereeniging deelt, op de wijze als bij de Waagdragers-veemen te Amsterdam.

het ding kleine sommen, die te zamen op het einde van het jaar meer uitmaakten dan hij zelf voor de huur aan den eigenaar te betalen had, zonder te rekenen dat hij zelf voor niet woonde. Hierbij hield hij nog een kleinen kruidenierswinkel, die zeer beklant was, ofschoon men er de waren duurder dan elders moest betalen, daar zijne *huurlingen*¹⁾ niet in andere winkels dorsten koopen, uit vreeze zich een kerel tot vijand te maken, die hen op de straat konde doen zetten, zoodra zij zich niet in staat bevonden, de ellendige wekelijksche huur te betalen.

In het achterhuis - er is een achterhuis aan die barak - woonde mede eene strijkster. Men zal zich herinneren dat MIE dit handwerk uitoefende. Die strijkster, veel ouder, doch minder *bij de hand*²⁾, dan het lief van FLIP, had in verre na zooveel niet te doen als deze, welke eene eerste werkster was, de bloem der strijksters van het Schipperskwartier, en, gelijk ik vroeger zegde, haars gelijken voor het plooijen en opdoen van mutsen of kappen nog moest vinden. Van daar broodnijd tusschen de twee, ik wil zeggen bij die in 't achterhuis. Zij had lang als meid gediend in eene dansherberg en magt van vrijers gehad. Zij was, gelijk men zegt, *door alle netten gevlogen*, van alle markten te huis, en stond in geen al te goeden reuk. Sedert zij de dansherberg had verlaten, hadden al hare vrijers, de eene voor de andere na, van haar afgezien. FLIP was niet leelijk, won een goed loon, had welbegoede ouders en scheen niet

- 1) Huurders.
- 2) Min bekwaam.

moeijelijk van aard. Als man, en des noods slechts als minnaar, zoude hij haar zeer bevallen hebben. De broodnijd van den eenen, de ijverzucht van den anderen kant maakten dat zij MIE een grooten haat toedroeg, haat, die haar tot alles in staat stelde om haren wrok te koelen op een meisje, welk zij zeer gelukkig waande.

BETH SCHOONEJANS, de strijkster in kwestie, kende den zoon van den koopman en hij kende haar. Ja, zij was overbekend in het Schipperskwartier, en hij kwam vroeger, laat in den avond, soms in de herberg waar zij als meid diende. Hij moest wel weten, wie zij was; want toen hij zag dat al de moeite die hij aanwendde, om met MIE in betrekking te komen, tot niets voerde, wendde hij zich tot BETH, als de geschiktste koppelaarster, die hem tot het bereiken van zijn doel kon behulpzaam wezen. BETH SCHOONEJANS vroeg niet beter, en 't kostte hem weinig inspanning en niet heel veel geld om haar tot deelneming aan de uitvoering van zijn plan over te halen. Dit plan was MIE en FLIP een goddeloozen strik te spannen, om verder het meisje ten val te brengen. Hoe de jonker met het arglistige vrouwmensch afsprak, en wat zij te zamen beraamden, zal ik niet zeggen, daar men het weldra uit het vervolg dezer historie genoeg zal vernemen; doch wat ik zeggen zal, is dat BETH SCHOONEJANS, die tot dan toe zich nooit verstout had MIE het woord toe te sturen, van dien dag af elke gelegenheid begon waar te nemen, om te pogen vriendschap aan te knopen met haar, die zij als hare vijandin beschouwde. Zij ving aan haar te groeten, wanneer zij haar tegen kwam, en weldra haar aan te spreken, wanneer het toeval MIE in hare nabijheid voer-

de. Zelfs duurde het niet lang, of zij waagde het, aan de beminde van FLIP te verzoeken haar sommige kleine diensten te bewijzen, die men onder burens en vooral onder buurmeisjes elkaâr niet wel kan weigeren.

Dat alles kwam der vriendin van den stuurman niet natuurlijk, ja zelfs vrij zonderling voor. Zij kende van hooren zeggen de bondgenooten van haren vervolger en wist dat zij heel geen goeden naam had. Zulks zoude nochtans MIE niet teenemaal van haar hebben afgeschrikt; want het schaap wist ook, en bij ondervinding nog al, dat de menschen gewoonlijk zoo slecht niet zijn als de kwade tongen ze afschilderen. Maar dit was met BETH SCHOONEJANS het geval niet, en als men het huis kende, alwaar zij had gediend, konde men weinig vertrouwen stellen in den deugdzamen en zeegbaren levenswandel, welken zij huichelde. MIE OFFERMANS was dus op hare hoede, en toonde zich geenszins geneigd om met hare buurvrouw betrekkingen aan te knopen. Alsof zij een voorgevoel had van het kwaad, welk de andere haar wilde doen, bleef zij koud en onverschillig bij de valsche vriendschapsbetuigingen van BETH, en wat deze ook beproefde om den vrijen toegang tot MIE'S kamer te krijgen, zij zag zich in hare verwachting bedrogen. MIE was haar niet onbeleefd: dat lag niet in haren aard; doch zij ontzag zich evenmin haar te laten gevoelen, hoe zij niet verlangde gemeenzaam met haar te verkeerren, noch hare bezoeken te ontvangen.

Die koelheid, die onverschilligheid maakte BETH SCHOONEJANS nog meerder knak en deed haren haat aangroeijen, zoowel als hare jaloerschheid. Intusschen ging zij voortden jonker in haar achterhuis te ontvangen en met hem op mid-

delen te peinzen, welke den val van MIE OFFERMANS konden te wege brengen. Een van die middelen was het meer en meer verspreiden van booze geruchten, en ik heb altoos gedacht, dat verreweg het meeste kwaad, welk op dit tijdstip van des stuurmans meisje werd gesproken, van het achterhuis uitging. Zoo als gij weet, is er dikwijls maar eene vuiltong noodig om de faam van een eerlijk kind te bevleken of de zwakheid en het ongeluk van een arme vrijster wereldkundig te maken.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.